

Hogeschool PXL
Departement Healthcare
Opleiding Ergotherapie

**Betekenisvolle groenactiviteiten in de penitentiaire inrichting van Hasselt als
opstap naar het normaal en het sociaal economisch circuit vanuit een
ergotherapeutisch perspectief**
Een literatuur- en praktijkonderzoek

Door **Eline Jorissen**
Jenthe Vincken

Bachelorproef aangeboden tot het bekomen van het diploma van
Bachelor in de Ergotherapie
o.l.v. **Johan Lemmens**, promotor

Hasselt, 2022

Betekenisvolle groenactiviteiten in de penitentiaire inrichting van Hasselt als opstap naar het normaal en het sociaal economisch circuit vanuit een ergotherapeutisch perspectief

Een literatuur- en praktijkonderzoek

Door : Eline Jorissen en Jenthe Vincken

Promotor : Johan Lemmens

Hogeschool PXL, Hasselt

Departement Healthcare

Opleiding Ergotherapie

Voorwoord

Deze bachelorproef kadert binnen het interdisciplinair focusproject 'tuintherapie of betekenisvolle groenactiviteiten tijdens en na detentie als opstap naar het sociaal en normaal economisch circuit'. Graag willen wij iedereen bedanken die ons heeft ondersteund, geholpen en begeleid bij de totstandkoming van deze bachelorproef.

Allereerst willen wij de penitentiaire inrichting van Hasselt bedanken. In het bijzonder attaché-gevangenisdirecteurs, Tinne Vanhumbeeck en Anca Wauters. Ook willen wij een woord van dank richten aan Serge Pieters en Claudia Hochstenbag, beiden penitentiaire bewakingsassistenten die ons hebben geholpen bij het praktisch organiseren van de betekenisvolle groenactiviteiten in de penitentiaire inrichting. Verder willen wij ook de andere penitentiaire bewakingsassistenten, de gedetineerden en Aaron Vandyck, een student groenmanagement die één sessie vrijwillig kwam meehelpen bij het aanleggen van de bezoekerstuin, bedanken.

Daarnaast danken wij promotor Johan Lemmens, opleidingshoofd Ergotherapie aan de Hogeschool PXL te Hasselt. Gedurende dit proces heeft hij ons advies, sturing en ondersteuning gegeven bij het schrijven en uitvoeren van dit project. Verder willen we een dankwoord uitbrengen naar Kathleen De Clercq, lector binnen de PXL-opleiding Groenmanagement, om onderzoek van studenten groenmanagement te delen en studenten groenmanagement aan te spreken om ons en de gedetineerden tuintechnisch te ondersteunen in de bezoekerstuin. Eveneens willen we vzw Terra-Therapeutica, met name Herman Vereycken bedanken om literatuur aan te reiken, feedback te geven en tips te delen om ons onderzoek vorm te geven.

Tot slot zijn we dankbaar voor familie en vrienden die ons hebben gesteund bij het maken van deze bachelorproef.

Inhoud

Voorwoord	
Abstract.....	
1. Inleiding	1
2. Methodologie	4
2.1 Methodologie literatuuronderzoek	4
2.2 Methodologie praktijkonderzoek.....	7
3. Resultaten.....	12
3.1 Begripsomschrijving	12
3.1.1 Normaal economisch circuit.....	12
3.1.2 Sociaal economisch circuit	12
3.1.3 Tuintherapie	12
3.1.4 Het psychisch welbevinden	14
3.2 Resultaten literatuuronderzoek.....	14
3.2.1 Hoe kan het psychische welbevinden bevorderd worden met behulp van betekenisvolle groenactiviteiten?	14
3.2.2 Welke rollen van begeleiding bestaan er?	16
3.2.3 Welke andere projecten rond betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen zijn er al opgezet in het buitenland?.....	20
3.3 Resultaten praktijkonderzoek	23
3.3.1 Beschrijving stagecontext.....	23
3.3.2 Welke competenties moet een ex-gedetineerde behalen om werk te vinden in de groensector?	25
3.3.3 Op welke manier kunnen we gedetineerden selecteren om betekenisvolle groenactiviteiten in de bezoekerstuin uit te voeren?	25
3.3.4 Welke rol als begeleider kunnen we opnemen om gedetineerden gemotiveerd te houden bij het uitvoeren van hun taken binnen de betekenisvolle groenactiviteiten?	32
3.3.5 Welke soft en hard skills kunnen we trainen in deze setting?	34
3.3.6 Hoe is het reflecterend vermogen van deelnemende gedetineerden?.....	37
4. Discussie	44
5. Conclusie.....	47

6. Bibliografie	50
7. Bijlagen	A
Bijlage A. LAW-fiche	A
Bijlage B. Overzicht literatuur	D
Bijlage C. Vragenlijst interview	H
Bijlage D. Informed consent	I
Bijlage E. Ingevulde werkwaardenlijst	J
Bijlage F. Ingevuld reflectiejournaal.....	L
Bijlage G. Sessieplan	N
Bijlage H. Draaiboek	S
Bijlage I. Informatiebrochure.....	OO
Bijlage J. Inschrijfbrief tuinproject	SS
Bijlage K. Verslag coachingsstijlen tuinsessie	TT
Bijlage L. Tabellen na het coderen	UU

Abstract

Titel : Betekenisvolle groenactiviteiten in de penitentiaire inrichting van Hasselt als opstap naar het normaal en het sociaal economisch circuit vanuit een ergotherapeutisch perspectief

Door : Eline Jorissen en Jenthe Vincken

Promotor : Johan Lemmens

Inleiding: Om maximaal te kunnen inzetten op het bevorderen van re-integratie, moet er vanaf de start van detentie gewerkt worden met de gedetineerden op alle levensdomeinen en in het bijzonder op onderwijs, werk, welzijn, geestelijke gezondheid en wonen. Deze bachelorproef wordt ondersteund door vzw Terra-Therapeutica en de penitentiaire inrichting van Hasselt.

Doel: Dit onderzoek bekijkt op welke manier betekenisvolle groenactiviteiten een meerwaarde kunnen bieden voor de re-integratie naar het normaal en sociaal economisch circuit, in de penitentiaire inrichting van Hasselt.

Methode: In dit kwalitatief onderzoek vond een literatuur- en praktijkonderzoek plaats. In het literatuuronderzoek werd gebruik gemaakt van volgende databanken : PubMed, Google Scholar en Tripdatabase. Voor het praktijkonderzoek werden semigestructureerde interviews afgenomen bij gedetineerden. Activiteiten werden uitgevoerd in de tuin. Tien gedetineerden over twee stageperiodes namen deel aan tuinsessies, hierbij werden werkwaardenlijsten en reflectiejournals ingevuld.

Resultaten: In het literatuuronderzoek werden positieve resultaten gevonden over het effect van groenactiviteiten op het psychisch welbevinden. Ook werd er een overzicht gegeven van welke rollen van begeleiding gehanteerd kunnen worden en welke andere projecten rond betekenisvolle groenactiviteiten er opgezet zijn. Het praktijkonderzoek geeft weer welke soft en hard skills getraind moeten worden, hoe het reflecterend vermogen is van gedetineerden, op welke manier we gedetineerden kunnen selecteren en hoe we gedetineerden kunnen begeleiden tijdens tuinsessies.

Conclusie: Betekenisvolle groenactiviteiten bieden positieve effecten op het psychisch welbevinden van gedetineerden. Het organiseren van betekenisvolle groenactiviteiten draagt bij tot het ontwikkelen van hard- en soft skills, wat re-integratie bevordert.

Trefwoorden: Re-integratie, penitentiaire inrichting (PI), groenactiviteiten, gedetineerden

1. Inleiding

Het 'Strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden 2020-2025' geeft op basis van 5 doelstellingen aan waar Vlaanderen naar toe wil de komende jaren: een veiligere samenleving door een betere re-integratie, minder recidive en het voorkomen van nieuwe slachtoffers (2020). Om maximaal te kunnen inzetten op het bevorderen van re-integratie en dus zo nieuwe slachtoffers te voorkomen, moet er vanaf de start van detentie gewerkt worden met de gedetineerden op alle levensdomeinen en in het bijzonder op onderwijs, werk, welzijn, geestelijke gezondheid en wonen (Braeckel 2020).

Het strategisch plan weet dat enerzijds laag opleidingsniveau, beperkte probleemoplossende vaardigheden, werkloosheid, het hebben van schulden en dak- of thuisloosheid direct samenhangen met een verhoogde kans op criminaliteit en recidive. Anderzijds kan werk en prosociale relaties gelinkt worden met het stopproces van criminaliteit (2020). Internationaal onderzoek toont aan dat psychische gezondheidsproblemen (psychiatrische stoornissen, psychische klachten en middelengebruik) disproportioneel vaker voorkomen bij gedetineerden in vergelijking met de algemene bevolking. Het adequaat aanpakken van psychische problemen tijdens de detentieperiode kan in positieve zin bijdragen tot een succesvolle terugkeer van gedetineerden in de samenleving, alsook de volksgezondheid ten goede komen (Favril and Dirkzwager 2019).

Ook penitentiaire bewakingsassistenten plegen significant meer zelfmoord dan de algemene bevolking. Bovendien is bekend dat deze symptomen verband houden met een aantal factoren. Deze factoren bevatten de dreiging van geweld of verwondingen door gedetineerden, de fysieke en mentale gezondheidsbehoeften vervullen van gedetineerden, het werken in een gesloten omgeving met een beperkte toegang tot buiten, het fysieke karakter van het beroep en het werken in een constante staat van alertheid (Sand 2019).

In een Texas Post Adjudication Secure Treatment Facility werd therapeutisch tuinieren geïntroduceerd om agressie te verminderen en bewoners een productieve, plezierige en therapeutische activiteit te bieden. Het tuinieren bleek positieve effecten te hebben voor personeel en bewoners. Agressieve incidenten namen af en het algemene niveau van beleefdheid steeg naarmate de tevredenheid over het programma toenam (Sandel 2004).

Studies hebben aangetoond dat tuinieren een effectieve therapie is voor het onder controle houden van mentale ziekten zoals depressie en posttraumatische stressstoornis. Bijkomende voordelen voor degenen die tuinieren zijn : het verstrekken van gezond voedsel, het verhogen van de lichamelijke activiteit en het helpen ontwikkelen van vaardigheden die nodig zijn om te slagen op de arbeidsmarkt. Tuintherapie in detentie komt op zeer weinig kosten en is effectief gebleken in onderzoeken om het gevoel van eigenwaarde, sociale vaardigheden en de effecten van psychische aandoeningen te verbeteren (Jenkins 2016) . Voor groepen zonder arbeid vormt tuinieren een zinvolle vorm van dagbesteding. Daarnaast biedt groen ook de mogelijkheid om te werken aan zachte vaardigheden (soft skills) die belangrijk zijn voor re-integratie, zoals samenwerken, zorgdragen en verantwoordelijkheid nemen (2021). Verder zijn mensen die tuinieren trots op wat ze produceren. Tuinders moeten geduld, planning en doorzettingsvermogen gebruiken om te slagen. Deze positieve aspecten van tuinieren zijn nuttig voor kwetsbare mensen met een zorgnood (Sandel 2004).

Vanuit de penitentiaire inrichting van Hasselt wordt de vraag gesteld naar het opstarten van betekenisvolle groenactiviteiten om gedetineerden voor te bereiden op een terugkeer naar de maatschappij. Deze gedetineerden bevinden zich op de Sectie Tegen Racisme, Agressie en Drugs (STRAnD). Voor deze doelgroep wordt het opbouwen van een bezoekerstuin in de penitentiaire inrichting opgestart. Gedetineerden gaan samen met studenten ergotherapie de bezoekerstuin realiseren. De bezoekerstuin legt het accent op het bevorderen van de relatie tussen de gedetineerde en het kind.

Dit onderzoek helpt mee aan een overkoepelend focusproject van PXL waarbinnen twee opleidingen samenwerken: tuintherapie of betekenisvolle groenactiviteiten tijdens en na detentie als opstap naar het sociaal en normaal economisch circuit. Dit focusproject wil een 'brug' slaan tussen re-integratietrajecten binnen en buiten de penitentiaire inrichting. In eerste instantie ligt het accent op opleidings- en begeleidingssessies binnen de penitentiaire inrichting. Vervolgens zal de stap gezet worden naar 'groen' tewerkstelling in een meer beschermd milieu (in het sociaal economisch circuit (SEC)) maar ook de stap naar een reguliere 'groene' tewerkstelling in het normaal economisch circuit (NEC) zoals in grootgroenbedrijven wordt binnen dit project beoogd. De doelstelling van deze bachelorproef is om een antwoord te verkrijgen op volgende hoofdonderzoeksvraag:

- Hoe kunnen gedetineerden betrokken worden bij het uitvoeren van betekenisvolle groenactiviteiten om een bezoekerstuin aan te leggen in de penitentiaire inrichting van Hasselt?

De sub-onderzoeksvragen voor het literatuuronderzoek zijn als volgt :

- Hoe kan het psychisch welbevinden bevorderd worden met behulp van betekenisvolle groenactiviteiten?
- Welke andere projecten rond betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen zijn er al opgezet in het buitenland?
- Welke rollen van begeleiding bestaan er?

De sub-onderzoeksvragen voor het praktijkonderzoek zijn als volgt :

- Welke competenties moet een ex-gedetineerde behalen om werk te vinden in de groensector?
- Op welke manier kunnen we gedetineerden selecteren om betekenisvolle groenactiviteiten in de bezoekerstuin uit te voeren?
- Welke rol als begeleider kunnen we opnemen om gedetineerden gemotiveerd te houden bij het uitvoeren van hun taken binnen de betekenisvolle groenactiviteiten?
- Welke soft en hard skills kunnen we trainen in deze setting?
- Hoe is het reflecterend vermogen van de gedetineerden?

2. Methodologie

In deze bachelorproef werd gebruik gemaakt van een kwalitatief actieonderzoek. Dit bestaat uit 2 componenten, de onderzoekscomponent en de handelingscomponent (Mortelmans 2007). Beiden werden toegepast in dit onderzoek.

Om antwoorden te bekomen op de hoofdonderzoeksvraag 'Hoe kunnen gedetineerden betrokken worden bij het uitvoeren van betekenisvolle groenactiviteiten om een bezoekerstuin aan te leggen in de penitentiaire inrichting van Hasselt?' werd een literatuur- en praktijkonderzoek uitgevoerd. In dit hoofdstuk staat beschreven hoe beide onderzoeken werden aangepakt. Voor het literatuuronderzoek werd gebruik gemaakt van wetenschappelijke artikels en boeken. Voor het praktijkonderzoek lag de focus op het opstellen en afnemen van semigestructureerde interviews bij gedetineerden. Ook werden er werkwaardenlijsten en reflectiejournals ingevuld.

2.1 Methodologie literatuuronderzoek

Het doel van het literatuuronderzoek is om een overzicht te bieden van informatie rond het belang van betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen. Deze betekenisvolle groenactiviteiten zorgen voor een betere re-integratie in de maatschappij. Er werd gezocht naar een antwoord op volgende onderzoeksvragen : 'Hoe kan het psychisch welbevinden bevorderd worden met behulp van betekenisvolle groenactiviteiten?', 'Welke rollen van begeleiding bestaan er?' en 'Welke andere projecten rond betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen zijn er al opgezet in het buitenland?' We hebben een PIC opgesteld die de richting bepaalt voor onze onderzoeksvragen. De 'P' staat voor patiënt/populatie. De 'I' beschrijft de interventie en de 'C' geeft de context weer. De volgende PIC werd opgesteld, 'tabel 1'.

Tabel 1. PIC

PIC	Nederlands	Engels
P	gedetineerden, gevangenen, arrestanten, veroordeelden	prisoners, criminals, convicts, detainees, inmates
I	tuintherapie, betekenisvolle groenactiviteiten, tuinieren, groene zorg, ecopation, tuinonderhoud, re-integratie	vocational horticultural therapy, gardening, horticulture, ecopation, gardening therapy, nature-based therapy, green care, re-integration, therapeutic horticulture
C	penitentiare inrichting, gevangenis, detentie	prison, jail, imprisonment, detention

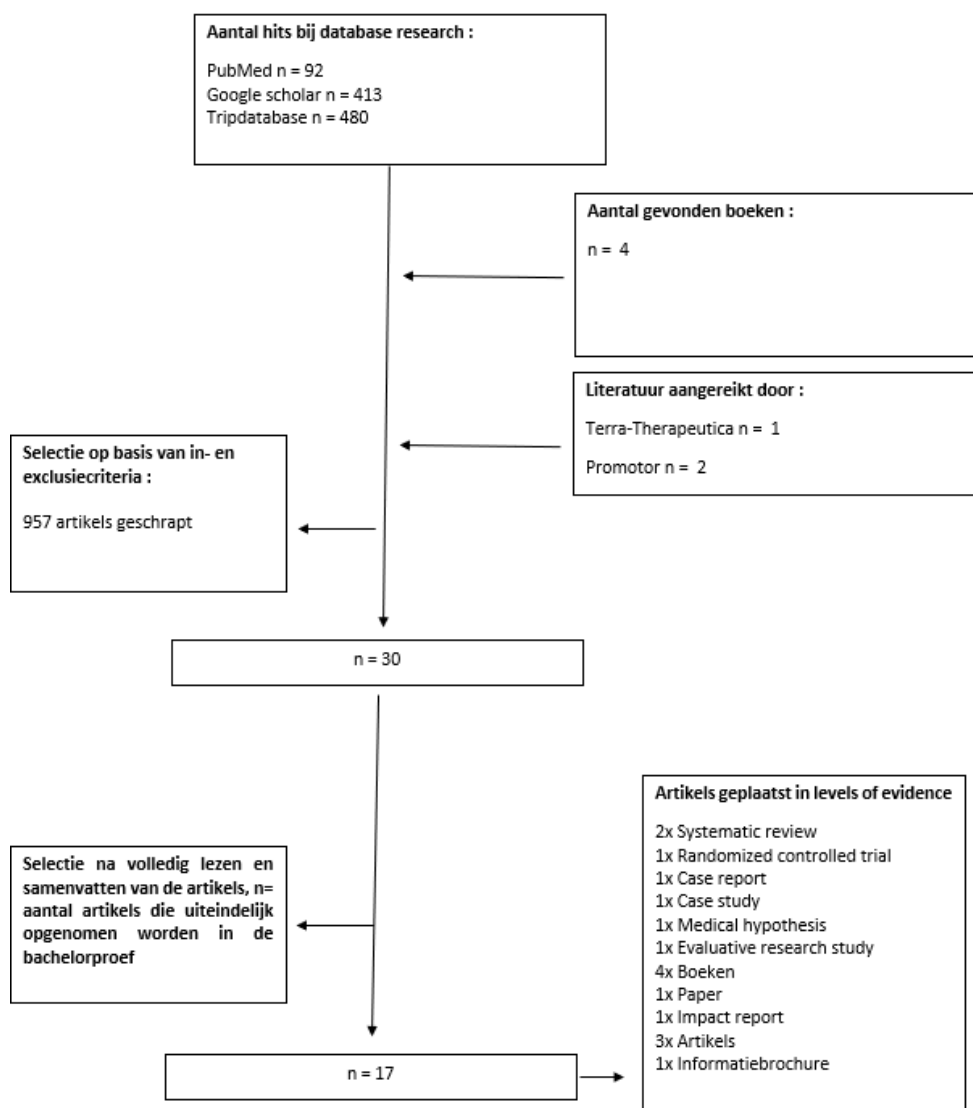
Via deze PIC hebben we de zoekstrategie verkregen. Volgende zoektermen en combinaties hiervan werden gebruikt : horticultural therapy/tuintherapie, re-integration/re-integratie, nature-based interventions/op natuur gebaseerde interventies, greenspace/groene ruimte, mental health/mentale gezondheid, mental wellbeing/mentaal welzijn, prison/penitentiare inrichting, criminals/criminelen, convicts/veroordeelden, jail/gevangenis, accused/beklaagden. Voor de onderzoeksvraag ‘Welke rollen van begeleiding bestaan er?’ werden volgende zoektermen gebruikt : leiderschap/leadership, sorts of leadership styles/soorten leiderschapstijlen, sorts of coaching styles/soorten coachingsstijlen.

Om de literatuur te bekomen hebben we op volgende databanken gezocht : Google Scholar, Pubmed en Tripdatabase. Er werd gekozen om de sneeuwbalmethode niet toe te passen op de verkregen artikels omdat deze artikels geen betrekking hadden op de doelgroep. We hebben extra literatuur verkregen via vzw Terra-Therapeutica en onze promotor.

De literatuur werd geselecteerd aan de hand van inclusie- en exclusiecriteria. De volgende inclusiecriteria werden opgesteld : artikels met betrekking tot de doelgroep, artikels met betrekking tot veel voorkomende mentale pathologieën in de gevangeniscontext, artikels met betrekking tot tuintherapie. Het volgende exclusie criterium werd opgesteld : geen artikels die ouder zijn dan vijf jaar. Wanneer de inhoud zeer sterk aanleunt bij onze doelgroep en

relevante informatie verschaft, werd er een uitzondering op dit exclusiecriteria gemaakt. De literatuur werd geselecteerd door twee personen. De artikels werden op basis van titel en abstract gefilterd. Ook de verkregen literatuur via vzw Terra-Therapeutica en onze promotor werd nagekeken op titel en abstract. Vervolgens konden de artikels gescreend worden aan de hand van de in- en exclusiecriteria. Daarna werden de overgebleven artikels volledig gelezen en samengevat. Informatie rond het sociaal en het normaal economisch circuit werd gevonden via Google. In 'figuur 1' is de opgestelde zoekboom te vinden. Om de kwaliteit van de literatuur te beoordelen werd gebruik gemaakt van een LAW-fiche, een voorbeeld van een LAW-fiche is terug te vinden in 'bijlage A'. Een overzicht van de literatuur is te vinden in 'bijlage B'.

Figuur 1. Zoekboom

2.2 Methodologie praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek vond plaats in de penitentiaire inrichting van Hasselt. Twee studenten ergotherapie hebben in totaal 14 weken stage gelopen, gedurende twee perioden van telkens zeven weken. De eerste periode liep van 27 september 2021 tot 14 november 2021 en de tweede periode liep van 7 februari 2022 tot 27 maart 2022. Een student ergotherapie had door middel van de Summerschool in september 2021 kennis gemaakt met 'tuintherapie/therapeutisch tuinieren'. Het onderzoek werd uitgevoerd met gedetineerden op de STRAnD-afdeling. De STRAnD-afdeling staat voor 'Sectie Tegen Agressie, Racisme en Drugs'. Gedetineerden die op deze afdeling verblijven engageren zich om goed gedrag te stellen.

Bij het praktisch onderzoek startten de studenten ergotherapie met het samenstellen van een team gedetineerden die geïnteresseerd waren om deel te nemen aan tuinsessies. Hiervoor werden er semigestructureerde interviews, zie 'bijlage C', afgenomen. Er werd hiervoor geopteerd omwille van de sterke standaardisering (Mortelmans 2007). Dit soort interviews geeft de interviewer een leidraad in de bevraging, maar hier kan vanaf gestapt worden door verdiepende vragen op een beantwoorde vraag te stellen. Er werden open vragen gesteld, waarbij gekeken werd wat de motivatie van de gedetineerden was om deel te nemen aan de tuinsessies en welke ervaring ze hadden in functie van het aanleggen van een tuin. Er werden vijf gedetineerden gekozen om deel te nemen aan het project. De andere geïnterviewden werden op een reservelijst geplaatst. De gedetineerden op de reservelijst konden ingeschakeld worden om deel te nemen aan de tuinsessies wanneer een vast geselecteerde deelnemer verhuisde naar een andere sectie, de penitentiaire inrichting mocht verlaten of niet meer wou deelnemen aan de tuinactiviteiten. Bij beide stageperioden werd een nieuwe groep deelnemers gekozen. Dit werd gedaan omdat er bij aanvang van de tweede stageperiode nog maar drie deelnemers van de geselecteerde- en reservelijst van de eerste stageperiode verbleven op de STRAnD-afdeling. Op de STRAnD-afdeling verblijven gedetineerden/beklaagden die nog geen strafrechtelijke uitspraak hebben gekregen. Dat zorgt voor een groot verloop van gedetineerden binnen de sectie. Personen die in de eerste stageperiode werden geselecteerd konden niet meer meedoen met het tuinproject omwille van vrijlating of doordat zij doorstroomden naar een andere afdeling/sectie.

In totaal werden 17 interviews afgenomen in de eerste stageperiode. In de tweede stageperiode werden er 13 interviews afgenomen.

Een informed consent werd ondertekend wanneer de interviews werden afgenomen, zowel in de eerste als in de tweede stageperiode. Het informed consent is te vinden in 'bijlage D'.

De werkwaardenlijst is een beoordelingsformulier, opgesteld door Katarsis vzw. De lijst wordt gebruikt om de arbeidsattitudes van de gedetineerden in kaart te brengen. De werkwaardenlijst is onderverdeeld in verschillende categorieën : persoonlijke gewoontes, werkgewoontes, werkrelaties, stabiliteit en werkwaarden. Deze arbeidsattitudes zijn belangrijk gebleken in de ontwikkeling van de gedetineerden om de opstap naar het sociaal of het normaal economisch circuit vlot te laten verlopen (Verhagen, Bosmans et al. 2021-2022). Om het handelen van de gedetineerden in kaart te brengen worden de arbeidsattitudes/soft skills beoordeeld aan de hand van vier mogelijkheden : TO (te ontwikkelen), V (voldoende), G (goed), ZG (zeer goed). Wanneer een attitude niet beoordeeld kan worden, wordt een NVT (niet van toepassing) aangekruist. In de werkwaardenlijst is er plaats gemaakt om toelichtingen en observaties neer te schrijven. Op die manier kan er duidelijk beschreven worden waarom een gedetineerde op bepaalde attitudes een score haalt. Uit de werkwaardenlijst worden doelen gehaald uit de aspecten waarop de deelnemer minder goed scoorde. Dit bevordert de re-integratie in de maatschappij.

Bij elke activiteit in de tuin werd de werkwaardenlijst voor elke deelnemende gedetineerde ingevuld door de begeleider. Een ingevulde werkwaardenlijst is terug te vinden in 'bijlage E'.

Het reflectiejournaal is een tool die gebaseerd is op de Betekenisvolle ActiviteitenMethode (BAM). Het wordt gebruikt om de gedetineerden te laten reflecteren over het eigen handelen bij een activiteit. In het reflectiejournaal staan 10 vragen die betrekking hebben op verschillende "attitudes" : taak, samenwerking, werkpunten, zelfreflectie, mentaal welzijn en aangenomen rol. Het reflectiejournaal bestaat uit acht open vragen en twee beoordelingsschalen, waarbij de gedetineerde telkens de kans krijgt om zijn eigen gedachten te noteren.

Het reflectiejournaal werd na elke betekenisvolle groenactiviteit ingevuld door de deelnemende gedetineerden van de STRAnD-afdeling. Een ingevuld reflectiejournaal is terug te vinden in 'bijlage F'. Nadat de reflectie van de gedetineerde is ingevuld, kan de begeleider

opmerkingen schrijven bij de reflecties indien deze niet kloppen met datgene wat er geobserveerd is door de begeleider. Door het invullen van het reflectiejournaal kan de begeleider een zicht krijgen op het denkproces van de gedetineerden. Er kan ook gekeken worden naar wat het verschil is tussen wat er gereflecteerd is door een gedetineerde en wat er geobserveerd is door een begeleider.

De focus in de eerste periode, die liep van 27 september 2021 tot 14 november 2021, lag bij het opstarten van het tuinproject in de bezoekerstuin van de penitentiaire inrichting van Hasselt. Het doel van het tuinproject is om een tuin te creëren samen met gedetineerden. Enkele gedetineerden leggen zelf de tuin aan en leren zo soft- en hard skills aan. Wanneer de tuin is aangelegd kan deze gebruikt worden om de hechting te bevorderen tussen ouder en kind door middel van betekenisvolle buitenactiviteiten. Verder kan de tuin ook dienen als ontspanningsplek voor de gedetineerden en hun familie/vrienden. In samenspraak met de directie is er beslist om de STRAnD-afdeling hierbij te betrekken. Om een groep gedetineerden te selecteren voor het project zijn er interviews met gedetineerden afgenomen, waarbij op basis van motivatie en ervaring vijf gedetineerden geselecteerd zijn. Aan de geselecteerden is er een workshop gegeven op de afdeling/sectie, waarbij het doel van het project is uitgelegd. De gedetineerden hebben in de workshop uitleg gekregen over hoe men een matenplan kan berekenen zodat men deze vervolgens in werkelijkheid kan uitvoeren. Het matenplan is een onderdeel van het tuinontwerp op schaal. Het juist kunnen uitmeten van dit plan is noodzakelijk om het aanleggen van de tuin goed te laten verlopen.

De gedetineerden werden begeleid door één student ergotherapie die door middel van professioneel coachen aansturing gaf (zie '3.2.2 Welke rollen van begeleiding bestaan er?'). Na elke sessie werd een werkwaardenlijst door de begeleider en een reflectiejournaal door de aanwezige gedetineerden ingevuld.

In de tweede stageperiode werd er meer gefocust op het organiseren van betekenisvolle groenactiviteiten. Er werden activiteiten georganiseerd met zowel de gedetineerden van de STRAnD-afdeling als op de vrouwenafdeling.

Met vijf geselecteerde gedetineerden op de STRAnD-afdeling werden er zeven tuinsessies georganiseerd. Tijdens deze stageperiode werd dezelfde workshop als bij de eerste stageperiode gegeven. De gedetineerden op de STRAnD-afdeling werkten verder aan het

aanleggen van de bezoekerstuin. Ook hier werd na elke sessie gevraagd om een reflectiejournaal in te vullen. De student vulde voor elke deelnemer een werkwaardenlijst in en stelde na afloop van elke sessie, een sessieplan op. Het sessieplan is een instrument afkomstig van 'Thrive Templates'. Elk sessieplan schetste de algemene doelstellingen van het project en de doelstellingen van de sessie. Er werd in detail beschreven wat de activiteit is voor de sessie, welke middelen er nodig waren om de sessie vorm te geven en wat de deelnemers konden bereiken en winnen door deel te nemen (2010). Ook werd er ter voorbereiding van elke sessie bekeken hoe de student de gedetineerden kon begeleiden. Dit werd beschreven in een verslag, 'bijlage G'. Na afloop van de sessie werd geëvalueerd welke leiderschapsstijlen precies werden gebruikt. Tijdens deze stageperiode werd er aandacht geschonken aan de opvolging van dit tuinproject. Er werd een draaiboek opgesteld waar alle nodige informatie in functie van het project beschreven staat, 'bijlage H'. Er werd een informatiebrochure gemaakt om de gedetineerden en de penitentiaire bewakingsassistenten van de STRAnD-afdeling te motiveren en te informeren. De informatiebrochure is te vinden in 'bijlage I'.

Op de vrouwenafdeling werden er binnenactiviteiten georganiseerd met betrekking tot betekenisvolle groenactiviteiten. In totaal werden er twee tuinactiviteiten met de vrouwelijke gedetineerden uitgevoerd tijdens deze stageperiode. Bij de laatste tuinactiviteit werd ook bekeken op welke manier deze gedetineerden begeleid konden worden.

Het verkregen materiaal dient geanalyseerd te worden. Dit wordt gedaan door te coderen om zo betrouwbare resultaten te verkrijgen. Dit bestaat uit drie stadia. Het eerste stadium is het open coderen, hier worden de gegevens opgedeeld in kleinere gehelen, waarin namen/labels aan stukken tekst worden gegeven. Vervolgens wordt er overgegaan naar het axiaal coderen. Hierin wordt de lijst met een uitgebreide set aan codes in relatie gebracht met andere categorieën, waardoor er concepten ontstaan die aan de hand van open codes worden uitgewerkt. Als laatste stap is er het selectief coderen. Hier worden de concepten aan elkaar verbonden, waardoor er een theorievorming ontstaat (Mortelmans 2007).

De resultaten zorgden voor een antwoord op de volgende onderzoeksvragen :

- Welke competenties moet een ex-gedetineerde behalen om werk te vinden in de groensector?

- Op welke manier kunnen we gedetineerden selecteren om betekenisvolle groenactiviteiten in de bezoekerstuin uit te voeren?
- Welke rol als begeleider kunnen we opnemen om gedetineerden gemotiveerd te houden bij het uitvoeren van hun taken binnen de betekenisvolle groenactiviteiten?
- Welke soft en hard skills kunnen we trainen in deze setting?
  - In welke mate zien we vooruitgang bij de gedetineerden?
- Hoe is het reflecterend vermogen van de gedetineerden?
  - Is er een vooruitgang in het reflecterend vermogen bij de gedetineerden?

3. Resultaten

3.1 Begripsomschrijving

Hieronder worden alle begrippen uitgelegd die meermaals voorkomen in de literatuurstudie en de praktijkstudie.

3.1.1 Normaal economisch circuit

Het normaal economisch circuit is de arbeidsmarkt waarop de bezoldigde werknemers en werkgevers zich bevinden. Op deze arbeidsmarkt speelt de overheid een beperkende rol in vergelijking met de sociale economie (Leyon 2018).

3.1.2 Sociaal economisch circuit

De sociale economie zijn bedrijven en initiatieven die mensen tewerkstellen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt. Maatwerkbedrijven bieden bijvoorbeeld een job op maat voor mensen met een arbeidshandicap of met een psychosociale beperking, werklozen die door omstandigheden nog heel moeilijk aan werk geraken maar die met begeleiding nog kunnen werken. In elke organisatie of onderneming kan er een maatwerkafdeling opgericht worden. Die afdelingen kunnen een beperkt aantal mensen (die behoren tot de doelgroep van het maatwerk) inschakelen in de gewone werking van de organisatie of het bedrijf. Lokale dienstenbedrijven zijn bedrijven die allerlei diensten aanbieden, zoals strijken, de tuin onderhouden, klusjes doen, fietsen herstellen, ... Ze stellen mensen tewerk die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt. Voorbeelden zijn de lokale fietspunten, kringloopcentra en de lokale diensten voor buurt- en groenonderhoud of huishoudhulp (2019).

Bedrijven en initiatieven die sociaal ondernemen willen een specifieke maatschappelijke meerwaarde realiseren. Zo willen ze tewerkstelling creëren en waar mogelijk doorstroom realiseren binnen de sociale economie en naar het normale economische circuit. Ze staan in voor duurzame ontwikkeling. Arbeid krijgt voorrang op kapitaal bij de verdeling van de opbrengsten. De opbrengsten vormen geen doel op zich, maar zijn een middel om maatschappelijke doelen te realiseren. Er is democratische besluitvorming. Dit houdt in dat de betrokkenen inspraak krijgen in het beleid van de onderneming. Men zet zich in voor maximale transparantie, onder meer op het vlak van algemeen beleid, financiën en interne en externe relaties. Ook gaat men voor kwaliteitsvolle relaties. Bij externe relaties is het streefdoel een win-win-partnerschap, waarbij de kosten en de baten gelijk worden verdeeld.

Bij interne relaties gaat de aandacht naar kansen voor persoonlijke ontwikkeling, non-discriminatie en de arbeidsvoorwaarden van het personeel. Partners werken samen en bouwen netwerken op, dit zorgt voor een positieve inbedding in de maatschappij. Verder wil de sociale economie goederen en diensten leveren waarvoor klanten en behoeften bestaan, zowel vandaag als in de toekomst. De focus ligt op continuïteit, rendabiliteit en een efficiënte inzet van de middelen (“Wat is sociaal ondernemen?,”n.d.).

3.1.3 Tuintherapie

Tuintherapie is een professioneel uitgevoerde behandelingsmethode die gebruik maakt van groen (activiteiten) om tegemoet te komen aan specifieke therapeutische noden of behoeften van personen met een zorgnood. De focus ligt op het maximaliseren van het sociaal, cognitief, fysiek of psychologisch functioneren en/of het verbeteren van het algemeen welzijn en gezondheid. ‘Tabel 2’ geeft een overzicht van de indeling voor tuintherapie. In dit onderzoek ligt de focus op de termen ‘Therapeutic Horticulture’ en ‘Vocational Horticulture’. Bij ‘Therapeutic Horticulture’ gaat men aan de hand van activiteiten met de natuur of planten het welzijn verbeteren. Het gaat hierbij om een groepsgerichte aanpak met individuele doelstellingen. Bij ‘Vocational Horticulture’ ligt de focus op het aanleren van beroepsvaardigheden en arbeidsattitudes (Vereycken 2020).

Tabel 2. Overzichtstabel terminologie uit vzw Terra-Therapeutica

Discipline	Horticultural Therapy (HT)	Therapeutic Horticulture (TH)	Vocational Horticulture (VH)	Social Horticulture (SH)
Omschrijving	Via activiteiten met de natuur/ planten bepaalde doelstellingen op medisch, psychisch, ... vlak bekomen	Via activiteiten met natuur/ planten welzijn verbeteren	Beroepsvaardigheden aanleren via activiteiten met natuur/planten.	Plezier en ontspannende van samen tuinieren
Domein van	HERSTEL REVALIDATIE THERAPIE	WELLNESS BETEKENISVOLLE ACTIVITEITEN	BEROEPSOPLEIDING ARBEIDSATTITUDE	RECREATIE OOGST SOCIALE ASPECT
Benadering is	Individueel: in functie van noden/behoeften cliënt	Groepsgericht met individuele doelstellingen	Individueel Groepsgericht	Groepsgericht
Inschakeling van	Tuintherapeut	Tuintherapeut Vrijwilligers	Tuintherapeut	Tuintherapeut Vrijwilligers
	Steeds in samenspraak met het ganse behandelings- en zorgteam			

3.1.4 Het psychische welbevinden

Het psychische welbevinden betreft de context van gevoelens, gedachten, herinneringen en verlangens. Het gaat hier over de mogelijkheid om greep te hebben op het leven, om te gaan met verlieservaringen en het eigen leven in handen te hebben. Het welbevinden wordt mee bepaald door het tevreden zijn met wie men is en ooit was (Coninck 2019).

3.2 Resultaten literatuuronderzoek

3.2.1 Hoe kan het psychisch welbevinden bevorderd worden met behulp van betekenisvolle groenactiviteiten?

Gedetineerden in de Belgische en Nederlandse penitentiaire inrichtingen worden, als groep, gekenmerkt door een slechte psychische gezondheid. Dit is een bevinding die consistent is met veelvuldig buitenlands onderzoek. De detentieperiode biedt evenwel een uitgelezen kans om psychische gezondheidsproblemen aan te pakken, wat zowel de gedetineerden als de ruimere gemeenschap ten goede komt (Favril and Dirkzwager 2019).

Het is bewezen dat activiteiten die verband houden met het verzorgen van planten, zowel binnen als buiten, geassocieerd worden met een significante verbetering van de fysieke- en mentale gezondheid en interpersoonlijke relaties. Meta-analytische bevindingen uit zeven studies wijzen op een positief en matig effect van interventies met betrekking tot tuintherapie, gemeenschapstuinieren en binnenshuis tuinieren, op het psychosociaal welzijn. Het psychosociaal welzijn kan gedefinieerd worden als de perceptie van het individu over de kwaliteit van zijn/haar relaties in de gemeenschap, in de buurt en in elke sociale groep waartoe hij/zij behoort. De zeven studies die opgenomen werden in de meta-analyse toonden een positief effect op het psychosociaal welzijn na een interventie gebaseerd op tuintherapie of tuinieren (Spano, D'Este et al. 2020).

Onderzoek (Reddon and Durante 2019), toont aan dat de introductie van groen binnen de gevangensmuren bevorderlijk kan zijn voor het behoud en de verbetering van de fysieke en de mentale gezondheid van gedetineerden. Directe (bijvoorbeeld het aanleggen en benutten van groene ruimtes voor groenactiviteiten) en indirecte (bijvoorbeeld het zien van afbeeldingen van de natuur) blootstelling aan de natuur verhoogt de bloedtoevoer naar gebieden in de hersenen die verantwoordelijk zijn voor het ervaren van empathie en

altruïsme. Bovendien vermindert blootstelling aan de natuur ruminatie, agressie en het verhoogt pro sociaal gedrag. Tuintherapie bevordert een holistische waardering van de natuur, biedt lichaamsbeweging, kan een gevoel van voldoening bevorderen en kan tegelijkertijd de verveling verminderen die kan leiden tot interpersoonlijke conflicten (Reddon and Durante 2019).

Greener on the Outside for Prisons (GOOP), is een sociaal en therapeutisch tuinbouw- en milieuprogramma dat in 2008 werd opgezet in Noordwest-Engeland. Op vijf locaties werden focusgroepen gehouden met 16 gedetineerden. Semigestructureerde interviews werden afgenomen met zes gevangensmedewerkers. De bevindingen suggereren dat deelname aan GOOP op meerdere manieren bevorderlijk is voor de gezondheid en het welzijn, dit vanwege het holistische karakter. De praktische aard van tuintherapie en het verzorgende proces dat ermee gepaard gaat, heeft een positieve en diepgaande invloed op het welzijn van de gedetineerden en stelt hen ook in staat om contact te leggen met hun eigen traject en ervaring met geestelijke gezondheidsproblemen. Het kunnen transformeren van een ruimte, bijvoorbeeld van een braakliggend terrein naar een functionerende tuin, geeft een enorm gevoel van trots en prestatie. Er is een groeiend gevoel van eigenaarschap en voldoening omdat de omgeving van de penitentiaire inrichting is verbeterd, wat weer voordelen oplevert voor andere gedetineerden en het personeel. Doordat penitentiaire bewakingsassistenten de tuinen aan bezoekers laten zien, komt er positieve feedback wat bijdraagt tot een gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen. GOOP helpt de gedetineerden om na te denken, te relativeren en tot rust te komen (Baybutt, Dooris et al. 2019).

Het uitvoeren van tuintherapie en het spenderen van tijd in speciaal ontworpen stedelijke, groene omgevingen kan de geestelijke gezondheid verbeteren. Betrokkenheid bij activiteiten, als interactief onderdeel van tuintherapie, vergroot de sociale steun in een groep en helpt bij het opwekken van een creatieve stemming. Het herstel van stress, depressie en angst is mogelijk en heeft meer effect wanneer deelnemers betrokken worden bij tuintherapie (Vujcic, Tomicevic-Dubljevic et al. 2017).

Tuintherapie, uitgevoerd met vijf gedetineerden in Zuid-Korea, laat zien dat er over het algemeen positieve veranderingen zijn in de gezondheidstoestand van de deelnemende

gedetineerden. Voor en na het tuinprogramma werden depressie, woede, zelfwaardering en levenstevredenheid geëvalueerd. De depressiescore was afgenomen, terwijl de andere scores waren toegenomen. De score van woede kende een minimale toename met 0,2 punten bij de deelnemers (Lee, Kim et al. 2021).

Onderzoek toont eveneens aan dat tuintherapie, uitgevoerd met drugs- en alcoholverslaafden in een penitentiaire inrichting, voordelen biedt. Mannelijke verslaafden die deelnemen aan tuintherapie als component van hun behandeling ontwikkelen groepsverantwoordelijkheid, een verbeterd gevoel van erbij te horen en hebben een verhoogd gevoel van persoonlijke effectiviteit. Werken in de natuur werkt troostend en rustgevend voor gedetineerden. Tuinieren helpt hen om emoties om te zetten in positieve acties (Jenkins 2016).

3.2.2 Welke rollen van begeleiding bestaan er?

Coaching is een begrip waar inmiddels veel bekend over is, maar de effecten hiervan staan nog in kinderschoenen. Er wordt verwacht dat coaching zijn vruchten afwerpt, hierdoor wordt er dan ook gesproken van Evidence Based Coaching (EBC). Dit houdt in dat kennis en ervaring gecombineerd wordt met relevante wetenschappelijke onderzoeken om tot een zo effectief mogelijke coaching te komen. Het kiezen van een theoretische en/of wetenschappelijke invalshoek is dan ook belangrijk voor het coachen naar de mensen toe (Dijkstra 2013).

Een effectieve leider is een persoon die in staat is om anderen te beïnvloeden om in een bepaalde richting te denken. In 'tabel 3', is een overzicht te vinden van 20 leiderschapsstijlen. Deze 20 leiderschapsstijlen zijn onder te verdelen in 10 dimensies. Bij elke dimensie zijn er twee leiderschapsstijlen beschreven die elkaars tegenpool zijn. Elke stijl heeft zijn potentiële voordelen. Het is niet de bedoeling om elke mogelijke leiderschapsstijl onder de knie te krijgen. Een effectievere leider worden, betekent dat je inzicht moet krijgen in je huidige manier van relaties opbouwen en hoe je mensen beïnvloedt. Daarna zal je tegenovergestelde leiderschapsstijlen opnemen, de stijlen die net buiten je comfortzone liggen (Meyer and Meijers 2022).

Tabel 3. *leiderschapsstijlen*

1.	Begeleidende leiderschapsstijl 'ik neem de controle over de belangrijkste taken om ervoor te zorgen dat mensen het werk correct uitvoeren'	Faciliterende leiderschapsstijl 'ik delegeer belangrijke activiteiten aan de juiste mensen en zorg dat zij goed toegerust zijn om de werkzaamheden zelfstandig uit te voeren'
2.	Veeleisende leiderschapsstijl 'ik daag mensen uit om het beter te doen, door de nadruk te leggen op de ruimte voor verbetering'	Aanmoedigende leiderschapsstijl 'ik toon vertrouwen in mensen, door te benadrukken dat ze goed werk kunnen leveren'
3.	Integratieve leiderschapsstijl 'ik bouw teams van gelijkgestemden, waardoor een gedeeld identiteitsgevoel en uniforme werkwijzen ontstaan'	Federatieve leiderschapsstijl 'ik bouw teams van mensen met een diversiteit aan attitudes en opvattingen, waardoor ze de ruimte krijgen om anders te denken en te doen'
4.	Autocratische leiderschapsstijl 'ik neem de verantwoordelijkheid voor het nemen van beslissingen en zorg voor snelheid en duidelijkheid'	Democratische leiderschapsstijl 'ik neem de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat beslissingen gezamenlijk worden genomen en te zorgen voor kwaliteit en betrokkenheid'
5.	Visionaire leiderschapsstijl 'ik stel strategische doelen die zeer ambitieus en breed zijn, en daag mensen uit om manieren te vinden om ze te bereiken'	Pragmatische leiderschapsstijl 'ik stel strategische doelen die realistisch en specifiek zijn en begeleid de voortgang van mensen bij het bereiken ervan'
6.	Uitvoerende leiderschapsstijl 'ik richt mensen op het zo efficiënt en effectief managen van de huidige activiteiten'	Ondernemende leiderschapsstijl 'ik richt mensen op het vernieuwen van de organisatie, het risico nemen om te zoeken'
7.	Waardegedreven leiderschapsstijl 'ik leg mensen uit dat het onze missie is om het goed te doen door geld te verdienen voor onze aandeelhouders en onszelf'	Op waardengedreven leiderschapsstijl 'ik leg mensen uit dat het onze missie is om goed te doen door een bijdrage te leveren aan het welzijn van onze stakeholders'
8.	Soevereine leiderschapsstijl 'ik streef ernaar om mijn eigen doelen te bereiken en mobiliseer anderen om mij te helpen waar mogelijk'	Dienende leiderschapsstijl 'ik streef ernaar om de doelstellingen van de groep te bereiken en bied anderen mijn hulp waar mogelijk'
9.	Reflecterende leiderschapsstijl 'ik denk na voordat ik iets doe, denk na over leiderschapskwesties en opties voordat ik tot actie overga'	Proactieve leiderschapsstijl 'terwijl ik handel, denk ik na over leiderschapskwesties en beheers ik de reacties onderweg'
10.	Consistente leiderschapsstijl 'ik benader elke leiderschapssituatie op dezelfde manier en blijf voorspelbaar en authentiek'	Responsieve leiderschapsstijl 'ik pas mijn aanpak flexibel aan op elke leiderschapssituatie, afhankelijk van de specifieke omstandigheden'

3.2.2.1 Rationeel-Emotieve Therapie (RET)

De RET gaat er vanuit dat niet de situatie, maar de gedachten over een bepaalde situatie de gevoelens en het gedrag bepalen. In het RET heb je het ABC-schema, waarbij A de situatie/gebeurtenis, B de gedachten en C de gevoelens en het gedrag zijn. Je kan best je gedrag/gevoelens beïnvloeden door het denken te veranderen.

De coachee/cliënt leert bij de Rationeel-Emotieve Therapie om irrationele gedachten te vinden en dit te vervangen door meer rationele gedachten. Hier speelt de begeleider een actieve/directieve rol, waarbij er een houding van onvoorwaardelijke acceptatie van de cliënt en diens tekortkomingen is.

Er is veel onderzoek gedaan naar de Rationeel-Emotieve Therapie en de effectiviteit daarvan. Het is gebleken dat het een effectieve vorm is voor de volgende problemen en klachten : reducering van stress, paniekaanvallen, depressie en het bevordert de sociale vaardigheden (Dijkstra 2013).

3.2.2.2 Socratisch coachen

Via het socratisch coachen proberen de begeleiders aan de hand van vragen, de coachees meer inzicht te laten krijgen in het 'waarom' van een bepaald gedrag en wat hier de gevolgen van zijn. Er zijn twee manieren van socratisch coachen ontwikkeld : de werkwijze van Veraart-Maas, die de socratische vragen combineert met de RET en de werkwijze van Appelo, die het stellen van socratische vragen ziet onder 'het socratisch motiveren als een geschikte methode om de coachee te willen veranderen'.

Uit casestudies en praktijkervaringen van de begeleiders kan er afgeleid worden dat het stellen van socratische vragen, effectief kan zijn om de coachee in beweging te krijgen. Er is echter weinig onderzoek naar het verschil van de coachee voor en na het socratisch coachen gedaan. Een reden hiervoor is, dat de vragen vaak met een andere methode worden gekoppeld. Het socratisch coachen in de werkwijze van Appelo blijkt na onderzoek zijn vruchten af te werpen. Hulpverleners die socratisch coachen ervaren de coachees/cliënt als minder 'lastig' omdat ze er beter raad mee weten (Dijkstra 2013).

3.2.2.3 Provocatief coachen

Door het provocatief coachen probeert de begeleider iets naar voren te roepen bij de coachee. Het doel is dat de cliënt 'dat' laat zien wat er echt van wordt gevonden en dat dit uiteindelijk ook een ander gedrag teweeg gaat brengen. De begeleider probeert de coachee in beweging te krijgen en probeert dit met unieke provocatie technieken : ontkennen, overdrijven, dramatiseren, wipwappen, ondermijnen, anekdote, absurde verklaringen en oplossingen. De begeleider dient voor een effect te hebben op de coachee, een positieve band te hebben waarbij warmte en betrokkenheid de essentie is.

Uit casestudies en praktijkervaringen wordt aangetoond dat de provocatieve coaching een effect heeft op het in beweging krijgen van de coachee. Doordat de coaching nog geen omarmde begeleidingsvorm is, zijn er nog maar weinig effectstudies uitgevoerd op het provocatief coachen. Het provocatief coachen heeft wel veel 'ingrediënten' die in sterke

maten een effect hebben op de positieve kant van de mensen. In onderzoek is gebleken dat deze vaak uitstekende vruchten afwerpen (Dijkstra 2013).

3.2.2.4 Oplossingsgericht coachen

Bij het oplossingsgericht coachen richt de begeleider zich op de oplossingen in plaats van de problemen. Deze aanpak is 30 jaar geleden ontwikkeld, toen het 'probleemdenken' een dominante stroming was. Het oplossingsgericht coachen omzeilt de mogelijke problemen door niet te zoeken naar de oorzaken van de problemen. Bij deze vorm van coachen gaat men ervan uit dat de coachee bekwaam is om zijn eigen doelen en oplossingen te kiezen en vorm te geven, waarbij de begeleider deze enkel faciliteert door de juiste vragen te stellen en het geven van complimenten. De begeleider neemt een houding aan van 'niet wetend' : geen oplossingen voorstellen, geen suggesties geven en geen oordeel hebben over de oplossing. Onderzoek bewijst dat vragen die stimuleren tot een positieve uitzondering, meteen hun vruchten afwerpen. Proefpersonen die nadachten over positieve uitzonderingen op het probleem hebben uit onderzoek meer zelfvertrouwen en voelden zich beter dan de proefpersonen die hadden nagedacht over het probleem. Deze benadering heeft een effect op het verminderen van vele soorten problemen waaronder : depressie, alcoholproblemen, gewichtsproblemen. Het is ook een coachingsstijl die geschikt is voor een verscheidenheid aan problemen en coachees, indien deze een doel hebben om aan te werken (Dijkstra 2013).

3.2.2.5 Motiverende gespreksvoering

Bij motiverende gespreksvoering is het de bedoeling om de balans de andere kant te laten uitslaan. Dit wordt gedaan door de 'baten van veranderen' te verhogen in vergelijking met 'de nadelen van de huidige situatie'. Wanneer dit gebeurt zullen de mensen gemotiveerd zijn om iets aan hun gedrag te veranderen. Het is een stijl die ontwikkeld is in de jaren '80, tot die tijd werden de mensen met een verslaving geholpen door middel van confronterende methoden. De motiverende gespreksvoering kent daarbij twee uitgangspunten : onvoorwaardelijke acceptatie en constructieve zelfconfrontatie. De begeleider dient een directieve, cliëntgerichte vorm van coaching te geven.

Onderzoek toont aan dat de motiverende gespreksvoering effectief is tegen een groot aantal problemen waaronder : alcohol- en drugsverslaving, roken, relatieproblemen, huiselijk geweld, eetstoornissen, obesitas en een ongezonde levensstijl in het algemeen. Uit onderzoek

blijkt dat proefpersonen die motivationele gespreksvoering hebben ondergaan, er beter mee aan de slag gingen dan de proefpersonen die een algemene voorlichting hadden gekregen (Dijkstra 2013).

3.2.3 Welke andere projecten rond betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen zijn er al opgezet in het buitenland?

Globaal vertonen gedetineerden een hoge incidentie aan slechte gezondheid, sociale uitsluiting en meervoudige complexe behoeften. Dit komt doordat veel gedetineerden afkomstig zijn uit gemarginaliseerde en achtergestelde delen van de samenleving (Baybutt, Dooris et al. 2019). Het hoofddoel van een penitentiaire inrichting is om gedetineerden te behandelen op een manier waarbij succesvolle re-integratie in de maatschappij bereikt wordt (Lee, Kim et al. 2021).

3.2.3.1 Greener on the Outside for Prisons (GOOP)

GOOP is een sociaal en therapeutisch tuinbouw- en milieuprogramma, uitgevoerd in Noordwest-Engeland en gebaseerd op het 'Green-Gym' delivery model. Dit model beoogt de gezondheid te verbeteren door betrokken te zijn bij de natuur. Het biedt de mogelijkheid om te trainen in de buitenlucht door milieu- of tuinwerk. Het programma is ontstaan in 2008. Het werd gefinancierd door de nationale loterij. De drie belangrijke resultaatgebieden in het programma zijn : geestelijk welzijn, lichaamsbeweging en gezonder eten. Het programma werd gerealiseerd in samenwerking met penitentiaire inrichtingen, onderwijs- en gezondheidsverstrekkers en een universiteit (Baybutt, Dooris et al. 2019).

Het GOOP-programma wordt in 12 Engelse penitentiaire inrichtingen uitgevoerd. Hier wordt telkens een andere benadering gehanteerd. Deze benadering is afhankelijk van de gevangenispopulatie, de inrichting van buitenruimtes en het onderhoud van tuinen. Het programma biedt een verandering aan de gedetineerden zoals : beter welzijn, verbetering van de vaardigheden en inzetbaarheid en het ontwikkelen van sociale en interpersoonlijke vaardigheden (Farrier and Kedwards 2015).

3.2.3.2 Horticultural Therapy program for mental health of prisoners (HT-program)

Het HT-programma is gerealiseerd in de penitentiaire inrichting van Gyeonggi-do in Zuid-Korea. Het programma is ontwikkeld op basis van het Good Lived Model (GLM). Dit model is

een theoretisch kader dat uitgaat van een benadering gebaseerd op de krachten van een cliënt. De nadruk ligt op het bereiken van doelen, door gedetineerden te verzekeren dat ze een goed leven leiden. Dit wordt gedaan door kennis, sterktes en vaardigheden bij gedetineerden te stimuleren. Voor het programma werden vijf gevangenen geselecteerd. Deze werden gediagnosticeerd als potentiële risicogroep. Ze voelden zich mislukt en gefrustreerd over het leven na de misdaden die ze hadden gepleegd. De sessies werden begeleid door twee tuintherapeuten. Zij hadden de rol om de gedetineerden te ondersteunen bij het behalen van hun doelen.

Het programma vond plaats tussen april en juni 2018, waarbij de gedetineerden één keer per week deelnamen aan een sessie van 90 minuten. In deze 12 weken werden er teeltgerichte tuinbouwactiviteiten uitgevoerd. Het programma bestond uit drie fasen waar een aantal sessies aan verbonden waren (Lee, Kim et al. 2021).

3.2.3.3 Insight Garden Program

Het Insight Garden Program is opgericht in de San Quentin State prison in 2002. Het programma organiseert groene arbeidstrainingen voor gedetineerden (Hart and Reisner 2021). Het programma is werkzaam in 10 penitentiaire inrichtingen over Californië, waaronder één jeugdinstituut. De deelnemende gedetineerden krijgen 48 weken les en doorlopen vier bogen van leren : ‘we zijn allemaal verbonden’, ‘tuinieren van het begin’, ‘het verzorgen van onze ‘innerlijke tuinen’ en ‘het omzetten van onzekerheden in actie’ (Berger 2022). Door het Insight Garden Program komen gedetineerden in contact met organisaties zoals Planting Justice. Dit is een programma dat gedetineerden een beroepsdiploma, arbeidsvaardigheden, ondernemerstraining en toegang tot juridische diensten aanbiedt. Planting Justice biedt zelf ook werkgelegenheid aan, aan de voormalig geselecteerde gedetineerden van het Insight Garden Program (Jenkins 2016).

3.2.3.4 Greenhouse, Rikers Island jail complex

Rikers Island jail, bevindt zich in New York. In deze penitentiaire inrichtingen zitten ongeveer 16.000 mannelijke en vrouwelijke gedetineerden. In 1997 is er het Greenhouse programma opgestart, waar jaarlijks 85 tot 100 gedetineerden aan deelnemen (Jenkins 2016).

Het programma biedt educatie, beroepsvaardigheden en een voortdurende tuintherapie aan, aan gedetineerden. Zo kunnen gedetineerden hun leven op een positieve en productieve

manier heroriënteren. Het Greenhouse programma werkt vanuit de veronderstelling dat de penitentiaire inrichting kan dienen als een hulpbron die voordelen oplevert voor de gedetineerden, maar ook voor de stad en regio (Jiler 2009).

In 10 jaar tijd is de tuin omgetoverd, door 550 gedetineerden, naar een vogel- en vlindertuin, kruiden- en groentetuin en een inheems bos (Jiler 2009). Het is de grootste 'boerderij' van New York, doordat het programma 18.143 kilo aan producten aanlevert (Jenkins 2016). Mannen en vrouwen werken afwisselend in de tuin. In de wintermaanden wordt er aandacht besteed aan het geven van lessen en er wordt een timmerwerkplaats voorzien, waarbij voorwerpen worden gemaakt die men in de zomer kan gebruiken in de tuin (Jenkins 2016).

3.2.3.5 Roots to Re-entry

De Roots to Re-entry wordt uitgevoerd in het noordoostelijke complex van de penitentiaire inrichting van Philadelphia (Jenkins 2016). Het programma omvat een praktijkgerichte opleiding in tuinbouw, landschapsonderhoud, kassenbouw, biologische landbouw, tuinarchitectuur, kwekerijbeheer, timmer- en houtbewerking en irrigatie ("Roots to Re-Entry," n.d.).

De Roots to Re-entry, waar meer dan 700 gedetineerden aan hebben deelgenomen, bestaat uit een training van 14 weken. De partners van het programma bieden de gedetineerden direct contact met de groensector en helpen gedetineerden bij het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden die nodig zijn in hun bedrijfstak ("Roots to Re-Entry," n.d.).

3.3 Resultaten praktijkstudie

3.3.1 Omschrijving stagecontext

De penitentiaire inrichting van Hasselt werd geopend in 2005. Zij heeft verschillende afdelingen. Er is een arresthuis voor personen in voorhechtenis, twee afdelingen voor mensen die een lange gevangenisstraf ondergaan en een kleine afdeling voor de uitvoering van korte straffen. Daarnaast is er ook een afdeling voor vrouwelijke gedetineerden. Naast de algemene afdelingen zijn er in de penitentiaire inrichting nog twee specifieke afdelingen met een bijzondere doelgroep. Er is de 'drugvrije afdeling' waar gedetineerden de kans krijgen om met ondersteuning van externe hulpverlening aan hun drugsproblematiek te werken. Op de 'De-Radex afdeling' worden sterk geradicaliseerde gedetineerden afgezonderd van de andere afdelingen om mogelijke negatieve beïnvloeding van de andere gedetineerden te vermijden.

Het regime in de penitentiaire inrichting garandeert enerzijds een veilige strafuitvoering, maar biedt anderzijds ook ruime mogelijkheden op zinvolle dagbesteding. Het aanbod focust vooral op vorming en opleiding, sport en tewerkstelling. Gedetineerden kunnen in de penitentiaire inrichting van Hasselt werken binnen de huishoudelijke diensten of in één van de werkhuizen. Via een ruim aanbod van mogelijkheden krijgen gedetineerden de kans om de contacten met hun familie en hun sociale omgeving te onderhouden (“Meer info over de gevangenis van Hasselt, “n.d.).

3.3.1.1 STRAnD-afdeling

de STRAnD-afdeling staat voor ‘Sectie Tegen Racisme, Agressie en Drugs’. Op de sectie/afdeling zitten gedetineerden/beklaagden die nog geen strafrechtelijke uitspraak hebben gekregen. Dit zorgt voor een groot verloop van gedetineerden/beklaagden binnen de afdeling/sectie. De beklagden kunnen op deze afdeling/sectie terecht komen door een engagementsverklaring te ondertekenen waarbij ze akkoord gaan met de volgende afspraken : zich engageren om geen enkele vorm van contact te hebben met drugs, correcte omgang hebben met geneesmiddelen, actief meewerken aan drugtesten en aan urinecontroles, geen gebruik van geweld en in dialoog gaan om conflicten op te lossen op een respectvolle manier. Binnen de sectie/afdeling werkt een vast team van penitentiaire bewakingsagenten, die gekozen zijn omwille van hun visie tegenover de gedetineerden/beklaagden.

Op de sectie/afdeling kunnen de gedetineerden/beklaagden deelnemen aan activiteiten, waarbij ze zich moeten inschrijven op een vooraf bepaalde vaste dag. De activiteiten betreffen : sporten (spinnen en crosstrainer), TV kijken en gezelschapsspellen spelen. Voor het deelnemen aan de activiteiten zijn er enkele regels : inschrijven is komen, meerdere keren aan dezelfde activiteit meedoen is enkel mogelijk in overleg met de penitentiaire bewakingsagenten, geen namen van medegedetineerden/beklaagden schrappen en te luid zijn is per direct terug naar de cel gaan.

Naast de activiteiten op de afdeling/sectie kunnen gedetineerden deelnemen aan de standaardactiviteiten binnen de penitentiaire inrichting (“Infobrochure STRAnD,”n.d.).

3.3.1.2 Vrouwenafdeling

De vrouwenafdeling is opgedeeld in drie verschillende regimes. Inkomende gedetineerden verblijven veertien dagen in groep één, deze periode dient ter observatie. Dit wordt ook de

onthaalfase genoemd, in deze fase wordt ingezet op de praktische ondersteuning (werking, formulieren, ...) en het wegwijs maken in de penitentiaire inrichting, specifiek de vrouwenafdeling. Na het doorlopen van de onthaalfase (14 dagen), gaat de gedetineerde over naar groep twee. Deze groep geniet het standaard regime. Er worden mogelijkheden aangeboden tot werk, activiteiten, therapie. De mogelijkheden zijn echter beperkter dan in groep drie. Indien de gedetineerde wenst over te gaan naar groep drie kan zij een motivatiebrief indienen bij de ploegchef. Er wordt geen minimumverblijfperiode in groep twee opgelegd, maar het is wel belangrijk dat er voldoende tijd is geweest om een zicht te krijgen op het functioneren van de persoon in de penitentiaire inrichting. Na een evaluatie door de stuurgroep, en als er voldoende plaats is in groep drie, kan de gedetineerde overgaan naar groep drie. De gedetineerden in groep drie genieten een gedeeltelijk open regime. De bedoeling van dit regime is het creëren van een open leefklimaat in groep met de aandacht op de voorbereiding van de re-integratie in een drugsvrije omgeving.

Wanneer de persoon in groep drie terechtkomt moet er een engagementsverklaring getekend worden. Hierin onderschrijft de gedetineerde de waarden, normen en leefregels die in groep drie gelden. Basisvoorwaarden zijn dat de persoon geen verboden middelen gebruikt en geen fysieke agressie gebruikt. Dit leidt immers onmiddellijk tot uitsluiting uit groep drie ("Onthaalbrochure vrouwenafdeling,"n.d.).

3.3.2 Welke competenties moet een ex-gedetineerde behalen om werk te vinden in de groensector?

Uit een enquête (Vrancken, Amendolara et al. 2020-2021), blijkt dat de meeste Limburgse sociale bedrijven die actief zijn in de groensector, hun medewerkers selecteren op dezelfde competenties. De motivatie is de belangrijkste competentie om in het sociaal economisch circuit aan de slag te kunnen. Daarnaast zijn ook respect voor het materiaal, leergierigheid en verantwoordelijkheidsgevoel belangrijke competenties. Kennis van machines, snoeitechnieken en planten kennis zijn geen belangrijke competenties om aan de slag te kunnen in een sociaal bedrijf. Deze competenties leren de ex-gedetineerden namelijk in het sociaal economisch circuit zodat ze deze daarna kunnen gebruiken in het normaal economisch circuit (Vrancken, Amendolara et al. 2020-2021).

Uit vacature onderzoek bij bedrijven actief in de tuinaanleg of tuinonderhoud in het normaal economisch circuit blijkt dat respect voor materiaal, stipt en nauwkeurig zijn, werken in

teamverband, een rijbewijs B hebben, gemotiveerd zijn, graag buiten werken en ervaring hebben met verschillende machines de meest gevraagde competenties zijn. Uit een enquête, ingevuld door 21 bedrijven die werken in de tuinaanleg of tuinonderhoud, blijkt dat respect hebben voor materiaal, een rijbewijs B hebben, oog hebben voor kwaliteit, graag buiten werken en verantwoordelijkheidsgevoel tonen de belangrijkste competenties zijn die een werknemer moet bezitten voor een job bij het bedrijf (Verhagen, Bosmans et al. 2021-2022).

Een interview met een medewerker van de VDAB toont aan dat de ontbrekende competenties bij ex-gedetineerden zijn dat ze geen tot weinig motivatie hebben om een job te vinden, meestal ongeschoold zijn, dat ze vaak geen recht hebben op een uitkering doordat ze onvoldoende hebben gewerkt in het verleden, er soft skills ontbreken omdat ze veel gemist hebben tijdens hun gevangenschap en ze hebben geen goede fysieke conditie meer na het vrijkomen (Verhagen, Bosmans et al. 2021-2022).

3.3.3 Op welke manier kunnen we gedetineerden selecteren om betekenisvolle groenactiviteiten in de bezoekerstuin uit te voeren?

Om een groep gedetineerden te selecteren om deel te nemen aan het tuinproject werden er semigestructureerde interviews afgenomen op de STRAnD-afdeling. Het afnemen van de interviews gebeurde in beide stageperioden. In de eerste stageperiode werd er een document opgemaakt, 'bijlage J', dat de gedetineerden konden invullen als zij geïnteresseerd waren om deel te nemen. In de tweede stageperiode werd er bij elke cel langsgegaan, de gedetineerden konden mondeling doorgeven of zij mee wilden werken aan het project. In totaal werden er over de twee stageperiodes 30 semigestructureerde interviews afgenomen. Het gaat om mannelijke gedetineerden, tussen de leeftijd van 23 tot 62 jaar.

3.3.3.1 Resultaten interviews gedetineerden

'Tabel 4' geeft een overzicht van de beweegredenen om mee te werken aan het project. De gedetineerden konden aangeven wat voor hen de grootste motivatie was om deel te nemen aan het project. Het graag bezig zijn en het graag naar buiten willen gaan, waren de meest voorkomende antwoorden.

Tabel 4. Reden deelname project

Waarom wilt u graag aan dit project meewerken?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Om bezig te zijn	11	Zinvolle dagbesteding
Ik ben graag buiten	8	Ontspanning
Ik vind het interessant	5	Interesse
Ik heb groene vingers	4	Interesse
Ik ben dan uit mijn cel	3	Zinvolle dagbesteding
Om creatief bezig te zijn	2	Creativiteit
Voor sociale contacten op te bouwen	2	Contacten
Ik werk graag in de tuin	2	Ontspanning
Om structuur op te bouwen	2	Zelfontwikkeling
Voor de beweging	1	Beweging
Het gevangenispersoneel heeft me gemotiveerd	1	Interesse
Om rust te vinden	1	Ontspanning

Vervolgens werd er nagegaan welke personen ervaring hadden in de tuin en/of de groensector. 'Tabel 5' geeft deze resultaten weer. 15 ondervraagden gaven aan een tuin te hebben waar ze veel in werkten. Acht personen hadden ervaring in de groensector. Vier gedetineerden hadden geen ervaring in de tuin. Zowel personen met veel ervaring, als personen met weinig tot geen ervaring werden geselecteerd om deel te nemen aan het tuinproject. Dit omdat de gedetineerden met ervaring, de activiteiten konden uitleggen en correct konden demonstreren aan de gedetineerden met minder ervaring.

Tabel 5. Ervaring tuinactiviteiten

Heeft u ervaring met in de tuin te werken? Zo ja, welke? Zo nee, weet je er al iets van?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Ik heb bij mijn thuis een tuin en werk hier veel in	15	Ervaring in groen
Ik heb ervaring in de groensector	8	Ervaring in groen
Ik heb wel eens in de tuin gewerkt	5	Ervaring in groen
Ik heb geen ervaring in de tuin	4	Geen ervaring in groen
Ik heb geen tuin, maar ik heb wel enkele planten in mijn huis staan	1	Ervaring in groen

'Tabel 6' laat zien dat acht ondervraagden hun vaardigheden in de tuin scoren als een acht. Vier andere ondervraagden gaven geen antwoord. Drie gedetineerden gaven zichzelf een zeven als score.

Tabel 6. Vaardigheden

Op een schaal van 1-10, hoeveel zou je jezelf geven qua vaardigheden in de tuin?	
Uitspraak	Frequentie (30)
8	8
Geen antwoord	4
7	3
6	3
6-7	2
10	1
9	1
8-9	1
8,5	1
7-8	1
6-8	1
7,5	1
5-6	1

Om te bekijken welke tuinactiviteiten de gedetineerden interesseerden, werd hen gevraagd welke activiteiten zij graag doen in de tuin. In 'tabel 7' werd er afgeleid dat de meesten geen voorkeur hadden. Vijf ondervraagden gaven aan de tuin graag te onderhouden.

Tabel 7. Activiteiten die graag worden uitgevoerd

Welke activiteiten doe je graag in de tuin?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Ik heb geen voorkeur	8	Geen voorkeur
Onderhoud	5	Productiviteit
Aanleggen	3	Productiviteit
Aanplanten	3	Productiviteit
Snoeien	3	Productiviteit
Met machines bezig zijn	2	Productiviteit
Onkruid wieden	2	Productiviteit
Omheining plaatsen	2	Productiviteit
Schuppen	2	Productiviteit
Bomen omhakken	1	Productiviteit
Bomen planten	1	Productiviteit
Bezig zijn met de honden en de kinderen	1	Ontspanning
Iets moois creëren	1	Voldoening

Vervolgens werd hen de vraag gesteld om sterke punten van zichzelf bij het werken in de tuin op te sommen. De antwoorden zijn te vinden in 'tabel 8'. We kregen door deze vraag te stellen, een beter beeld van de sterktes van de geïnteresseerden. Acht gedetineerden gaven aan dat zij goed kunnen samenwerken. Vier gedetineerden gaven aan dat zij goed zelfstandig kunnen werken.

Tabel 8. Sterke punten

Wat zijn je sterke punten in de tuin?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Ik kan samenwerken	8	Inlevingsvermogen
Ik kan zelfstandig werken	4	Zelfstandigheid
Ik ben een rustige mens, ik heb veel geduld	3	Goede inhibitie
Ik lever hard werk	3	Doorzettingsvermogen
Geen antwoord	2	Geen antwoord
Ik kan alles	2	Handigheid
Ik ben koppig	1	Doorzettingsvermogen
Ik heb er kennis van	1	Basiskennis
Ik ben flexibel	1	Goede inhibitie
Ik ben een gemakkelijke mens	1	Goede inhibitie
Ik heb veel goedheid	1	Zorgzaam
Ik ben op tijd	1	Doelgericht gedrag
Ik werk netjes	1	Doelgericht gedrag
Ik ben gemotiveerd	1	Doelgericht gedrag
Klinkers leggen	1	Handigheid
Renoveren	1	Handigheid
Ik heb groene vingers	1	Handigheid
De hagen scheren	1	Handigheid
Ik heb doorzettingsvermogen	1	Doorzettingsvermogen
Ik ben gedisciplineerd	1	Doorzettingsvermogen
Ik ben strikt	1	Goede inhibitie
Ik doe altijd mijn best	1	Doorzettingsvermogen
De weersomstandigheden maken me niet uit	1	Doorzettingsvermogen
Ik ben leergierig	1	Doelgericht gedrag
Ik ben koppig	1	Doorzettingsvermogen

Naast het opnoemen van de sterke punten, werd er aan de gedetineerden gevraagd om hun minder sterke punten bij het werken in de tuin op te sommen. Zo kon er achterhaald worden wat bepaalde werkpunten kunnen zijn voor de gedetineerden. Uit 'tabel 9' blijkt dat 10 personen niet wisten wat hun minder sterke punten waren. Zij gaven aan alles goed te kunnen. Drie gedetineerden gaven geen antwoord en twee gedetineerden vertelden dat zij perfectionistisch kunnen zijn.

Tabel 9. Minder sterke punten

Wat zijn je minder sterke punten in de tuin?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Ik weet het niet, ik kan alles goed	10	Gebrek aan zelfkennis
Geen antwoord	3	Geen antwoord
Ik ben perfectionistisch	2	Gebrek aan inhibitie
Ik werk altijd graag	1	Gebrek aan inhibitie
Ik ben een opgever	1	Beperkt doorzettingsvermogen
Ik ben altijd eerlijk	1	Gebrek aan inhibitie
Ik ben snel gefrustreerd als iets niet lukt	1	Emotieregulatie
Ik kan niet lang rechtstaan	1	Gezondheidsproblemen
Ik heb 2 hernia's	1	Gezondheidsproblemen
Ik ben speels	1	Gebrek aan inhibitie
Ik heb er weinig kennis over	1	Gebrek aan kennis
Ik kan moeilijk de uitvoering van een plan lezen	1	Gebrek aan kennis
Metsen	1	Gebrek aan kennis
Ik ben koppig	1	Beperkte luisterhouding
Ik ben impulsief	1	Emotieregulatie
Ik ben agressief	1	Emotieregulatie
Ik weet vaak niet wanneer ik bepaalde planten moet planten	1	Gebrek aan kennis

Om een geschikte groep gededineerden samen te stellen, werd er bekeken op welke manier de potentiële deelnemers elkaar konden aanvullen op vlak van de sterke en minder sterke punten. Een persoon die bijvoorbeeld aangaf snel op te geven, kon samengesteld worden met een persoon die juist veel doorzettingsvermogen toont. Zo kon men leren van elkaar.

Verder werd bekeken of de geïnteresseerden een job in de groensector zagen zitten als ze uit de penitentiaire inrichting zouden komen. 'Tabel 10' laat zien dat 16 gededineerden een job in de groensector zien zitten. Drie ondervraagden willen geen job in de groensector, drie andere gededineerden weten nog niet of ze een job in de groensector willen.

Tabel 10. Interesse job in de groensector

Zou je een job in de groensector zien zitten als je uit de gevangenis bent ?		
Uitspraak	Frequentie (30)	Concept
Ik zie een job in de groensector zitten	16	Tewerkstelling : productiviteit
Ik wil geen job in de groensector	3	Weerstand
Ik weet nog niet of ik een job in de groensector wil	3	Tewerkstelling
Ik zou vrijwilligerswerk in de groensector willen doen	2	Voldoening
Het maakt mij niet uit, zolang ik maar bezig ben	1	Tewerkstelling : productiviteit
Ik overweeg een job in de groensector	1	Tewerkstelling : productiviteit
Zolang ik buiten kan werken is het goed	1	Tewerkstelling : productiviteit
Geen antwoord	1	Geen antwoord

Er werd nagegaan welke score de gedetineerden hun mentaal welbevinden zouden geven. 'Tabel 11' geeft aan dat negen ondervraagden geen antwoord gaven op de vraag. Zeven personen scoren hun mentaal welbevinden een acht. Zes gedetineerden gaven hun mentaal welbevinden een zeven.

Tabel 11. Mentaal welbevinden momenteel

Op een schaal van 1-10, hoe is je mentaal welbevinden op dit moment?	
Uitspraak	Frequentie (30)
Geen antwoord	9
8	7
7	6
6	2
8-9	1
7,5 - 8	1
7-8	1
6-7	1
De ene dag een 2, de andere dag een 9	1

Tot slot geeft 'tabel 12' aan dat 12 gedetineerden denken dat hun mentaal welbevinden zal stijgen als ze mee konden doen aan het project. Zes personen scoren hun mentaal welbevinden bij deelname aan het project met een negen.

Tabel 12. Mentaal welbevinden bij deelname

Op een schaal van 1-10, hoeveel denk je dat je mentaal welbevinden gaat stijgen als je aan dit project kan meedoen?	
Uitspraak	Frequentie (30)
Mijn mentaal welbevinden zal stijgen	12
9	6
10	3
8	3
8-9	1
6-8	1
Ik weet het niet	1
Geen antwoord	1

3.3.3.2 Gegevens Summerschool

Kaderend binnen de Summerschool tuintherapie 2020-2021 werd er een project opgestart. De onderzoeksvraag van dit project is : ‘Wat zijn de wensen, behoeften en noden van de stakeholders van de penitentiaire inrichting van Hasselt, de gedetineerden, hun kinderen en partner voor het opstarten van een tuin waarin betekenisvolle (groen)activiteiten kunnen worden uitgevoerd?’ Binnen dit project werd er een vragenlijst opgesteld. Het doel van deze vragenlijst was om de gedetineerden hun wensen en behoeften in kaart te brengen in functie van de bezoekerstuin. De vragenlijst bestond uit open en gesloten vragen. De vragenlijst werd ingevuld door 41 gedetineerden, waarvan 26 vrouwen en 15 mannen. De 15 mannen verbleven op de DVA-afdeling (drugsvrije afdeling).

‘Tabel 13’ geeft een overzicht van de vraag ‘Hebt u een tuin?’. 21 mensen hebben wel een tuin en 20 mensen hebben er geen.

Tabel 13. Hebt u een tuin?

Hebt u een tuin?		
Uitspraak	Frequentie (41)	Concept
Ja	21	Ervaring in groen
Nee	20	Geen ervaring in groen

Op de vraag ‘Was u veel bezig in de tuin/hoe vaak werkte u in de tuin?’ antwoordde 16 personen dat zij wekelijks in de tuin bezig waren. 14 personen gaven aan dat zij nooit bezig waren in de tuin. ‘Tabel 14’ geeft de resultaten weer.

Tabel 14. Was u veel bezig in de tuin/hoe vaak werkte u in de tuin?

Was u veel bezig in de tuin/hoe vaak werkte u in de tuin?	
Uitspraak	Frequentie (41)
Wekelijks	16
Nooit	14
Maandelijks	7
Dagelijks	4

'Tabel 15' laat zien dat de meerderheid van de personen willen meewerken aan de aanleg van de kindertuin/bezoekerstuin.

Tabel 15. Meewerken aan de aanleg

Indien het toegestaan is, zou u zelf mee willen werken aan de aanleg van de kindertuin?		
Uitspraak	Frequentie (37)	Concept
Ja	31	Productiviteit
Nee	6	Weerstand

Vervolgens werd de vraag gesteld of de gedetineerden mee willen werken aan het onderhouden van de kindertuin. 'Tabel 16' laat zien dat 29 gedetineerden mee willen werken.

Tabel 16. Meewerken aan de aanleg

Indien het toegestaan is, zou u zelf mee willen werken aan het onderhouden van de kindertuin?		
Uitspraak	Frequentie (37)	Concept
Ja	29	Productiviteit
Nee	8	Weerstand

Ten slotte werd er bekeken welke gedetineerden materiaal willen maken voor de tuin, door middel van deelname aan een werkatelier. 'Tabel 17' geeft aan dat 31 gedetineerden graag willen deelnemen.

Tabel 17. Meewerken aan het maken van materiaal

Indien er rond het maken van materiaal voor de tuin een werkatelier zou doorgaan, zou u hieraan willen deelnemen?		
Uitspraak	Frequentie (38)	Concept
Ja	31	Productiviteit
Nee	7	Weerstand

3.3.4 Welke rol als begeleider kunnen we opnemen om gedetineerden gemotiveerd te houden bij het uitvoeren van hun taken binnen de betekenisvolle groenactiviteiten?

In de tweede stageperiode werd er bij elke tuinsessie bekeken welke rol van begeleiding er het best werd opgenomen. Ter voorbereiding van een tuinsessie werd er een verslag geschreven waarbij bepaalde leiderschapstijlen gekozen werd. Er werd ook een verantwoording neergeschreven van hoe en waarom een leiderschapstijl toegepast kon worden. Na de tuinsessie werd geëvalueerd of deze gekozen leiderschapstijlen effectief aan

bod kwamen en hoe deze aan bod kwamen. Een voorbeeld van een verslag is te vinden in ‘bijlage K’. Er werden in totaal zeven verslagen opgesteld.

‘Tabel 18’ geeft een overzicht van de gebruikte begeleidingsstijlen tijdens de verschillende tuinsessies. De autocratische leiderschapsstijl en de democratische leiderschapsstijl werden gehanteerd. Dit zijn elkaars tegenpolen. Om duidelijkheid en structuur te bieden aan de tuinsessies werd er gekozen om de autocratische leiderschapsstijl toe te passen. Bij deze leiderschapsstijl neemt de begeleider de verantwoordelijkheid voor het nemen van beslissingen en zorgt hij voor snelheid en duidelijkheid. De democratische leiderschapsstijl werd gekozen om samenwerking tussen de verschillende gedetineerden te bevorderen en om hen ook inspraak te geven tijdens de tuinsessies. Bij de democratische leiderschapsstijl neemt de begeleider de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat beslissingen gezamenlijk worden genomen en zorgt hij voor kwaliteit en betrokkenheid.

Tabel 18. Gebruikte begeleidingsstijlen

Datum tuinsessie	Vooraf bepaalde begeleidingsstijl	Effectief gehanteerde begeleidingsstijl	Doelgroep
02/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
03/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
08/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
09/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
11/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
18/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	STRANd-afdeling
22/03/2022	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Autocratische leiderschapsstijl Democratische leiderschapsstijl	Vrouwenafdeling

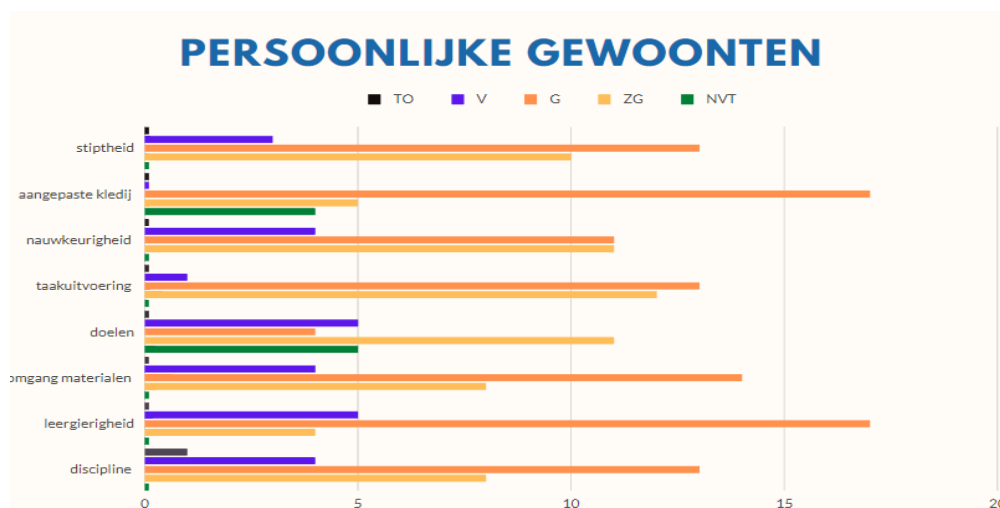

3.3.5. Welke soft en hard skills kunnen we trainen in deze setting?

Om de skills van gedetineerden in kaart te brengen is er gebruik gemaakt van de werkwaardenlijst. In totaal zijn er 26 werkwaardenlijsten over twee stageperiodes ingevuld, waar in totaal 10 gedetineerden aan hebben deelgenomen. Bij elke activiteit werd de werkwaardenlijst door een begeleider die aanwezig was ingevuld. Deze resultaten zijn nadien gecodeerd per attitude. De tabellen van het coderen zijn terug te vinden in 'bijlage L'. Een voorbeeld van een ingevulde werkwaardenlijst is terug te vinden in 'bijlage E'.

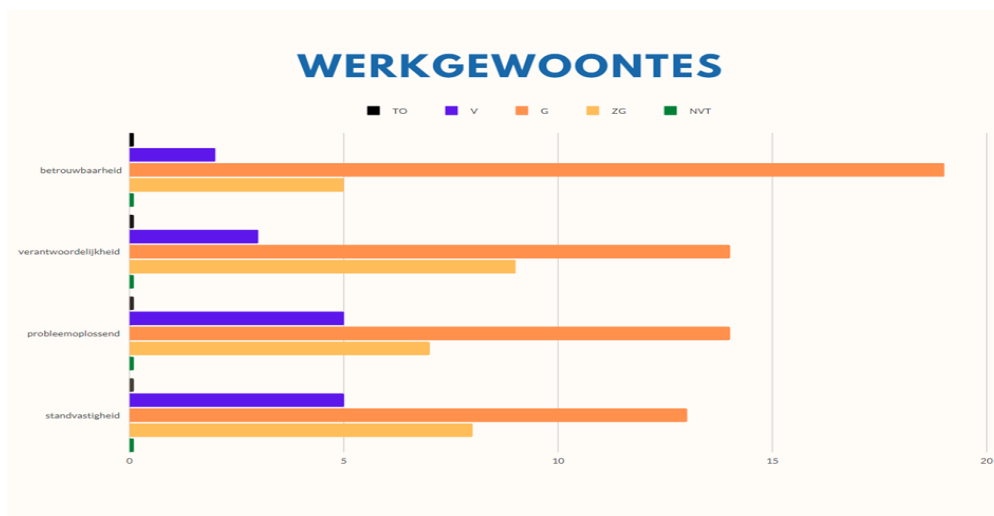
Om te beginnen zijn de persoonlijke gewoonten beoordeeld. Hierbij toont 'figuur 2' aan dat discipline, leergierigheid en het stellen van doelen de skills zijn waar er 'voldoende' en 'te ontwikkelen' gescoord wordt.

Figuur 2. Scores persoonlijke gewoonten

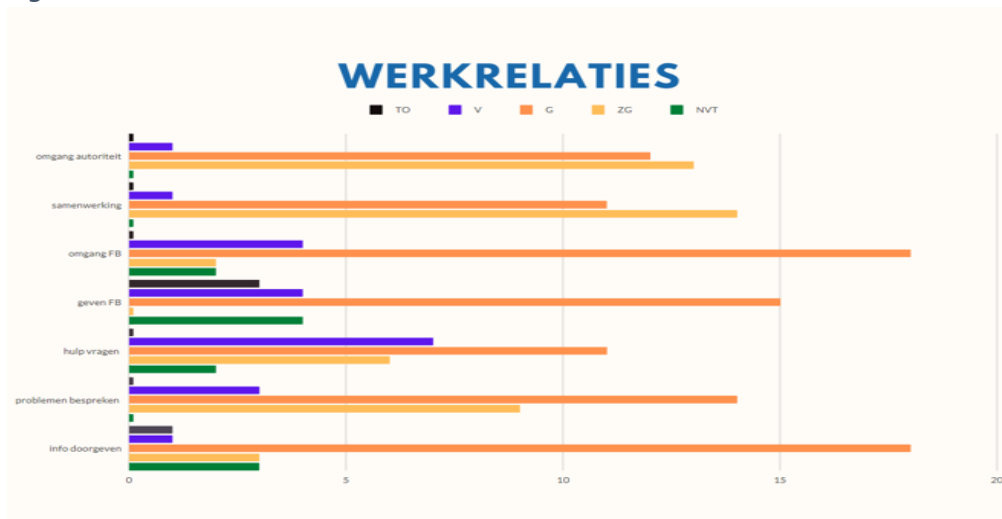
Na de persoonlijke gewoonten, zijn de werkgewoontes beoordeeld. Hierbij toont 'figuur 3' dat er geen 'te ontwikkelen' skills zijn bij deze attitude. De scores 'goed' en 'zeer goed' zijn in deze attitude het meest aangeduid. De score 'goed' komt bij de skill 'betrouwbaarheid' het meeste voor.

Figuur 3. Scores werkgewoontes

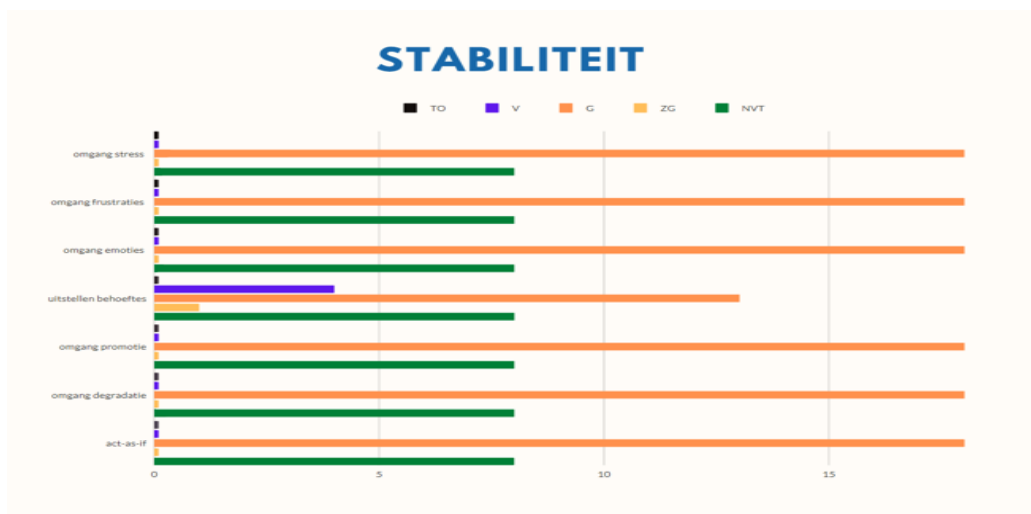
Vervolgens werden de werkrelaties beoordeeld. Uit 'figuur 4' kunnen we afleiden dat 'het geven van feedback' een skill is waar vaak 'voldoende' of 'te ontwikkelen' wordt gescoord. Ook is er te zien dat 'het omgaan met autoriteit', 'omgaan met feedback' en 'bespreken van problemen' skills zijn die hoge scores behalen.

Figuur 4. Scores werkrelaties

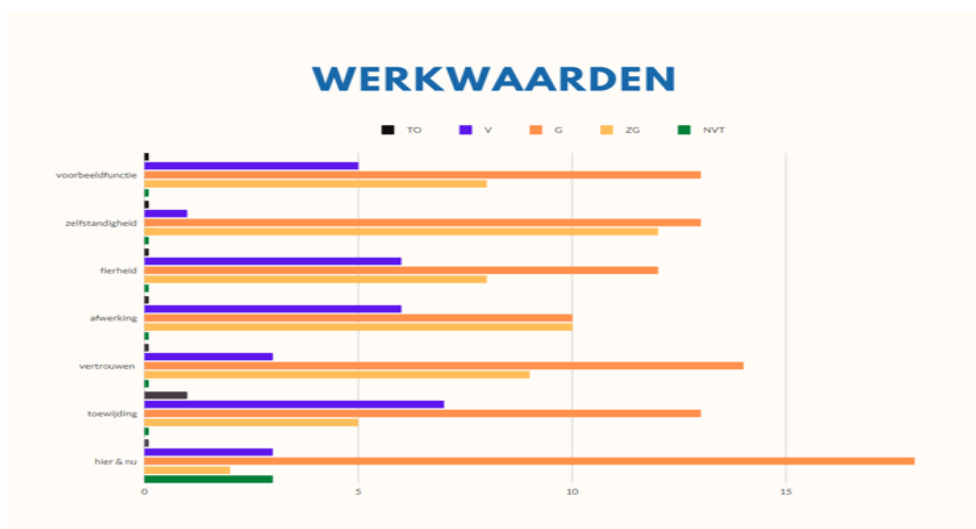
Na het beoordelen van de werkrelaties is de attitude 'stabiliteit' beoordeeld. Uit 'figuur 5' is er af te leiden dat het 'uitstellen van behoeftes' een skill is die vier keer een score 'voldoende' haalt. We kunnen uit deze figuur ook afleiden dat de overige skills grotendeels 'goed' scoren.

Figuur 5. Scores stabiliteit

Als laatst is de attitude ‘werkwaarden’ beoordeeld. Uit ‘figuur 6’ kunnen we zien dat de skills ‘toewijding’, ‘fierheid’ en ‘afwerking’ vaak een ‘voldoende’ scoren. Een skill die veel ‘goed’ en ‘zeer goed’ scoort is ‘zelfstandigheid’.

Figuur 6. Scores werkwaarden

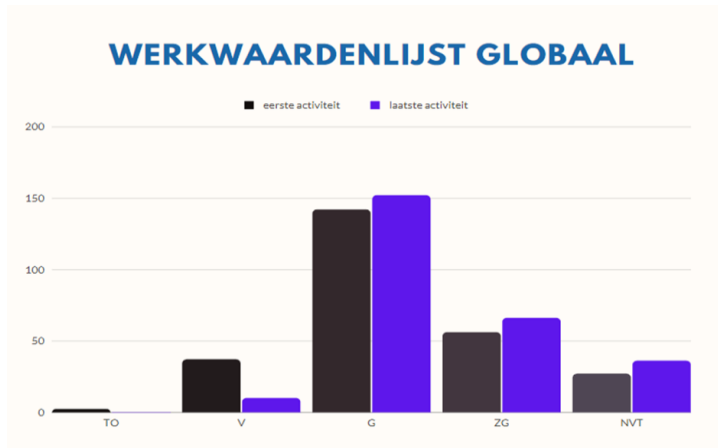

3.3.5.1. In welke mate zien we vooruitgang bij de gedetineerden?

Om de vooruitgang van de gedetineerden in kaart te brengen, hebben we ervoor gekozen om dit globaal te bekijken over alle deelnemende gedetineerden. Dit hebben we gedaan door alle scores van de werkwaardenlijst van de ‘eerste activiteit’ op te tellen en dit te vergelijken met de optelsom van alle scores van de ‘laatste activiteit’.

In 'vergelijking 1' is de grafiek met een vergelijking tussen de 'eerste activiteit' en de 'laatste activiteit' te zien. Hieruit is af te leiden dat er minder 'voldoendes' worden gescoord bij de 'laatste activiteit' in vergelijking met de 'eerste activiteit'. Ook kunnen we zien dat de scores 'goed' en 'zeer goed' in de 'laatste activiteit' meer worden gescoord.

Vergelijking 1. Eerste activiteit en laatste activiteit

3.3.6. Hoe is het reflecterend vermogen van deelnemende gedetineerden?

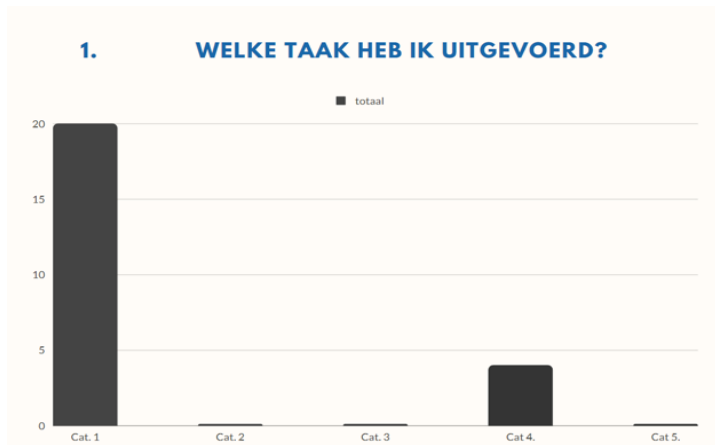
Het reflectiejournaal, is een journaal dat na elke activiteit door de deelnemende gedetineerden is ingevuld. In totaal zijn er 24 reflectiejournals door negen gedetineerden ingevuld over de twee stageperiodes die liepen van 27 september 2021 tot 14 november 2021 en 7 februari 2022 tot 27 maart 2022. In het reflectiejournaal staan 10 vragen waar de gedetineerden telkens op moeten antwoorden. Een ingevuld reflectiejournaal is terug te vinden in 'bijlage F'.

Voor het verwerken van de gegevens werd er gecodeerd, dit is terug te vinden in 'bijlage L'. Er is gebruik gemaakt van 5 categorieën : cat.1 ; het komt overeen met het geobserveerde, cat.2 ; de gedetineerde schat zichzelf lager in dan wat er geobserveerd is, cat.3 ; de gedetineerde schat zichzelf hoger in dan wat er is geobserveerd, cat.4 ; de gedetineerde beantwoordt de vraag niet correct en/of onvolledig en cat.5 ; de gedetineerde heeft de vraag niet beantwoord.

Als eerste hebben we de vraag 'Welke taak heb ik uitgevoerd?'. In 'figuur 7' is er te zien dat 20 reflectiejournals een 'juiste' beschrijving van de taak geven. Vier reflectiejournals zijn

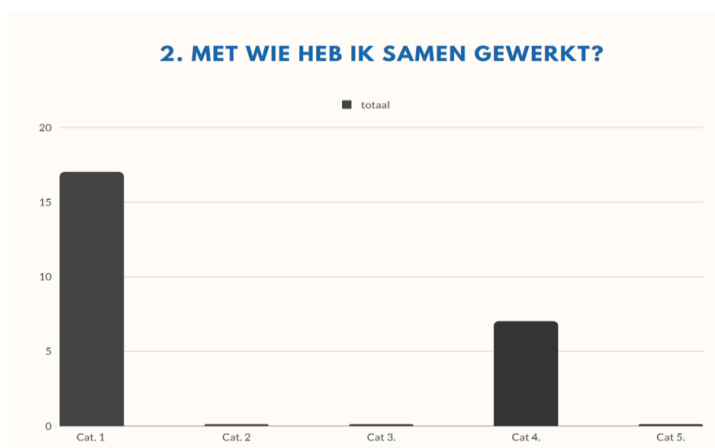
‘onvolledig en/of niet correct’ ingevuld. Hier ligt de oorzaak bij de onvolledige opsomming van de uitgevoerde taken.

Figuur 7. Welke taak heb ik uitgevoerd?

Bij de vraag ‘Met wie heb ik samengewerkt?’ zien we in ‘figuur 8’ dat er zeven reflectiejournals ‘onvolledig en/of niet correct’ zijn ingevuld. De oorzaak ligt hier bij het niet vernoemen van alle namen van de gedetineerden waarmee de activiteit werd uitgevoerd. 17 reflectiejournals zijn ‘juist’ beschreven.

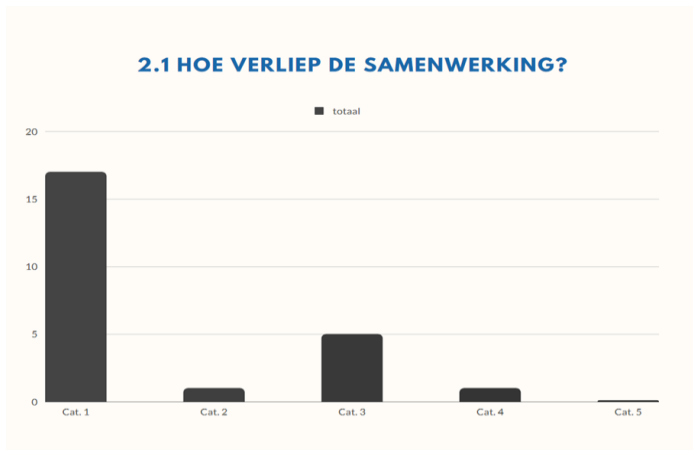
Figuur 8. Met wie heb ik samen gewerkt?

Hierna kwam de vraag ‘Hoe verliep de samenwerking?’. ‘Figuur 9’ toont dat vijf reflectiejournals zichzelf en de samenwerking met andere gedetineerden hoger inschatten dan wat er is geobserveerd. Hier wordt vaak de beschrijving gegeven dat ze met iedereen goed samenwerkten, terwijl uit observaties blijkt dat er maar met de helft van de gedetineerden

werd samengewerkt. Een reflectiejournaal geeft een lagere inschatting van zichzelf dan dat wat er is geobserveerd.

Figuur 9. Hoe verliep de samenwerking?

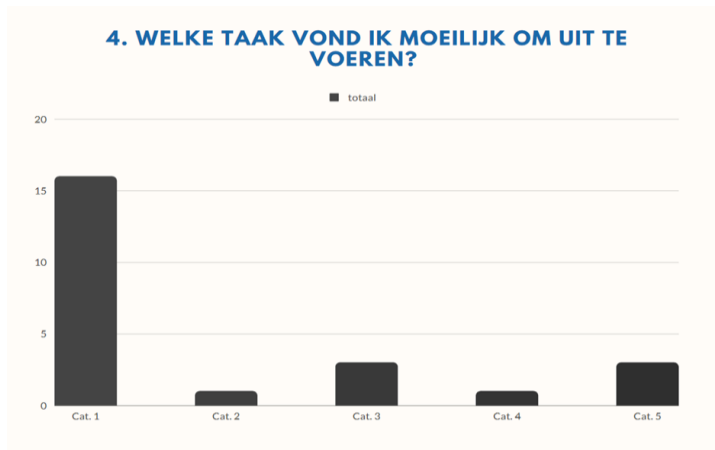
‘Figuur 10’ geeft een overzicht van de antwoorden op de vraag ‘Welke taak lag mij het beste?’. De figuur toont aan dat 17 reflectiejournalen de ‘juiste’ taak hebben omschreven. Ook is er te zien dat twee reflectiejournalen een lagere inschatting geven van de taak dan dat wat er uit observaties blijkt. Hier werd beschreven dat men niet goed wist welke taak men het beste lag, terwijl uit observaties blijkt dat ze de taken zelfstandig en vlot konden uitvoeren.

Figuur 10. Welke taak lag mij het beste?

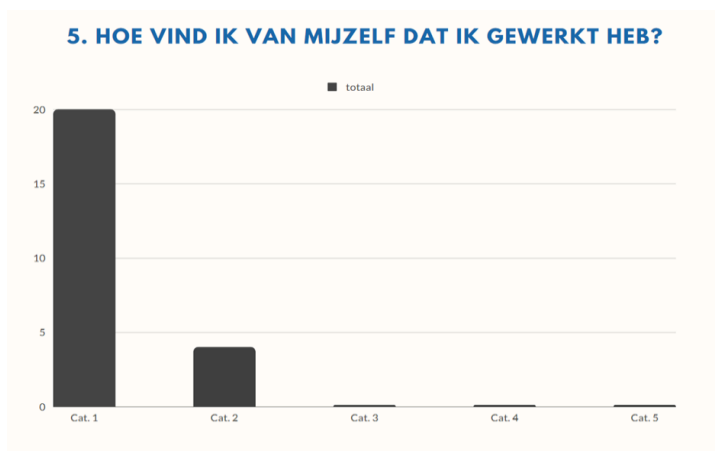
Voor de vraag ‘Welke taak vond ik moeilijk om uit te voeren?’, ‘figuur 11’, geven drie reflectiejournalen een hogere inschatting. Hier geven gedetineerden aan dat er geen enkele taak moeilijk was, terwijl uit observaties blijkt dat ze moeilijkheden hadden bij het uitvoeren van een bepaalde taak.

Figuur 11. Welke taak vond ik moeilijk om uit te voeren?

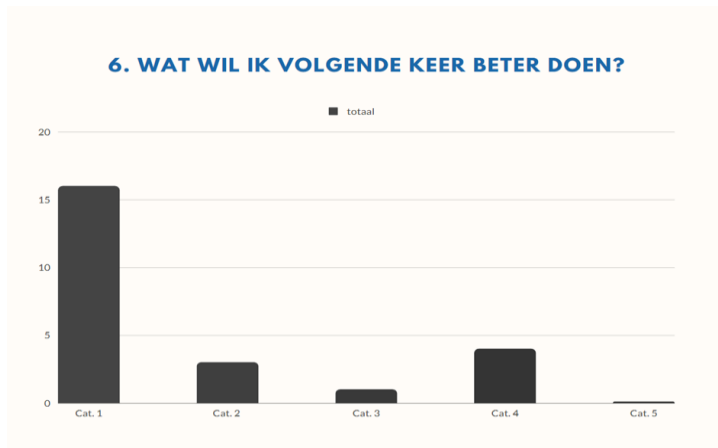
'Figuur 12' geeft een overzicht van de vraag 'Hoe vind ik van mijzelf dat ik gewerkt heb?'. In deze figuur is er te zien dat 20 reflectiejournals een juiste inschatting geven over zichzelf en het werk dat ze hebben verricht. Ook is er zichtbaar dat vier reflectiejournals een lagere inschatting van zichzelf geven, dan dat wat er is geobserveerd.

Figuur 12. Hoe vind ik van mijzelf dat ik gewerkt heb?

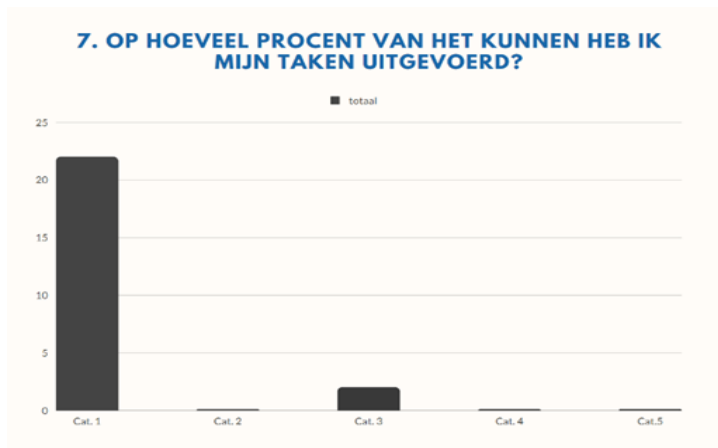
Uit 'figuur 13' kunnen we afleiden dat vier reflectiejournals 'onvolledig en/of niet correct' zijn ingevuld. Dit omdat de gedetineerden antwoorden met 'Hetzelfde', terwijl ze op de hoogte waren dat dit de laatste keer was dat de taak werd uitgevoerd. Drie reflectiejournals geven zichzelf een lagere inschatting dan dat wat er is geobserveerd, dit komt door het neerschrijven van 'Ik wil veel beter doen' terwijl uit observaties blijkt dat ze de taken zelfstandig hebben uitgevoerd.

Figuur 13. Wat wil ik de volgende keer beter doen?

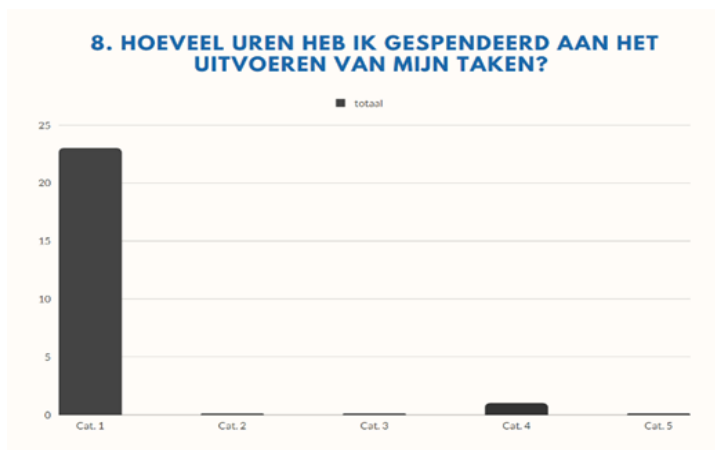
Bij de vragen 'Op hoeveel procent van het kunnen heb ik mijn taken uitgevoerd?', 'figuur 14' en 'Hoeveel uren heb ik gespendeerd aan het uitvoeren van mijn taken?', 'figuur 15', is er te zien dat er telkens een juiste inschatting wordt gemaakt in de reflectiejournalen. Wel is er zichtbaar dat er twee reflectiejournalen zijn met een hogere inschatting en dat er één reflectiejournaal is met een lagere inschatting dan dat wat er is geobserveerd.

Figuur 14. Op hoeveel procent van het kunnen heb ik mijn taken uitgevoerd?

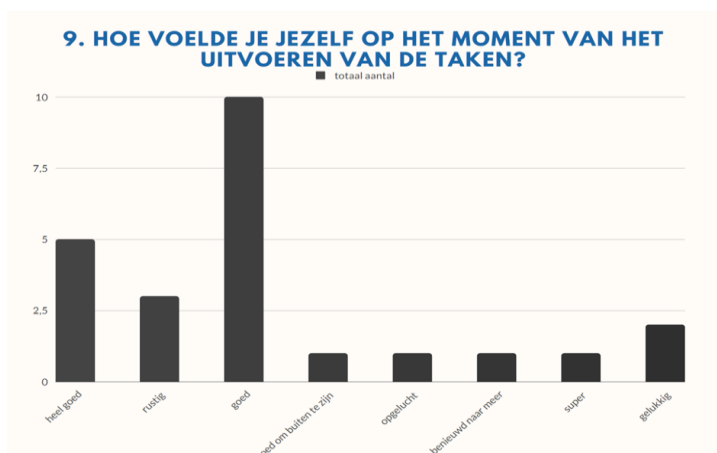

Figuur 15. Hoeveel uren heb ik gependeed aan het uitvoeren van mijn taken?

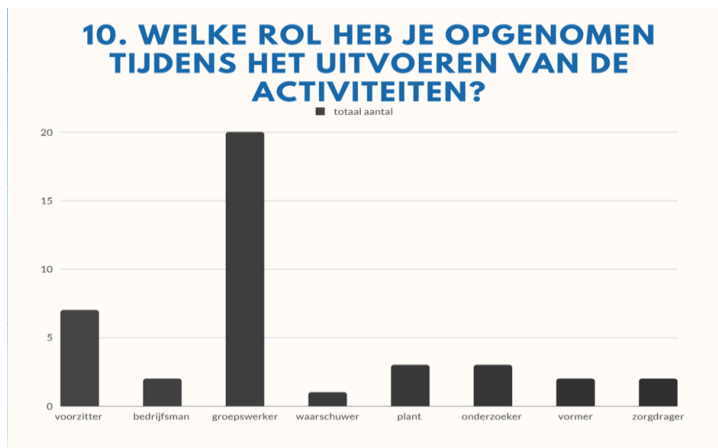
Bij 'figuur 16', 'Hoe voelde je jezelf op het moment van het uitvoeren van de taken?', hebben we ervoor gekozen om de voorgaande categorieën niet toe te passen. Er werd gebruik gemaakt van de antwoorden die de gedetineerden hadden neergeschreven onder de vraag. Hieruit kunnen we afleiden dat 10 reflectiejournals het antwoord 'Goed' gaven. Ook zijn de antwoorden 'Heel goed', 'Rustig' en 'Gelukkig' meerdere keren teruggekomen in de reflectiejournals.

Figuur 16. Hoe voelde je jezelf op het moment van het uitvoeren van de taken?

Als laatste werd er de vraag gesteld 'Welke rol heb je opgenomen tijdens het uitvoeren van de activiteiten', 'figuur 17'. Voor deze vraag werden de voorgaande categorieën niet toegepast, er werd gekeken naar welke rol er werd aangeduid door de gedetineerden. Uit de figuur kunnen we afleiden dat 'Groepswerker' de rol is die het meest werd aangeduid door de gedetineerden, gevolgd door 'Voorzitter', 'Plant' en 'Onderzoeker'.

Figuur 17. Welke rol heb je opgenomen tijdens het uitvoeren van de activiteiten?

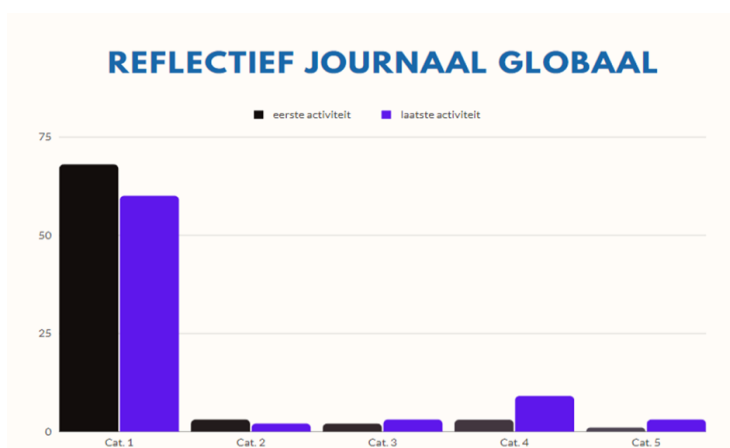

3.3.6.1. Is er vooruitgang in het reflecterend vermogen van de gedetineerden?

Om de vooruitgang van het reflecterend vermogen van de gedetineerden in kaart te brengen, hebben we ervoor gekozen om dit globaal te bekijken. Dit werd gedaan door de categorieën die in de 'eerste activiteit' zijn aangeduid op te tellen en te vergelijken met de optelsom van de categorieën in de 'laatste activiteit'.

Uit 'vergelijking 2' kunnen we afleiden dat de gedetineerden bij de 'eerste activiteit' hoger scoorden in 'cat. 1' dan bij de laatste activiteit. Ook zien we dat de gedetineerden bij de 'laatste activiteit' een hogere score in 'cat. 4' behaalden dan bij de 'eerste activiteit'.

Vergelijking 2. Eerste activiteit en laatste activiteit

4. Discussie

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen van deze bachelorproef, werd een literatuur- en praktijkonderzoek uitgevoerd. Voor het literatuuronderzoek werd gezocht naar artikels en boeken over de invloed van tuintherapie op de mentale gezondheid, rollen van begeleiding en projecten met betrekking tot betekenisvolle groenactiviteiten in penitentiaire inrichtingen in het buitenland. De gevonden literatuur is voornamelijk uitgevoerd in de Verenigde Staten van Amerika en Groot-Brittannië. In totaal werden er 13 wetenschappelijke artikels en vier boeken gebruikt. Volgens de level of evidence werden zowel hoog scorende als laag scorende artikels gevonden, slechts drie artikels behoorden tot het level van een Randomized Controlled Trial en hoger. Er werd gestreefd naar het gebruik van artikels niet ouder dan vijf jaar. Dit was niet altijd mogelijk omdat in oudere artikels relevante informatie te vinden was, waardoor deze gebruikt werden. De onderzoeken met een steekproef bevatten een relatief kleine steekproefgrootte.

Voor de onderzoeksvraag 'Welke rollen van begeleiding bestaan er?' werden enkel boeken gebruikt omdat er in wetenschappelijke artikels geen relevante informatie gegeven werd om deze onderzoeksvraag te beantwoorden.

Het praktijkonderzoek bestond uit volgende onderzoeksvragen : 'Welke competenties moet een ex-gedetineerde behalen om werk te vinden in de groensector?', 'Op welke manier kunnen we gedetineerden selecteren om betekenisvolle groenactiviteiten in de bezoekerstuin uit te voeren?', 'Welke rol als begeleider kunnen we opnemen om gedetineerden gemotiveerd te houden bij het uitvoeren van hun taken binnen de betekenisvolle groenactiviteiten?', 'Welke soft en hard skills kunnen we trainen in deze setting?' en 'Hoe is het reflecterend vermogen van de deelnemende gedetineerden?'.

Het onderzoek werd voornamelijk uitgevoerd met gedetineerden op de STRAnD-afdeling. Doordat dit een afdeling is waar beklagden verblijven is er een groot verloop op de afdeling zelf. In de eerste stageperiode werd er een groep gedetineerden geselecteerd, door vrijlating of doorstroming naar een andere afdeling bevonden deze gedetineerden zich niet meer op de STRAnD-afdeling. Ook werd het project tussen beide stageperiodes niet verdergezet, wat maakte dat er bij de tweede stageperiode opnieuw gestart moest worden met het selecteren

van een groep gedetineerden. Doordat er niet gewerkt kon worden met dezelfde gedetineerden voor een langere periode, werd het opvolgen en het trainen van de arbeidsattitudes beperkt. Vooruitgang kunnen zien op bepaalde soft- en hard skills heeft meer tijd nodig.

Gedetineerden gaven tijdens het interview aan wat hun sterke en zwakke punten zijn bij het werken in de tuin. Het was voor ons onduidelijk of ze hierbij een correcte inschatting maakten van hun eigen kunnen.

Omdat er bij de aanvang van de eerste stageperiode nog geen materialen beschikbaar waren om te gebruiken in de tuin, werd het organiseren van tuinsessies bemoeilijkt. De student ergotherapie bestelde de materialen, maar deze kwamen pas na de eerste stageperiode aan. De materialen werden gebruikt in de tweede stageperiode. Hierdoor konden er meer tuinsessies plaatsvinden.

Aangezien er geen ergotherapeut aanwezig was binnen de penitentiaire inrichting, was de opvolging van de tuinsessies moeilijk. De studenten werden begeleid door directieleden. Het voordeel hiervan was dat er rechtstreeks gecommuniceerd kon worden met de directie van de penitentiaire inrichting, maar hierdoor was er geen rechtstreekse begeleiding ter plaatse. In de helft van de tweede stageperiode werd er een penitentiaire bewakingsassistent aangesteld om het tuinproject en de student op te volgen. Dit was een meerwaarde. Doordat de penitentiaire bewakingsassistent meer kennis had over de werking en de structuur van de penitentiaire inrichting in Hasselt, kon het tuinproject organisatorisch beter geregeld worden. Diensten van justitieel welzijn (VDAB, CAW, ...) werden niet betrokken bij het tuinproject.

De studenten ergotherapie hadden een beperkte kennis van tuintechnische vaardigheden. Een student had via de Summerschool een basiskennis over het therapeutisch tuinieren. De andere student had deze Summerschool niet gevolgd. Bij het uitzetten van de juiste maten in de werkelijkheid, in de tweede stageperiode, werd de student vrijwillig geholpen door een student groenmanagement. Het zou zinvol geweest zijn om samen met een student groenmanagement stage te lopen en het tuinproject te coördineren. Op die manier was er meer samenwerking tussen beide opleidingen geweest. Het zou daarnaast een meerwaarde

geweest zijn om binnen de opleiding Ergotherapie meer aandacht te schenken aan het therapeutisch tuinieren.

De ergotherapeut kan een specifieke rol opnemen bij het coördineren van groen- en tuinprojecten in een penitentiaire inrichting. Door werkwaardenlijsten in te vullen kunnen er doelstellingen geformuleerd worden. Hierdoor krijgen gedetineerden via het werken in de tuin leerkansen aangeboden, wat maakt dat zij kunnen groeien in de nodige soft- en hard skills. Zo kunnen ze na hun gevangenschap werk vinden in de groensector. Door reflectiejournals te laten invullen door gedetineerden, schenkt de ergotherapeut aandacht aan de persoonlijke beleving van de gedetineerden. De ergotherapeut kan aan de hand van de reflectiejournals bekijken of een deelnemer zichzelf juist kan inschatten. De ergotherapeut denkt na over zijn/haar rol binnen het begeleiden van de gedetineerden in de tuin. Dit maakt dat er een passende begeleidingsstijl gehanteerd wordt, waardoor tuinsessies op een geschikte, doelgerichte manier voor de gedetineerden georganiseerd kunnen worden.

De penitentiaire bewakingsassistent die aangesteld is om het tuinproject op te volgen zou graag willen weten hoe de deelnemende gedetineerden zich voelen, wat zij zien als pluspunten en verbeterpunten. Deze punten in kaart brengen kan zinvol zijn als vervolgonderzoek van dit project. Verder zou het een meerwaarde zijn om de werkwaardenlijst te laten invullen door penitentiaire bewakingsassistenten om hen meer te betrekken bij de betekenisvolle groenactiviteiten. Ook zou het zinvol zijn om de groendienst, in de penitentiaire inrichting van Hasselt, te betrekken bij het project. De deelnemende gedetineerden aan het tuinproject tonen interesse om te werken bij de groendienst omdat dit betaald werk is in de penitentiaire inrichting.

5. Conclusie :

De hoofdonderzoeksvraag in dit project is : ‘Hoe kunnen gedetineerden betrokken worden bij het uitvoeren van betekenisvolle groenactiviteiten om een bezoekerstuin aan te leggen in de penitentiaire inrichting van Hasselt?’.

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden werd gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek, waarbij zowel een literatuur- als praktijkonderzoek werd uitgevoerd. Wanneer wordt gekeken naar welk effect betekenisvolle groenactiviteiten heeft op het psychisch welbevinden van gedetineerden, is er een positieve verandering zichtbaar. Er is bewezen dat directe en indirecte blootstelling aan de natuur de bloedtoevoer verhoogt naar de gebieden in de hersenen die verantwoordelijk zijn voor het ervaren van empathie en altruïsme. Blootstelling aan de natuur vermindert ruminatie, agressie en verhoogt prosociaal gedrag. Betrokken zijn bij groenactiviteiten vergroot de sociale steun in een groep en helpt bij het opwekken van een creatieve stemming.

Ook is nagegaan welke rollen van begeleiding er bestaan. Een effectieve leider is een persoon die in staat is om anderen te beïnvloeden om in een bepaalde richting te denken. Om een effectievere leider te worden moet je inzicht krijgen in je huidige manier van relaties opbouwen en hoe je mensen beïnvloed. Hierna neem je de leiderschapsstijlen op die net buiten je comfortzone liggen. Het kiezen van een theoretische en/of wetenschappelijke invalshoek is belangrijk voor het coachen naar de mensen toe. De belangrijkste invalshoeken zijn : Rationeel-Emotieve Therapie, socratisch coachen, oplossingsgericht coachen, provocatief coachen, motiverende gespreksvoering en E-coaching. Tijdens het begeleiden van de tuinsessies in de praktijk, werd er voornamelijk gekozen om de democratische leiderschapsstijl en autocratische leiderschapsstijl te gebruiken. Deze twee leiderschapsstijlen zijn elkaars tegenovergestelde. Bij de democratische leiderschapsstijl worden beslissingen gezamenlijk genomen en zorgt de leider voor kwaliteit en betrokkenheid. Bij de autocratische leiderschapsstijl neemt de leider zelf beslissingen en zorgt hij voor snelheid en duidelijkheid.

Verschillende penitentiaire inrichtingen in het buitenland werken met groenactiviteiten om al dan niet aan het re-integratieproces van gedetineerden te werken. De programma's leggen voornamelijk de nadruk op het bevorderen van het welzijn en het aanleren van

beroepsvaardigheden/arbeidsattitudes. Gedetineerden worden hierdoor voorbereid op een toekomstige tewerkstelling. Om werk te vinden in de groensector, in het sociaal economisch circuit blijken de belangrijkste competenties te zijn : motivatie, respect voor materiaal, leergierigheid en verantwoordelijkheidsgevoel. Voor in het normaal economisch circuit aan de slag te gaan zijn de meest gevraagde competenties : respect voor materiaal, graag buiten werken en ervaring hebben met verschillende machines.

Om gedetineerden te selecteren om deel te nemen aan het aanleggen van de bezoekerstuin, werden er semigestructureerde interviews afgenomen. De grootste motivatie om deel te nemen aan het project was om graag bezig te zijn en graag naar buiten te willen. De meerderheid van de gedetineerden hadden ervaring in groen, ze werkten thuis in de tuin of hadden werkervaring in de groensector. Ook gaven de meeste gedetineerden aan dat ze een job in de groensector zagen zitten na hun vrijlating. Zowel gedetineerden met en zonder ervaring werden geselecteerd. Om een geschikte groep gedetineerden samen te stellen, werd er bekeken op welke manier de potentiële deelnemers elkaar konden aanvullen op vlak van de sterke en minder sterke punten. De meerderheid van de gedetineerden gaven aan dat hun mentaal welbevinden zou stijgen als ze konden meewerken aan het project. Vergelijkend met de gegevens van de Summerschool, is er te zien dat er ook hier een meerderheid is die ervaring heeft bij het werken in de tuin en dat de gedetineerden interesse tonen om deel te nemen aan het project.

Een werkwaardenlijst werd na elke tuinsessie ingevuld door een begeleider. Bij het vergelijken van de scores op de werkwaardenlijst bij de eerste tuinactiviteit en bij de laatste tuinactiviteit, kan er geconcludeerd worden dat er minder 'voldoendes' gescoord worden bij de laatste tuinactiviteit en dat de scores 'goed' en 'zeer goed' bij de laatste activiteit meer worden gescoord. Er is dus globaal gezien een vooruitgang zichtbaar.

Om het reflecterend vermogen van de deelnemende gedetineerden in kaart te brengen werd er een reflectiejournaal opgesteld. Dit reflectiejournaal werd na elke tuinsessie ingevuld door de gedetineerden. Er kan geconcludeerd worden dat de meerderheid van de reflecties van de gedetineerden overeenkomen met datgene wat geobserveerd werd door de begeleider. Er is

geen vooruitgang zichtbaar op het reflecterend vermogen van de gedetineerden vergelijkend tussen de eerste activiteit en de laatste activiteit.

6. Bibliografie

Infobrochure STRAnD.

Onthaalbrochure vrouwenafdeling

. "meer info over de gevangenis van Hasselt ". from https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/evangenis/meer_info/hasselt.

. "Roots to Re-Entry provides citizens transitioning back into their communities from the Philadelphia Prison System with the tools and support they need to obtain meaningful employment in the horticulture and landscape industries.". from <https://www.vibrantcitieslab.com/case-studies/roots-to-re-entry/#:~:text=Roots%20to%20Re-Entry%20provides,the%20horticulture%20and%20landscape%20industries>.

. "Wat is sociaal ondernemen? ." from <https://www.socialeconomie.be/wat-sociaal-ondernemen-0>.

(2010). "gardening 4U, a practical guide to setting up a gardening club for young people who have mental health issues."

(2019). "sociale economie." from <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/themas/sociale-economie>.

(2020). "Nieuw Vlaams strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden 2020 - 2025." from <https://departementwvg.be/nieuws/nieuw-vlaams-strategisch-plan-hulp-en-dienstverlening-aan-gedeteneerden-en-geinterneerden#:~:text=Het%20nieuw%20strategisch%20plan%20hulp-%20en%20dienstverlening%20aan,principeel%20goedgekeurd%20door%20de%20Vlaamse%20Regering%2C%20op%20>.

(2021). Productief groen in Justitiële inrichtingen.

Baybutt, M., et al. (2019). "Growing health in UK prison settings." Health Promotion International **34**(4): 792-802.

Berger, A. (2022). "Insight garden, a movement to restore connection to self, community and the natural world in prisons and beyond."

Braeckel, L. V. (2020). "Nieuw strategisch actieplan voor hulp- en dienstverlening aan gedetineerden." from <https://www.weliswaar.be/justitie-welzijn/nieuw-strategisch-actieplan-voor-hulp-en-dienstverlening-aan-gedeteneerden>.

Coninck, L. D. (2019). Ergotherapie in de gerontologie Leuven, uitgeverij Acco.

Dijkstra, P. (2013). Professioneel coachen. Leiden, Uitgeverij Educatief.

Farrier, A. and J. Kedwards (2015). "Impact report: greener on the outside for prisons, university of central lancashire." 9.

Favril, L. and A. Dirkzwager (2019). "De psychische gezondheid van gedetineerden in België en Nederland: een systematisch overzicht." tijdschrift voor criminologie **61**(1): 5-33.

Hart, F. and M. Reisner (2021). More than just a gardening program-using horticultural therapy and mindfulness practice to promote health and connection for incarcerated individuals and those preparing to re-enter their communities. XV International People Plant Symposium and II International Symposium on Horticultural Therapies: the Role of Horticulture in 1330.

Jenkins, R. (2016). Landscaping in lockup: The effects of gardening programs on prison inmates.

Jiler, J. (2009). "Restoring lives, transforming landscapes: the GreenHouse program at Rikers Island Jail." In: Campbell, Lindsay; Wiesen, Anne, eds. Restorative commons: creating health and well-being through urban landscapes. Gen. Tech Rep. NRS-P-39. US Department of Agriculture, Forest Service, Northern Research Station: 178-187.

Lee, A.-Y., et al. (2021). "Horticultural therapy program for mental health of prisoners: Case report." Integrative medicine research **10**(2): 100495.

Leyon, D. (2018). Werkloos of werkzoekend? Brussel ACV vakbond: 68.

Meyer, R. and R. Meijers (2022). Leadership agility Amsterdam, Boom

Mortelmans, D. (2007). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden Leuven, Uitgeverij Acco.

Reddon, J. R. and S. B. Durante (2019). "Prisoner exposure to nature: Benefits for wellbeing and citizenship." Medical hypotheses **123**: 13-18.

Sand, M. (2019). "Identifying Opportunities for the Role of Occupational Therapy in a Correctional Setting."

Sandel, M. H. (2004). "Therapeutic gardening in a long-term detention setting." Journal for Juvenile Justice Services **19**.

Spano, G., et al. (2020). "Are community gardening and horticultural interventions beneficial for psychosocial well-being? A meta-analysis." International Journal of Environmental Research and Public Health **17**(10): 3584.

Vereycken, H. (2020). "Informatiebrochure Groen & Detentie." 40.

Verhagen, V., et al. (2021-2022). Groen en detentie

Vrancken, A., et al. (2020-2021). Begeleidend document van het gevang naar een (groene) job van belang.

Vujcic, M., et al. (2017). "Nature based solution for improving mental health and well-being in urban areas." Environmental Research **158**: 385-392.

7. Bijlagen

Bijlage A. LAW-fiche

Critical Review Form – Quantitative Studies

©Law, M., Stewart, D., Pollock, N., Letts, L. Bosch, J., & Westmorland, M.
[McMaster University](#)

- Adapted Word Version Used with Permission -

The EB Group would like to thank Dr. Craig Scanlan, University of Medicine and Dentistry of NJ, for providing this Word version of the quantitative review form.

Instructions: Use tab or arrow keys to move between fields, mouse or spacebar to check/uncheck boxes.

CITATION	Provide the full citation for this article in APA format: Vujcic, M., Tomicevic-Dubljevic, J., Grbic, M., Lecic-Tosevski, D., Vukovic, O., & Toskovic, O. (2017). Nature based solution for improving mental health and well-being in urban areas. <i>Environmental Research</i> , 158, 385-392.
STUDY PURPOSE Was the purpose stated clearly? ☒ Yes ☐ No	Outline the purpose of the study. How does the study apply to your research question? "To understand how spending time and performing horticulture therapy in specially designed urban green environments can improve mental health." We want to research how green exposure and meaningful green activities is beneficial for the mental health.
LITERATURE Was relevant background literature reviewed? ☒ Yes ☐ No	Describe the justification of the need for this study: "Modern society has isolated people from regular contact with the natural environment and this has led to a general disproportion of social development, which has prevented the parallel physical, psychological and social adaptation of individuals and society as a whole."
DESIGN ☒ Randomized (RCT) ☐ cohort ☐ single case design ☐ before and after ☐ case-control ☐ cross-sectional ☐ case study	Describe the study design. Was the design appropriate for the study question? (e.g., for knowledge level about this issue, outcomes, ethical issues, etc.): "The participants were psychiatric patients (n=30), users of the day hospital of the Institute who were randomly selected for the study, and the control group, assessed for depression, anxiety and stress before and after the intervention, using a DASS21 scale." Specify any biases that may have been operating and the direction of their influence on the results: No biases were mentioned.
SAMPLE N = Was the sample described in detail? ☒ Yes ☐ No Was sample size justified? ☐ Yes ☐ No ☒ N/A	Sampling (who; characteristics; how many; how was sampling done?) If more than one group, was there similarity between the groups?: "The participants in this study were psychiatric patients (n=30) who are users of the Day Hospital of the Institute of Mental Health. . The participants were randomly selected into a study and a control group. The study group included 16 participants and the control group included 14 participants, with both groups having an equal gender and diagnosis distribution." "The inclusion criterion for participating in the horticulture therapy programme was one of following the International Classification of Disease (ICD-10) codes as the primary psychiatric diagnosis of an adjustment disorder and a reaction to severe stress (ICD-F43), anxiety (ICD-F41) or depression disorders (ICD-F32), being treated both by pharmacotherapy (97.1%) and psychotherapy (73.5%). All participants were Serbian residents and their age range was 25–65 years (mean of

	<p>45.35 years, SD = 10.16), with 70% being female patients. Relying on the characteristics of the group, 20.6% of the participants had a family medical history of mental illness. According to the socio-demographic variables, more than half of the participants (61.8%) had secondary education. About 20.7% were employed in the service sector, 13.8% in traffic and 10.3% worked as mechanics or administrators. The exclusion factors, besides allergies, were major physical or medical problems that could interfere with participation in a horticulture therapy programme.”</p> <p>Describe ethics procedures. Was informed consent obtained?: "For this research, the ethics approval was obtained from the Ethics Committee of the Institute of Mental Health in Belgrade. All participants signed an informed consent before participating in the study."</p>
--	--

<p>OUTCOMES</p> <p>Were the outcome measures reliable? ☐ Yes ☐ No ☒ Not addressed</p> <p>Were the outcome measures valid? ☐ Yes ☐ No ☒ Not addressed</p>	<p>Specify the frequency of outcome measurement (i.e., pre, post, follow-up): "In order to measure the outcomes before and after the intervention related to the nature based therapy programme for stress relief, focusing on a study group, a standardised instrument was used, including data collection regarding baseline and follow-up. The study was based on the principle of post-evaluation (POE, post-occupancy evaluation), using the DASS21 scale, which was initially a part of the multimodal method focusing on the role of horticultural activities and contemplation in a nature based rehabilitation (NBR) context.”</p> <table border="1" data-bbox="434 981 1493 1187"> <tr> <td data-bbox="434 981 957 1187"> <p>Outcome areas: Depression, anxiety, stress</p> </td> <td data-bbox="957 981 1493 1187"> <p>List measures used.: Depression, anxiety, stress</p> </td> </tr> </table>	<p>Outcome areas: Depression, anxiety, stress</p>	<p>List measures used.: Depression, anxiety, stress</p>
<p>Outcome areas: Depression, anxiety, stress</p>	<p>List measures used.: Depression, anxiety, stress</p>		
<p>INTERVENTION</p> <p>Intervention was described in detail? ☒ Yes ☐ No ☐ Not addressed</p> <p>Contamination was avoided? ☐ Yes ☐ No ☒ Not addressed ☐ N/A</p> <p>Cointervention was avoided? ☐ Yes ☐ No ☒ Not addressed ☐ N/A</p>	<p>Provide a short description of the intervention (focus, who delivered it, how often, setting). Could the intervention be replicated in practice? "During the intervention period the study group stayed in the Botanical garden and participated in a special programme of horticulture therapy. The intervention period started at the beginning of October 2015 and lasted for four consecutive weeks. During the intervention period, the study group stayed in the Botanical Garden three days a week for one hour and participated in a special nature-based therapy programme. In order to exclude any possible "special treatment" or "placebo effect", the control group was included in occupational art therapy while it continued to receive conventional therapy. The programme included 12 sessions involving the standardised horticultural programme, art therapy and relaxation sessions with a specific theme and objectives, and all the main activities were related to working with living plants. In each session there was an introduction and preparation period, followed by scheduled activities and group sharing. All the horticulture activities took place at the Systematic plots, while the art therapy and relaxation sessions were performed in the Japanese garden and other parts of the Jevremovac Botanical Garden.”</p>		

<p>RESULTS</p> <p>Results were reported in terms of statistical significance?</p> <p>☒ Yes ☐ No ☐ N/A ☐ Not addressed</p> <p>Were the analysis method(s) appropriate?</p> <p>☐ Yes ☐ No ☐ Not addressed</p>	<p>What were the results? Were they statistically significant (i.e., $p < 0.05$)? If not statistically significant, was study big enough to show an important difference if it should occur? If there were multiple outcomes, was that taken into account for the statistical analysis?</p> <p>"The main finding is a significant interaction between testing (pre or post) and group (study or control) $F_{1,28} = 5.442$; $p < .05$. This result shows that there was a larger change in the stress subscale of DAS in the study group compared to the control group (Fig. 5). On the other two subscales, no effect was found. This finding is encouraging in terms that the stress represents the main factor that generates the mental disorders of modern age, including the depression and anxiety. The results show only significant main effect of group (study-control) on stress subscale, which is in accordance with previous analysis. No other interactions between group and gender were significant. This finding shows that gender did not change horticulture therapy effects obtained in previous analysis. Although, an interesting trend was recorded on anxiety subscale, showing that the male participants experienced larger pre-post test change in the study group compared to the control. No such difference between the study and the control group was seen in the female participants. This might indicate that anxiety could also be affected by horticulture therapy but only for the male participants. Still, this is only a trend and it should be tested on a larger sample to verify is it a significance."</p>
<p>Clinical importance was reported?</p> <p>☐ Yes ☐ No ☒ Not addressed</p>	<p>What was the clinical importance of the results? Were differences between groups clinically meaningful? (if applicable)</p> <p>Clinical importance was not addressed in the study.</p>
<p>Drop-outs were reported?</p> <p>☐ Yes ☒ No</p>	<p>Did any participants drop out from the study? Why? (Were reasons given and were drop-outs handled appropriately?)</p> <p>No drop-outs were reported.</p>
<p>CONCLUSIONS AND IMPLICATIONS</p> <p>Conclusions were appropriate given study methods and results</p> <p>☒ Yes ☐ No</p>	<p>What did the study conclude? What are the implications of these results for practice? What were the main limitations or biases in the study?</p> <p>"This study indicates that exposure to an urban green space and involvement in the horticulture therapy programme in the botanical garden have clear benefits for fundamental components of mental health, including a process of recovery from stress-related mental disorders. The results of this study have shown that recuperation from stress, depression and anxiety was possible and much more complete when participants were involved in horticultural therapy as a nature-based solution for improving mental health."</p> <p>Limitations : " Our sample was relatively small and non-probabilistic, which means that it is not representative of the wider population. Another limitation of this study is the fact that the control group performed their activities at the Day Hospital of the Institute of Mental Health, which leaves open the possibility for an alternative interpretation of our findings. Namely, we cannot say whether the reduction of stress was less notable in the control group because the participants had not been relocated."</p>

Bijlage B. Overzicht literatuur

Titel	Auteur	Jaartal	Onderzoeksdesign	Methode	Steekproef	Conclusie
De psychische gezondheid van gedetineerden in België en Nederland : een systematisch overzicht	Favrit, L. Dirkzwager, A.	2019	Journal article	Systematisch overzicht van wetenschappelijke studies	/	Gedetineerden in psychiatrisch opzicht zijn geen 'gezonde' populatie. gedetineerden in de Belgische en Nederlandse gevangenissen worden, als groep, gekenmerkt door een slechte psychische gezondheid; een bevinding die consistent is met veelvuldig buitenlands onderzoek. De detentieperiode biedt evenwel een uitgelezen kans om psychische gezondheidsproblemen aan te pakken, wat zowel de gedetineerden als de ruimere gemeenschap ten goede komt.
Horticultural therapy program for mental health of prisoners	A-Young, L. Soo-Young, K. Hyuk Joon, K. Sin-Ae, P.	2020	Case report	Interviews Observatie-beoordeling Observation records Beck Depression Inventory State-Trait Anger Expression Inventory Rosenberg Self-esteem Scale Satisfaction with Life Scale	n = 5	Over het algemeen werden er positieve veranderingen in de gezondheidstoestand van de gedetineerden gevonden, gemeten voor en na deelname aan het programma. De depressie score was afgenomen, terwijl de andere scores waren toegenomen. De afname van de depressiescore was gemiddeld 2,6 over de 5 gevangenen. Het gevoel van eigenwaarde en de levenstevredenheid scores werden verhoogd met respectievelijk 1,2 en 4,0 gemiddeld. De boosheidsscore werd gemiddeld slechts met ongeveer 0,2 verhoogd over de deelnemers.

Nature based solution for improving mental health and well-being in urban areas	Vujcivic, M. Tomicevic-Dubljevic, J. Grbic, M. Lecic-Tosevski, D. Vukovic, O. Toskovic, O.	2017	Randomized Controlled Trial	Study group Depression Anxiety Stress Scale (DASS21)	Onderzoeksgroep n = 16 Controlegroep n = 14	De testresultaten geven aan dat tuintherapie een positieve invloed heeft op de geestelijke gezondheid en op het welzijn van deelnemers. Het herstel van stress, depressie en angst is mogelijk en veel vollediger wanneer deelnemers betrokken worden bij tuintherapie als een op natuur gebaseerde oplossing voor het verbeteren van de geestelijke gezondheid. De studie geeft aan dat blootstelling aan een stedelijke groene ruimte en betrokkenheid bij het tuintherapieprogramma duidelijke voordelen hebben voor fundamentele componenten van de geestelijke gezondheid. Betrokkenheid bij activiteiten (zoals wieden en oppoten van verzamelend fruit), als interactief onderdeel van de tuintherapie, vergroot de sociale steun in een groep en helpt bij het opwekken van een creatieve stemming bij de deelnemers.
Growing health in UK prison settings	Baybutt, M. Dooris, M. Farrier, A.	2019	Evaluative research study	Semigestructureerde interviews Focusgroep Observaties	Focusgroep n = 16 Van alle gevangenen n = 80	Uit de studie blijkt dat GOOP met succes tastbare voordelen oplevert voor het welzijn en de toekomst van de gedetineerden. Het heeft aangetoond dat tuintherapie niet alleen een effect heeft op de geestelijke gezondheid, lichaamsbeweging en kennis van voeding, maar ook op het bijdragen van sociale integratie door de ontwikkeling van belangrijke vaardigheden, levenscompetenties, socialisatieprocessen, ...

Prisoner exposure to nature : Benefits for wellbeing and citizenship	Reddon, J. Durante, S.	2018	Medical hypothesis	Observatie	/	Het is cruciaal dat gevangenispersoneel en gedetineerden een therapeutische/helpende relatie ontwikkelen die gemakkelijk wordt door vriendelijkheid en warmte om sociale veranderingen en burgerschap te bevorderen. Directe en indirecte blootstelling aan de natuur verhoogt de bloedtoevoer naar gebieden in de hersenen die verantwoordelijk zijn voor het ervaren van empathie en altruïsme. Blootstelling aan de natuur vermindert ruminatie, agressie en verhoogt prosociaal gedrag. Tuintherapie bevordert een holistische waardering van de natuur, biedt lichaamsbeweging die bijdraagt aan de lichamelijke en geestelijke gezondheid, kan een gevoel van voldoening bevorderen en kan tegelijkertijd de verveling verminderen die kan leiden tot interpersoonlijke conflicten.
Are community gardening and horticultural interventions beneficial for psychosocial well-being? A meta-analysis	Spano, G. D'Este, M. Giannico, V. Carrus, G. Elia, M. Laforteza, R. Panno, A. Sanesi, G.	2020	Systematic review	Meta-analyse Studies geselecteerd op basis van de Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-analyses (PRISMA) richtlijnen Moderatie-analyse	/	Meta-analytische bevindingen over 11 vergelijkingen wijzen op een positief en gematigd effect van tuintherapie of tuininterventies op psychosociaal welzijn. Er is een grotere effectgrootte in individualistische culturen dan collectivistische culturen. Een grotere effectgrootte werd waargenomen in studies met community tuinieren in vergelijking met tuintherapie.
Landscaping in lockup : the effects of gardening programs on prison inmates	Jenkins, R.	2016	Systematic review	Peer reviewed artikels Academic Search Premier Web of Science PsycArticles through	/	Tuinprogramma's in gevangenissen kunnen gebruikt worden als een alternatieve therapie om symptomen van geestelijke ziekten te behandelen en om gevangenen te helpen bij het verwerven van beroepsvaardigheden.

				die de relatie tussen de menselijke gezondheid en de stedelijke omgeving onderzoeken.		
Roots to Re- Entry	/	/	Case study	/	/	/
Groen & Detentie	VZW Terra-Therapeutica	2020	Informatiebrochure	/	/	Universele begrippen met betrekking tot groen en detentie worden beschreven aan de hand van voorbeelden.
Ergotherapie in de gerontologie	De Coninck, L. Bouckaert, L. De Koker, B. De Vos, L. Geenen, K. Ghysel, R. Neerlinckx, E. Nuyttens, L. Simons, K. Uvijn, K. Valy, J. Van Malderen, E. Watthy, D.	2019	Boek	/	/	Geeft een definitie van het psychisch welbevinden.
Leadership Agility : ontwikkel je repertoire aan leiderschapsstijlen	Meyer, R. Meijers, R.	2018	Boek	/	/	De tien paren van tegengestelde stijlen beslaan het hele scala van leiderschapsrollen, van de leider als coach (interpersoonlijk leiderschap) tot de leider als organisator (organisationeel leiderschap), strateeg (strategisch leiderschap), betekenisgever (leiderschap & missie) en rolmodel (leiderschap & zelf).
Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden	Mortelmans, D.	2007	Boek	/	/	Geeft een overzicht van wat kwalitatieve onderzoeksbenaderingen te bieden hebben en hoe onderzoek vanuit een kwalitatieve benadering opgezet en uitgevoerd kan worden.

Bijlage C. Vragenlijst interview

interview

Bij het interview gaan we gebruik gaan maken van open vragen, deze hebben we gekozen omdat het onderzoek een kwalitatief onderzoek is en er dus meer dan een ja nee antwoord voor nodig is.

Hieronder staan de vragen die we bij elk interview gaan bevragen.

Inleiding van vragen: deze worden gesteld zodat de gedetineerde die wordt ondervraagd zich meer op zijn gemak gaat gaan voelen en het dus niet enkel over het onderwerp van het project gaat.

- Vertel me kort eens iets over jezelf?
- Hoe oud ben je?
- Hoeveel kinderen heb je?

Midden: hier worden de vragen over het project gesteld

- Waarom wilt u graag aan dit project meewerken?
- Heeft u al ervaring met in de tuin te werken?
  - Zo ja, welke?
  - Zo nee, weet je er al iets van?
- Heeft u bij uw thuis ook een tuin gehad?
  - Zo ja, wat deed je daar dan in?
  - Zo nee, had je planten in je huis staan?
- Welke activiteiten doe je graag in de tuin?
- Wat zijn je sterke punten in de tuin?
- Wat zijn je minder sterke punten in de tuin?
  - Als de gedetineerde geen ervaring heeft, vragen wat die denkt dat die minder goed zal kunnen uit ervaring.
- Zou je een job in de groensector zien zitten als je uit de gevangenis bent?
- Op een schaal van 1-10, hoeveel zou je jezelf geven qua vaardigheden in de tuin?
- Op een schaal van 1-10 hoe is je mentaal welbevinden op dit moment?
- Op een schaal van 1-10 hoeveel denk je dat je mentaal welbevinden gaat stijgen als je aan dit project kan meedoen?

Slot: hier sluiten we het interview mee af.

- Heeft u nog enkele dingen/zaken die u mij wilt vertellen die hier niet zijn bevraged?

Bijlage D. Informed consent

Informed consent

Beste,

In het kader van de opleiding ergotherapie aan de hogeschool PXL in Hasselt, wordt er een bachelorproef gemaakt. Deze bevat een literatuurstudie en een praktijkstudie die plaats vindt in de penitentiaire instelling te Hasselt op de afdeling: Sectie 11 (STRANd). In deze proef wordt er onderzocht of betekenisvolle groenactiviteiten een meerwaarde kunnen bieden om arbeidsattituden te trainen met het zicht op een toekomstige re-integratie in de maatschappij .

Het praktijkonderzoek bestaat onder andere uit het verzamelen van informatie en motivatie van de gedetineerden om deel te nemen aan het project. Deze info wordt verzameld door middel van interviews waar er open vragen zullen worden gesteld.

Door deze 'informed consent' te ondertekenen, gaat u ermee akkoord dat de informatie gebruikt wordt en verwerkt wordt in het onderzoek. Deze wordt geanonimiseerd.

Enkel de onderzoekers die verbonden zijn aan deze bachelorproef hebben toegang tot de gegevens. Wij houden ons aan het beroepsgeheim en zullen deze gegevens dan ook als zeer vertrouwelijk behandelen. Iedereen die deelneemt aan dit onderzoek heeft recht om informatie op te vragen over de resultaten van de proef na afronding van het onderzoek.

Door dit document te ondertekenen gaat u ermee akkoord dat het interview wordt opgenomen voor later uit te typen.

De deelname aan het interview is geheel vrijwillig.

Indien u vragen heeft bij het lezen van deze toelichting kan u deze stellen aan een van de onderzoekers:

Jenthe Vincken & Eline Jorissen, studenten ergotherapie PXL Hasselt

Naam deelnemer

Datum:

Handtekening:

Bijlage E. Ingevulde werkwaardenlijst

14

N. D.
02/03/16

Werkwaardenlijst

Werkeigenschappen: beoordeling

Om dit beoordelingsformulier te kunnen invullen zijn er vier mogelijkheden die jullie kunnen aanduiden:

- (1) **Te ontwikkelen (TO)**: Ontplooiën van mogelijkheden, kennis vergroten, beter worden, leren, oefenen.
- (2) **Voldoende (V)**: Zoveel als nodig is, genoeg, toereikend, een 5 à 6, minimaal waarderingscijfer om te slagen.
- (3) **Goed (G)**: Zoals het verwacht wordt, concreet, degelijk, zelfstandig.
- (4) **Zeer goed (ZG)**: Volledig zelfstandig, eigen gemaakt, op eigen initiatief, een voorbeeld voor anderen.

In het werk zullen eigenschappen die het gevolg zijn van jarenlang druggebruik zichtbaar worden. Deze eigenschappen kunnen worden onderverdeeld in volgende categorieën:

- persoonlijke gewoontes
- werkgewoontes
- werkrelaties
- stabiliteit
- werkwaarden

PERSOONLIJKE GEWOONTES	TO	V	G	ZG
Stiptheid			X	
Aangepaste kledij				X
Nauwkeurigheid (gedetailleerd werken)			X	
Taakuitvoering (klaar zetten, werken, afwerken, opruimen)				X
Doelen voorop stellen/realiseren				X
Omgang met materialen			X	
Leergierigheid			X	
Discipline				X
WERKGEOONTES	TO	V	G	ZG
Betrouwbaarheid			X	
Verantwoordelijkheid				X
Probleemoplossend gedrag				X
Standvastigheid (doorzetten)				X

14

WERKRELATIES	TO	V	G	ZG
Omgang met autoriteit				X
Samenwerking			X	
Omgaan met feedback			X	
Geven van feedback			X	
Hulp vragen			X	
Problemen bespreekbaar maken				X
Duidelijk informatie doorgeven				X

STABILITEIT (evenwicht in functioneren, emotioneel in balans)	TO	V	G	ZG
Omgaan met stress			X	
Omgaan met frustraties			X	
Omgaan met emoties			X	
Uitstellen van behoeften			X	
Omgaan met promotie			X	
Omgaan met degradatie			X	
Act-as-if			X	

WERKWAARDEN	TO	V	G	ZG
Voorbeeldsfunctie				X
Zelfstandigheid				X
Fierheid tav prestaties			X	
Afwerking		X		
Vertrouwen op zichzelf				X
Toewijding (maximale moeite doen)				X
Hier en nu				X

AANVULLING CONCLUSIE

- slottere uitvoering einde : N.D. was al zeer vlot op het begin vld activiteit
- N.D. berekende de schalen / maten opnieuw omdat deze niet klopten

Bijlage F. Ingevuld reflectiejournaal

Reflectiejournal

Naam deelnemer: [redacted]

Datum: 18/04/22 -> 18/03/22

Opdracht: Thuis project

1. Welke taak heb ik uitgevoerd?

..... prenten en schifoleen afnemen
..... correct + handbaarullen met
..... band

2. Met wie heb ik samen gewerkt?

Naam: .....
..... alleen .....

-> normaal gedien met
Afa moe die had een
andere verplichte
activiteit

Hoe verliep de samenwerking?

.....
..... goed
..... samenwerking met mij: stelde vragen,
..... nam initiatief, deed suggesties
..... to by werkend van de groendienst
..... terugroepen

3. Welke taak lag mij het beste?

.....
..... kan alles zelfstandig uitvoeren
..... betelde dat hij het schuldaken de
..... hele dag wel kan doen

4. Welke taak vond ik moeilijk om uit te voeren?

.....
..... kan goed alles zelfstandig uitvoeren

5. Hoe vind ik van mijzelf dat ik gewerkt heb?

.....
..... deed gewoon suggesties, had een plan
..... van ontwerp medgedeeld

6. Wat wil ik volgende keer beter doen?

dat zijn we ook wel.
exponen^{te}: door de knien buigen
op doolover buigen

7. Op hoeveel procent van het kunnen heb ik mijn taken uitgevoerd? (omcirkel)

25%	50%	75%	100%
-----	-----	-----	------

8. Hoeveel uren heb ik gependereerd aan het uitvoeren van mijn taken?

1 uur	2 uur	3 uur	4 uur	5 uur	6 uur	7 uur	8 uur
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

9. Hoe voelde je jezelf op het moment van het uitvoeren van de taken

geerd.
dat dan dat nu blij was om te
inlopen komen, didlyke geduchtsmimiek,
neug wade
dat dan het met de groendierstwerker
het ook het andere

10. Welke rol heb je opgenomen tijdens het uitvoeren van de activiteiten (omcirkel)

- Voorzitter = iemand die de leiding neemt
- Bedrijfsman = iemand die alles regelt
- Groepswerker = iemand die denkt aan de groep
- Waarschuwer = kritisch nadenken
- Plant = creatief
- Onderzoeker = leergierig
- Vormer = ambitieus
- Zorgdrager = controleert of alles goed gaat.

Waarom?

2e Ben ik als persoon
Groepswerker: welke samen met my
waarschuwer: deelt mijn plan van
aanpak, structuur van de sessie
geeft aan wat we het best als
erf doen & wat daarna

Bijlage G. Sessieplan

Naam tutor	Inhoud/onderwerpen	Aantal leden 5	Sessie
Eline Jorissen	Grond omspitten	S., N., M., A., W.	Grond omspitten, sessie 5
Datum 11/03/22	Tijd 12:45 – 14:45	Locatie	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Doel sessie : Grond omspitten			
Tijdsindeling	Activiteit tutor	Activiteit cursist	Benodigdheden
12:45 – 13:00 : aankomst gedetineerden + omkleden + materialenfiche invullen	<u>Introductie</u> <ul style="list-style-type: none"> Ik leg uit aan de gedetineerde die nog niet heeft meegedaan wat de activiteit is van vandaag Ik leg de plannen voor volgende week uit aan de gedetineerden 	N. <ul style="list-style-type: none"> omspitten van de grond materialen reinigen Uitleg geven aan S. over omspittechniek 	<ul style="list-style-type: none"> spade zandschop cultivator borstel
13:00 – 13:35 : werken in de tuin		W. <ul style="list-style-type: none"> omspitten van de grond materialen reinigen + opruimen uitleg geven aan S. over omspittechniek 	
13:35 – 13:45 : pauze	<u>Ontwikkeling</u> De cliënt N. <ul style="list-style-type: none"> werkt zelfstandig en vlot aan zijn taak deelt zijn plan van aanpak om efficiënt om te spitten aan de rest voert de activiteit met oog voor detail uit werkt nauw samen met W. en S. N. ruimt de materialen uit eigen initiatief op N. neemt in tegenstelling tot de vorige sessie geen pauze van enkele seconden tussen de werken door 	M. <ul style="list-style-type: none"> omspitten van de grond materialen reinigen 	
13:45 – 14:30 : werken in de tuin		A. <ul style="list-style-type: none"> omspitten van de grond weg borstelen van de grond op het pad materialenfiche invullen 	
14:30 – 14:45 : klaarmaken vertrek + zelfreflectiejournals invullen	De cliënt W. <ul style="list-style-type: none"> werkt zelfstandig en vlot aan zijn taak werkt met iedereen samen ruimt de materialen uit eigen initiatief op laat zich leiden door A. en N., volgt het plan van aanpak van A. De cliënt M. <ul style="list-style-type: none"> werkt zelfstandig aan zijn taak werkt nauw samen met A. en W. stelt vragen aan de rest van de groep 	S. <ul style="list-style-type: none"> omspitten van de grond 	

	<ul style="list-style-type: none"> • deelt zijn ideeën met de rest van de groep • vraagt voor extra materiaal <p>De cliënt A.</p> <ul style="list-style-type: none"> • werkt zelfstandig en vlot aan zijn taak • werkt nauw samen met M. en W. • wil door blijven werken, ook al is het pauze • toont veel doorzettingsvermogen • deelt zijn plan van aanpak en durft de leiding te nemen (geeft W. een deeltaak) • vertoont creativiteit : deelt zijn idee om met de grote stenen uit de grond iets te maken • vraagt voor extra materiaal <p>De cliënt S.</p> <ul style="list-style-type: none"> • werkt zelfstandig en vlot aan zijn taak • voert de activiteit met oog voor detail uit • stelt vragen aan de groep • beslist op eigen initiatief welke deeltaak hij wil uitvoeren • ruimt het materiaal zelfstandig op <p><u>Methodes</u></p> <p>Participatieve observatie :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ik help met het ompippen van de grond • ik help op het stuk waar A., W. en M. bezig zijn <p>Eigen coaching houding :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor cliënt N. : ik heb hem vooral geobserveerd en hem zelfstandig laten werken 		
--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • voor cliënt W. : ik heb hem vooral geobserveerd en hem zelfstandig laten werken, ik heb zijn vragen beantwoordt • voor cliënt M. : ik heb met hem gepraat over zijn week, ik heb hem geholpen bij het ompitten, ik heb hem uitgelegd wat er in de tussentijd nog gebeurt is in de tuin, ik heb hem geobserveerd • voor cliënt A. : ik heb met hem gepraat over mijn en zijn leven, ik heb zijn vragen beantwoordt, ik heb hem geobserveerd, ik heb zijn plan van aanpak met betrekking tot het ompitten gevolgd, ik heb hem de taak gegeven om zijn ideeën uit te tekenen zodat we dit dinsdag verder kunnen bekijken <p><u>Conclusie</u> Alle geselecteerde deelnemers waren betrokken bij de activiteit. Iedereen heeft dankzij de uitleg van N. & W. hoe het ompitten moet gebeuren. Vorige keer merkte ik dat er veel rustpauzes van enkele seconden werden genomen tijdens de sessie, dit was deze keer niet het geval omdat er een vast tijdstip qua pauze werd vastgelegd. Iedereen kon de activiteit zelfstandig uitvoeren. De deelnemers wouden weten op welke momenten er volgende week gewerkt zal worden in de tuin.</p>		
Cursist naam	Moelijkheden/behoefte aan	Aanpassingen Taken/omgeving/persoon	Individueel resultaat
N.	Heeft niet altijd de behoefte om in contact te treden met anderen	Geen aanpassing nodig, dit wordt niet als storend ervaren	N. werkt geconcentreerd en met oog voor detail aan zijn taken. Hij kan deze zelfstandig uitvoeren.

W.	Heeft nood aan iemand die hem zegt wat te doen	Geen aanpassing nodig, zowel ik of een gedetineerde geven hem een taak	W. werkt zelfstandig aan de activiteit, hij werkt in vergelijking met de vorige sessies vlotter door. Hij werkt goed samen met alle anderen.
M.	Heeft behoefte aan gesprekken tijdens de sessies	Geen aanpassing nodig, tijdens de sessies kunnen er gesprekken gevoerd worden	M. werkt zelfstandig aan de activiteit. Hij maakt grapjes en zoekt contact op met anderen/mij.
A.	Wil meer meedoen met de tuinsessies	Een sessie inplannen op een moment waarop A. kan meedoen	A. stelt zich zeer betrokken op voor het project. Hij vertoont veel doorzettingsvermogen en durft een leidersrol in te nemen. A. vertoont creativiteit en probleemoplossend vermogen doordat hij een idee wil uitwerken om met de grote stenen uit de grond iets te maken. A. voert vooral gesprekken met mij, maar zoekt ook contact met de anderen tijdens de pauze
S.	Wil meer meedoen met de tuinsessies	Een sessie inplannen op een moment waarop S. kan meedoen	S. werkt zelfstandig aan de activiteit. Hij voert de activiteit met oog voor detail uit. Hij zoekt contact met de anderen, vooral tijdens de pauze. Hij werkt vlot door en kan goed samenwerken met de anderen.
Resultaten sessie	De verschillende resultaten waren : <ul style="list-style-type: none"> • De cliënten A., W., N., S. & M. zijn uit hun cel gekomen en hebben gewerkt in de tuin • Alle uitgezette contouren zijn nu omgespit • W. & N. hebben uitgelegd aan S. op welke manier ze moeten ompspitten • De cliënten A., W., N., S. & M. hebben elkaar beter leren kennen • De cliënten A., W., N., S. & M. hebben goed meegewerkt met het ompspitten van de tuin 		
Actie punten	FEEDUP : het doel van deze sessie was om <ul style="list-style-type: none"> • Verder te werken aan waar de vorige sessie was geëindigd • het ompspitten van de grond af te ronden • Mijn doel was om S. beter te leren kennen • Mijn doel was om alle geselecteerde deelnemers van het tuinproject te betrekken bij een sessie FEEDBACK : <ul style="list-style-type: none"> • De gedetineerden hebben vlot en zelfstandig gewerkt, daardoor is de activiteit 'omspitten van de grond' afgerond • Ik heb alle gedetineerden beter leren kennen 		

FEEDFORWARD :

- Voor de volgende sessie zal de afboording geplaatst worden
- Voor de volgende sessie zal A. zijn idee om iets met de grote stenen in de grond te maken uitwerken en aan mij + de andere gedetineerden uit te leggen. We zullen dan samen bekijken welke stappen er gezet moeten worden om deze activiteit uit te voeren.

**Draaiboek opvolging tuinproject
bezoekerstuin**

Inleiding

In dit draaiboek vindt u alle informatie die u nodig hebt om de werken in de bezoekerstuin te kunnen opvolgen. Verder is het doel van dit draaiboek om op het einde van de werken een mooi overzicht te hebben van welke stappen er ondernomen zijn. Dit kan dienen als een werkboek voor de aanleg van nieuwe delen in de tuin, zo moet er geen externe hulp ingeschakeld worden.

Dit draaiboek is opgedeeld in 2 grote delen. Om te beginnen zal er een opsomming zijn van alle voorbereidende stappen die genomen moeten worden om de werken in de bezoekerszaal te kunnen starten. In het laatste deel worden de tuintechnische vaardigheden die nodig zijn voor de aanleg van de tuin toegelicht.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Inhoudsopgave.....	3
Deel 1 : voorbereidende stappen.....	4
Het selecteren van deelnemers	4
Materialen.....	5
Werkuren bezoekerstuin.....	6
Afspraken met diensten rondom het project.....	7
Deel 2 : tuintechnische fiche	8
Matenplan opmaken en deze in werkelijkheid uitzetten.....	8
Graszoden verwijderen om plantenperken te bekomen	9
Plantenperken bemesten	10
Plaatsen van een afboording/Ecolat.....	10
Aanplanten potplanten	11
Aanplanten blote wortel planten	12
Aanplanten kluitplanten.....	13
Aanplanten bloembollen.....	13
Plaatsen van boompalen	14
Plaatsen van begeleidingsdraad.....	14
Onkruid wieden.....	15
Nieuw gras zaaien	15
Het onderhoud van planten in het algemeen	16
Het plaatsen van speeltuigen.....	16
Het maken van de wilgentunnel.....	17
Bijlagen.....	18

Deel 1 : voorbereidende stappen

Om effectief aan de slag te kunnen met de werken in de bezoekerstuin moeten er enkele voorbereidende stappen ondernomen worden.

Het selecteren van deelnemers

Zonder gedetineerden die mee willen werken aan het tuinproject, kan er natuurlijk niet gestart worden. Momenteel zijn de geselecteerde deelnemers personen van sectie 11/STRAnD. Zij zijn beklagden. Aan de hand van een interview (zie bijlage) zijn 5 gedetineerden gekozen om mee te doen aan het project. In het interview werd vooral gekeken naar de motivatie van de personen en naar de ervaring die zij hadden met tuinaanleg, tuinieren, ... De mensen die niet werden uitgekozen, werden geplaatst op de reservelijst.

De uitdaging om te werken met personen van sectie 11 ligt echter in het feit dat zij voor een relatief korte periode op sectie 11 verblijven. Dit maakt dat er regelmatig deelnemers wegvallen van zowel de geselecteerde lijst als de reservelijst. Volgende opties zijn mogelijk om toch continuïteit in het aantal deelnemers te verkrijgen :

- Er wordt bij regelmaat (bijvoorbeeld 1 keer in de maand) interviews afgenomen bij personen die nieuw en geïnteresseerd zijn in het project op sectie 11. Hierna wordt een nieuwe reservelijst opgesteld. Bij het wegvallen van een persoon op de geselecteerde lijst, zijn er dus telkens mensen ter beschikking op de reservelijst.
- Personen die momenteel geselecteerd zijn op sectie 11, maar doorstromen naar een andere sectie (bv. sectie 12 : langgestraften) blijven meedoen met het project.

Materialen

Om te werken in de tuin moeten er ook materialen/tuingereedschappen aanwezig zijn. Verschillende materialen zijn al besteld. Deze materialen zijn ofwel te vinden in de materialenkar of ze liggen opgeborgen in een opslagruimte van de groendienst.

Niet aanwezig of nieuw materiaal kan besteld worden bij Anja Verbeeck (boekhouding).

In dit onderdeel wordt zowel de werking van de materialenkar besproken alsook de werking om het persoonlijk materiaal voor de gedetineerden te voorzien.

Werking materialenkar

De materialenkar is een kar die gemaakt is om het materiaal van het tuinproject van de bezoekerstuin op te bergen. Deze kar bevindt zich in de bezoekerstuin zelf. De sleutel van deze kar is momenteel te vinden bij het lokaal van de PACO's (aan het prikbord). Deze dient na elke sessie teruggebracht te worden.

Het is de bedoeling dat het materiaal in de kar zowel 's morgens als 's avonds gecontroleerd wordt door een gedetineerde. Hiervoor is een document opgesteld (zie bijlage) . De legende van dit document kan veranderen naargelang er ander materiaal in de kar terecht komt.

Persoonlijk materiaal voor de gedetineerden

Naast tuingereedschap hebben de gedetineerden ook persoonlijke materialen nodig om te kunnen werken in de tuin :

Veiligheidslaarzen

Er zijn veiligheidslaarzen besteld voor 5 gedetineerden, deze veiligheidslaarzen liggen opgeborgen in het lokaal in bezoekerszaal B. Bij nieuwe geselecteerde deelnemers moet de schoenmaat bevestigd worden.

Werkkledij

De werkkledij van de gedetineerden is verkregen door de wasserij (oude uniforms gedetineerden). Elke gedetineerde heeft 1 broek ter beschikking en 4 t-shirts. Bij nieuwe geselecteerde deelnemers moet de broekmaat bevestigd worden en moet werkkledij gevraagd worden aan de wasserij.

Rode boxen

In het lokaal in bezoekerszaal B staan 6 rode boxen. Elke gedetineerde (+ begeleider) krijgt een rode box om daar zijn persoonlijk materiaal (kledij + schoenen) in op te bergen. De rode boxen zijn verkregen uit een werkhuis in de gevangenis. De rode boxen zijn gepersonaliseerd (op de box plakt een sticker met 'tuinproject' + de naam van de gedetineerde/begeleider). Wanneer een gedetineerde niet meer mee doet en daarbij vervangen wordt door een andere persoon kan er een sticker overgeplakt worden.

Werkuren bezoekerstuin

Aangezien er rekening gehouden moet worden met verschillende bewegingen in de gevangenis. Zijn volgende werkuren gekozen :

- 9h00 – 11h00
- 12h45 – 14h45

Het is belangrijk om met de gedetineerden te bespreken op welke dagen/tijdstippen zijn mee kunnen doen met de sessies.

Om de gedetineerden te lossen dient er een mail gestuurd te worden naar volgende e-mailadressen :

- FMF Hasselt sectie 11 (EPI)
- FMF Hasselt Kcniv1 (EPI)
- DLD Hasselt sectie STRAND (EPI)
- DLD Hasselt Hbw (EPI)
- De PA van dienst
- De directie

De gedetineerden gaan op eigen beweging naar bezoekerszaal B, hier wacht de begeleider hen op. De gedetineerden kunnen zich omkleden op de toiletten in de bezoekerszaal. De gedetineerden gaan na de sessie op eigen beweging terug naar de sectie.

Afspraken met diensten rondom het tuinproject

Naast het werken in de tuin zijn er nog enkele diensten in de gevangenis waarmee afspraken zijn gemaakt.

Wasserij

De volgende afspraak is gemaakt met de wasserij :

- Op dinsdag omstreeks 12:45 uur zullen de gedetineerden van het tuinproject, die zich op eigen beweging naar de bezoekszaal begeven, de propere kledij meenemen naar hun werkplaats.
- Op vrijdag zullen zij de vuile werkkleren op eigen beweging brengen (in een waszak met 'groenproject' op) naar de wasserij.

=> maandag is dus wasdag

Als er in de voormiddag wordt gewerkt op dinsdag, moet er een mail worden opgemaakt waarin staat dat de gedetineerden omstreeks 9:00 uur de propere kledij zullen halen. Mailen naar de wasserij kan via FMF Hasselt Wasserij (EPI).

Keuken

Aangezien er tijdens de werken in de bezoekerstuin ook een pauze wordt voorzien waarbij er iets gegeten/gedronken (water en appelsienschijfjes) kan worden, moet de keuken ook gewaarschuwd worden om dit eten en drinken klaar te zetten.

Stuur de dag voor de werken een mail naar FMF Hasselt Keukenpersoneel (EPI), Creemers Annemie en de directie wat er klaargezet moet worden en wanneer + waar dit moet gebeuren.

Groendienst

De groendienst kan ingeschakeld worden voor het lenen van materiaal. Ook hebben zij een sleutel voor de opslag van het tuingereedschap dat niet in de materialenkar ligt. Zij geven verder advies/tips over tuintechnische aspecten.

Deel 2 : tuintechnische fiche

Matenplan opmaken en deze in werkelijkheid uitzetten

Een matenplan is een onderdeel van het tuinontwerp, het geeft de maten aan van de verschillende delen : plantvakken, bomen, paden, ...

Een matenplan wordt gebruikt om de uitgetekende perken, paden, ... om te zetten in de werkelijke grootte. Het is dus een plan voor het uitzetten van de werkelijke maten.

Voorgaand aan het uitzetten van de maten in de werkelijkheid werd er aan de gedetineerden een workshop gegeven.

Workshop

In de workshop moeten de gedetineerden een matenplan opmaken. Er is al een plan uitgewerkt van de bezoekerstuin, maar dit is nog niet in de werkelijke maten uitgerekend. In deze workshop wordt er dus uitleg gegeven over hoe dit het best gedaan kan worden in verschillende stappen. Hiervan is ook een PowerPoint. Ook wordt er een informatiedocument met de belangrijkste formules uitgedeeld aan de gedetineerden (zie bijlage).

Na de workshop werden de maten effectief in de tuin uitgezet. Hiervoor kwam een student groenmanagement langs, aangezien hij meer kennis heeft over het juist uitzetten van de maten.

Benodigde materialen

- Rolmeters
- Paaltjes / spuitbussen / wit zand
  - materiaal om de contouren van de maten te duiden
  - bij het uitvoeren van de activiteit werd er gekozen voor paaltjes
- Hamer
- Spade
- Uitgemeten plan met de juiste afmetingen

Uitvoeren van de activiteit

- Kijk op het plan wat de afmetingen zijn en hoe deze gemeten moeten worden
  - waar start het en waar eindigt het
- Klop telkens bij het begin- en eindpunt een paaltje in de grond
- Wanneer het perkje is uitgemeten (alle punten zijn uitgezet) ga je met een spade de contouren van het perk visualiseren

Graszoden verwijderen om plantenperken te bekomen

Door het verwijderen van de graszoden, gaan we een egaal stuk grond krijgen met enkel grond die klaar is om bewerkt te worden. Er kan daarna aangeplant worden.

Hoe moet je graszoden verwijderen?

Volgende handleiding om graszoden te verwijderen werd uitgelegd door de groendienst. Bij deze techniek moeten de graszoden dus niet afgevoerd te worden :

- steek 2 spades breed de graszoden af +/- 5 cm diep en leg deze aan de kant
- graaf nu de graszoden-vrije-grond af 1 spade diep
- steek nu de volgende graszoden 2 spades breed af en leg deze gedraaid in de vrije geul
- graaf nu de verse graszoden-vrije-grond af 1 spade diep en leg deze boven op de gedraaide graszoden
- enz ...

In de laatste geul leg je de eerste graszoden en dek je af met de eerst uitgegraven grond.

Plantenperken bemesten

De planten in het plan zijn afgestemd op de bodem in de ruimte. Meststof moet dus niet per se toegevoegd te worden. Wordt hier wel voor gekozen, dan moet er gekozen worden voor gewone groencompost of voor gewone NPK-kunstmest.

Hoe moet je bemesten?

Benodigheden : kruiwagen, mest, schop

- Pak een kruiwagen met mest en rij dit naar het plantenperk dat je wil bemesten
- Pak de mest met de schop uit de kruiwagen en verdeel deze gelijkmatig over het volledige plantenperk
- Wanneer je dit gedaan hebt kan je ook nog de mest vermengen met de grond die je hebt losgemaakt bij het omspitten van de grond

Plaatsen van een afboording/ecolat

Normaal gezien was het volgens het plan van de tuin niet de bedoeling om een afboording te plaatsen, daarvoor dienden de plantenborders. Aangezien we de grond in de plantenvakken gelijk hebben gemaakt met het grasniveau (en dus niet onder het grasniveau hebben gewerkt), kan er wel een afboording (Ecolat) geplaatst worden. Bij de bijlagen vind je een tuinplan met gele markeringen. Deze markeringen duiden waar de Ecolat geplaatst moet worden.

Hoe plaats je een afboording/ecolat?

Benodigheden : X aantal meter gebogen Ecolat, bevestigingspaaltjes, rubber hamer, ijzerzaag, rolmeter

- graaf een sleuf en leg de Ecolat hierin. Plaats bij voorkeur minimum 2/3 van de Ecolat in de grond
- klop met een rubber hamer de paaltjes in de grond. De paaltjes komen zo'n 3 cm lager dan de bovenzijde van de Ecolat en zullen in de eindfase niet meer zichtbaar zijn. Plaats de paaltjes minimaal om de 50 cm
- bevestig de Ecolat met roestvrijstalen schroeven tegen de paaltjes (2 per paaltje)
- vul de zijde van de tuinborder aan met grond, schors, kiezel, ...

Ecolat opgerold - specifiek voor gebogen en glooiende borders

Ecolat recht - specifiek voor rechte en strakke borders

Overgang van Ecolatten

Aanplanten potplanten

Op het plan van de bezoekerstuin staan verschillende potplanten die aangeplant moeten worden. Dit gaat om volgende plantnummers :

2, 12, 42	Gele kornoelje
3, 41	Blauwgras
4	Kleine dwerglavendelstruik
15, 39	Veldsalie
16, 24, 29, 38	Zonnekruid
17, 34	Wilde marjolein
18, 36	Grasklokje
19, 35	Ijzerhard
20, 33	Gipskruid
21, 37	Kattenkruid
22, 31	Koortskruid
23, 30	Duifkruid
32 (2x)	Witte steenanjer

Er is een document opgesteld waar de aantallen van de planten + de prijs van de planten opgelijst staan (zie bijlage).

Hoe plant je potplanten aan?

Benodigheden : plantschop, schop, cultivator, gieter, potplanten (zie boven)

- schup een gat waar de volledige wortelvorm in past
- verwijder het potje rond de wortel
- zet de plant met de wortel in het gat
- schup het gat terug dicht
- druk de grond rond de plant aan
- hark de grond tussen de planten gelijk
- geef de plant water met de gieter

Aanplanten blote wortel planten

Op het plan van de bezoekerstuin staan verschillende blote wortel planten die aangeplant moeten worden. Dit gaat om volgende plantnummers :

1, 11, 13	Alpenbes
6	Gewone ligusterhaag
10	Veldesdoorn

Er is een document opgesteld waar de aantallen van de planten + de prijs van de planten opgelijst staan (zie bijlage).

Hoe plant je blote wortel planten aan?

Benodigheden : plantschop, schop, cultivator, gieter, blote wortel plant (zie boven)

- graaf een sleuf (bij een haag) of een gat (bij alleenstaande planten)
  - voor planten met een blote wortel dien je een sleuf te maken van ongeveer 40 cm diep en 40 cm breed
- plaats de plant, met de volledige wortel in het gat
- schup de sleuf of het gat terug dicht
- druk de grond rond de plant aan
- geef de plant water met de gieter

Aanplanten kluitplanten

Voorlopig staan er op het plan van de bezoekerstuin geen kluitplanten. De uitwerking van dit onderdeel is dan ook ter info, mochten er toch kluitplanten aangekocht worden.

Hoe plant je kluitplanten aan?

Benodigheden : plantschop, schop, cultivator, kluitplanten

- schup een gat waar de volledige wortelvorm (kluit) in past
- zet de plant, met de kluit, in het gat
- schup het gat terug dicht
- druk de grond rond de plant aan
- hark de grond tussen de planten gelijk
- geef de plant water

Aanplanten bloembollen

Voorlopig staan er op het plan van de bezoekerstuin geen bloembollen. De uitwerking van dit onderdeel is dan ook ter info, mochten er toch bloembollen aangekocht worden.

Hoe plant je bloembollen aan?

Benodigheden : plantschop, gieter, bloembol

- graaf een gat : twee keer zo diep als de grootte van de bollen
- leg de bollen in het gat, met het scheutje naar boven
- gooi de aarde terug over de geplante bollen
- geef de bollen water

Plaatsen van boompalen

Plant/boomnummers : 45, 46, 47, 48 zijn geschrapt. De enige boom op het plan is nummer 10.

Hoe plaats je boompalen?

Benodigdheden : boompalen van 250 cm (2x per boom), spade, grondboor, voorhamer, hamer, spijkers, boombanden, waterpas

- boor met een grondboor of schup een gat, op de plaatsen waar de palen moeten komen
- zet de paal in het gat, ongeveer 70-100 cm diep
- zorg dat de paal rechtstaat
- sla de paal eventueel dieper en vaster met de voorhamer
- knip de boombanden op de gewenste lengte
- klop de boombanden met spijkers vast in de paal

Plaatsen van begeleidingsdraad

Met het plaatsen van begeleidingsdraad bedoelen we het spannen van de draad tussen de planten in haagvorm. Dit dient ter versteviging.

Benodigdheden : staaldraad, spade, grondboor, voorhamer, hamer, spijkers, kram, houten paal met punt 160 cm, waterpas

- boor met de grond/schup een gat, op de plaatsen waar de palen komen. Plaats om de 6 meter een paal
- zet de paal in het gat, ongeveer 70 cm diep
- zorg dat de paal recht staat, gebruik een waterpas
- sla de paal eventueel dieper en vaster met een voorhamer
- span de staaldraad rond de palen aan het uiteinde
- klop de palen in de middelste palen vast met een spijker of kram, zo blijft de draad gespannen

Onkruid wieden

hoe verwijder je onkruid?

Benodigdheden : perk met onkruid, schop, handschoenen, emmer, kruiwagen

Er zijn 2 manieren om dit te doen :

- je kan onkruid schoppen. De wortel wordt beschadigd en de plant zal uitdrogen, bij droog weer
- je kan het onkruid manueel verwijderen. Hierbij trek je de gehele plant met wortel uit de grond. De plant wordt direct verwijderd
- Om je perk zo proper/fris mogelijk te krijgen, voer je zoveel mogelijk onkruid af. Hoe meer je laat liggen, hoe meer kans er is dat het terug zal groeien

Nieuw gras zaaien

Hoe zaai je nieuw gras?

Benodigdheden : graszaad, zaaiwagen, wals, hark

- hark de grond een beetje los
- giet het graszaad in de zaaiwagen
- stel de zaaiwagen in, zoals het staat aangegeven
- rij (kruiselings) met de zaaiwagen over het oppervlak. Op deze manier verdeel je het zaad correct
- wals de bodem aan, hierdoor blijven de zaden vast op de grond liggen

Het onderhoud van planten in het algemeen

Watergift

De algemene regel is dat planten in de zomer water krijgen om verdroging tegen te gaan. Het is afhankelijk per plant hoeveel water hij nodig heeft.

Opgelet : op hete/zonnige zomerdagen mogen de planten enkel 's morgens of 's avonds water krijgen, anders kunnen ze door de zon verbranden. Verder is het niet aangeraden om aanplantingen te doen in warme/zonnige zomerdagen.

Planten die recent zijn aangeplant moeten veel water krijgen.

- direct na de aanplant moet de plant 'onder water' gezet worden
- vervolgens moeten de planten de eerste 1-2 weken na de aanplant vochtig gehouden worden. Dit betekent dat ze ongeveer dagelijks water moeten krijgen.

Plaatsen van speeltuigen

De link van de website en fabrikant van de speeltoestellen staat hieronder. Bij de 'Robinia'-producten staan de speeltoestellen uit het plan. De speeltuigen hebben dezelfde naam op het plan als in de catalogus.

www.sicuro.nl

Het maken van de wilgentunnel

Het plantgoed dat nodig is om een wilgentunnel te maken is simpelweg snoeiafval van schietwilgen.

Benodigheden : wilgentenen (vers afgesneden wilgentakken), water, emmers, schop, snoeischaar, grondboor, handbijltje, boomzaag, tuinkoord + 2 paaltjes, natuurlijk bindtouw.

Op <http://denatuurlijketuin.be/inspiratie/maak-zelf-wilgenhut/> vind je de informatie die je nodig hebt om de wilgentunnel te maken. Een korte uitleg vind je hier :

- De wilgentenen hebben idealiter een lengte van 1,5 à 2 meter en een schuin en glad snijvlak. Door de tak onderaan lichtjes met een mes in te krassen of te ontschorsen ontstaat er wondweefsel, hiermee bevordert je de groei van zijwortels
- gebruik de paaltjes en het koord om een cirkel te tekenen. sla daarvoor een paaltje op het middelpunt van de toekomstige hut in de grond en bind daarrond een touw met een straal van de cirkel, hiermee meet je de omtrek van de hut af
- boor om de voetstap een plantgat van ongeveer 50 cm diep met de bodemboor of gebruik hiervoor een schop
- giet vervolgens water in het plantgat en duw daarna een tak onderaan in het plantgat
- buig overstaande takken naar elkaar toe en bindt de uiteinden vast met het touw. Wanneer het geraamte af is bind je de kruising van de bogen nog eens extra aan elkaar vast

Bijlagen

Interview

Vragenlijst

Bij het interview gaan we gebruik gaan maken van open vragen, deze hebben we gekozen omdat het onderzoek een kwalitatief onderzoek is en er dus meer dan een ja nee antwoord voor nodig is.

Hieronder staan de vragen die we bij elk interview gaan bevragen.

Inleiding van vragen: deze worden gesteld zodat de gedetineerde die wordt ondervraagd zich meer op zijn gemak gaat gaan voelen en het dus niet enkel over het onderwerp van het project gaat.

- Vertel me kort eens iets over jezelf?
- Hoe oud ben je?
- Hoeveel kinderen heb je?

Midden: hier worden de vragen over het project gesteld

- Waarom wilt u graag aan dit project meewerken?
- Heeft u al ervaring met in de tuin te werken?
  - Zo ja, welke?
  - Zo nee, weet je er al iets van?
- Heeft u bij uw thuis ook een tuin gehad?
  - Zo ja, wat deed je daar dan in?
  - Zo nee, had je planten in je huis staan?
- Welke activiteiten doe je graag in de tuin?
- Wat zijn je sterke punten in de tuin?
- Wat zijn je minder sterke punten in de tuin?
  - Als de gedetineerde geen ervaring heeft, vragen wat die denkt dat die minder goed zal kunnen uit ervaring.
- Zou je een job in de groensector zien zitten als je uit de gevangenis bent?
- Op een schaal van 1-10, hoeveel zou je jezelf geven qua vaardigheden in de tuin?
- Op een schaal van 1-10 hoe is je mentaal welbevinden op dit moment?
- Op een schaal van 1-10 hoeveel denk je dat je mentaal welbevinden gaat stijgen als je aan dit project kan meedoen?

Slot: hier sluiten we het interview mee af.

- Heeft u nog enkele dingen/zaken die u mij wilt vertellen die hier niet zijn bevraged?

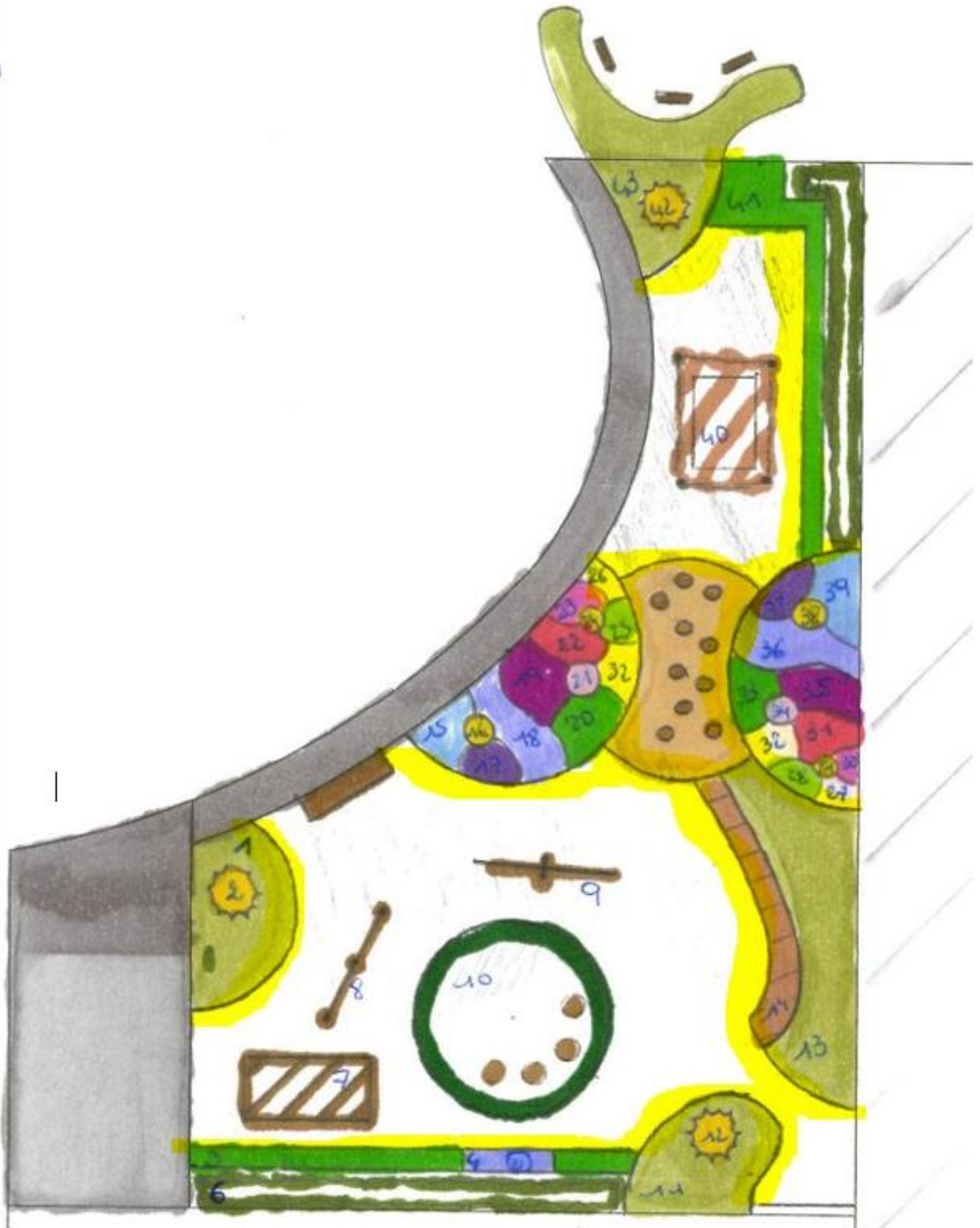
Materialenfiche

Week ...

Legende	Materiaal :	Aantal stuks :
1	Kruiwagen	2x
2	Cultivator/ drietand	4x
3	Zandschop nr. 2	4x
4	spade	2x
5	/	/

	Controle 's morgens Naam :		Controle 's avonds Naam :	
	Legende	Stuks	Legende	Stuks
Maandag	1		1	
	2		2	
	3		3	
	4		4	
	5		5	
	Controle 's morgens Naam :		Controle 's avonds Naam :	
	Legende	Stuks	Legende	Stuks
Dinsdag	1		1	
	2		2	
	3		3	
	4		4	
	5		5	
	Controle 's morgens Naam :		Controle 's avonds Naam :	
	Legende	Stuks	Legende	Stuks
Woensdag	1		1	
	2		2	
	3		3	
	4		4	
	5		5	
	Controle 's morgens Naam :		Controle 's avonds Naam :	
	Legende	Stuks	Legende	Stuks
Donderdag	1		1	
	2		2	
	3		3	
	4		4	
	5		5	
	Controle 's morgens Naam :		Controle 's avonds Naam :	
	Legende	Stuks	Legende	Stuks
Vrijdag	1		1	
	2		2	
	3		3	
	4		4	

Markeringen afboording

lijst aantal planten

Nummer	Plant	Plantmaat	Prijs	Aantal/vak
1	Ribes alpinum	60-80BW	€ 2,83	18
2	Cornus mas	200-250 MRSTM	€ 200,00	1
3	Sesleria heufferiana	P9	€ 2,10	30
4	Lavandula angustifolia 'Hidcote'	P9	€ 1,50	8
5	Insectenhotel		€ -	
6	Ligustrum vulgare	60-90BW	€ 2,00	50
7	Wiebelbrug		€ -	
8	Duikelrek		€ -	
9	Wip-wap 3m		€ -	
10	Acer campestre 'Huibers Elegant'	8-10BW	€ 48,00	1
11	Ribes alpinum	60-80BW	€ 2,83	30
12	Cornus mas	200-250 MRSTM	€ 200,00	1
13	Ribes alpinum	60-80BW	€ 2,83	40
14	Wilgentunnel		€ -	
15	Salvia sylvestris (x) 'Serenade'	P9	€ 4,30	14
16	Helenium 'Moerheim Beauty'	P9	€ 2,50	11
17	Origanum vulgare	P9	€ 2,00	11
18	Campanula rotundifolia	P9	€ 2,10	14
19	Verbena hastata	P9	€ 2,00	14
20	Gypsophila 'Rosenschleier'	P9	€ 2,25	11
21	Nepeta faass. 'Six Hills Giant'	P9	€ 3,45	14
22	Stachys officinalis	P9	€ 1,95	14
23	Scabiosa columbaria	P9	€ 1,95	14
24	Helenium 'Moerheim Beauty'	P9	€ 2,50	11
25	Carex morr. 'Irish Green'	P9	€ 2,10	14
26	Thalictrum aquilegifolium	P9	€ 2,20	12
27	Thalictrum aquilegifolium	P9	€ 2,20	12
28	Carex morr. 'Irish Green'	P9	€ 2,10	11
29	Helenium 'Moerheim Beauty'	P9	€ 2,50	8
30	Scabiosa columbaria	P9	€ 1,95	11
31	Stachys officinalis	P9	€ 1,95	11
32	Dianthus delt. 'Albiflorus'	P9	€ 2,00	11
33	Gypsophila 'Rosenschleier'	P9	€ 2,25	8
34	Origanum vulgare	P9	€ 2,00	8
35	Verbena hastata	P9	€ 2,00	11
36	Campanula rotundifolia	P9	€ 2,10	11
37	Nepeta faass. 'Six Hills Giant'	P9	€ 3,45	11
38	Helenium 'Moerheim Beauty'	P9	€ 2,50	8
39	Salvia sylvestris (x) 'Serenade'	P9	€ 4,30	11
40	Prieeel		€ -	
41	Sesleria heufferiana	P9	€ 2,10	42
42	Cornus mas	200-250 MRSTM	€ 200,00	1
43	Ribes alpinum	60-80BW	€ 2,83	3
44	Ligustrum vulgare	60-90BW	€ 2,00	48

Workshop matenplan : hoe bereken je ...

De schaal

De schaal is de verhouding tussen de tekening en de werkelijkheid.

Bijvoorbeeld :

- een schaal van 1:100 = 1 centimeter op de kaart is 100 centimeter in de werkelijkheid

Rechte plantenperken

Je meet de lengte en de breedte van het perk. Hou er rekening mee dat sommige plantenvakken 2 verschillende lengtes kunnen hebben.

Gebogen plantenperken

Je meet het startpunt tot het eindpunt (als dit niet recht is kan je een loodrechte lijn trekken tot het nulpunt) en je meet de breedte van het pad (op bepaalde stukken kan de breedte van het pad meer/minder breed zijn).

Hou er rekening mee dat je meerdere punten moet berekenen om een bocht te maken.

Speeltuigen

Je meet de lengte en de breedte van het speeltuig. Ook meet je de afstand van het speeltuig tot het nulpunt.

halve cirkels

Je meet de lengte van het perkje (zoek het middelpunt en meet hier de breedte van). Zet ook tussenpunten en meet deze ook op.

Tuinproject bezoekerstuin

Informatie over het project

Het doel van het project

Het doel van dit project is om een groene omgeving te creëren aan bezoekerszaal B. Er wordt een tuin aangelegd. Wanneer de tuin af is, kunnen bezoekers hier ontvangen worden. Er is ook gedacht aan de kinderen : er zullen meer interactie- en spelmogelijkheden zijn in de tuin.

Hoever veel deelnemers kunnen er mee doen?

Momenteel zijn er 5 gedefinieerden vast geselecteerd om mee te helpen aan het project. Er is ook een reservelijst opgesteld. Als je op de reservelijst staat kan je de vast geselecteerde personen vervangen wanneer dit nodig is. Je kan altijd vragen om op de reservelijst te komen.

Wat zijn de voorwaarden om deel te nemen?

- Je bent gemotiveerd om deel te nemen
- Je kan een negatieve drugstest voorleggen
- Je bent geëngageerd om actief mee te werken

Krijg ik betaald als ik meewerk aan het project?

Deelname aan het project is geheel vrijwillig. Je wordt dus niet betaald.

Wanneer wordt er gewerkt in de bezoekerstuin?

De hoeveelheid werkuren in de tuin veranderen momenteel elke week, dit omdat er niet altijd even veel taken uitgevoerd kunnen worden in de tuin. De sessies gaan door van 12:45 uur tot 14:45 uur. Als er voldoende deelnemers beschikbaar zijn kan een sessie ook doorgaan vanaf 9:00 uur tot 11:00 uur. Wanneer je werkt in de tuin krijg je ook een pauze doorheen de sessie.

Tuinproject bezoekerstuin

informatie over het project

Wat zijn de voordelen van dit project?

- Meer buitenlucht
- Zinnvolle dagbesteding
- Meer lichaamsbeweging
- Versterken sociale contacten
- Versterken mentale gezondheid
- Kennis opdoen over tuinbouwtechnieken
- Kans om werk te vinden in de groensector
- Kans om je eigen ideeën te delen en uit te voeren

Wat zijn mijn taken?

Voor het project worden er verschillende tuintechnische taken uitgevoerd, zoals :

- Matenplan in werkelijkheid uitzetten
- Graszoden verwijderen
- Omspitten
- Plaatsen van afboording
- Plaatsen van begeleidingsdraad
- Aanplanten van verschillende planten
- Plaatsen van boompalen
- Onkruid wieden
- Nieuw gras zaaien
- Onderhouden van planten
- Onderhouden van het terras
- ...

Verder worden de doordachte ideeën die deelnemers geven om de tuin mooier, kleurrijker, praktischer,... te maken ook uitgewerkt.

Tuinproject bezoekerstuin

De rol van de ergotherapeut

Bij sommige sessies zal er een ergotherapeut (student) aanwezig zijn. Deze is op dat moment de begeleider.

Wat doet de ergotherapeut/begeleider?

De ergotherapeut zorgt ervoor dat jij tijdens de tuinsessies zo optimaal mogelijk kan handelen en dus werken. Hij/zij regelt wanneer de tuinsessies plaatsvinden en coacht de groep om tot een vlotte samenwerking te komen.

De ergotherapeut houdt rekening met bepaalde hulpvragen van deelnemers. Heb jij bepaalde (medische) klachten? Dan zal de ergotherapeut taken voorzien die voor jou vlotter uit te voeren zijn. De bedoeling is dat elke deelnemer zo zelfstandig mogelijk in de tuin kan werken.

Aan de ergotherapeut kan je je ideeën om de bezoekerstuin mooier, praktischer, ... te maken kwijt. Hij/zij zal proberen om aan deze ideeën tegemoet te komen. Samen wordt gekeken hoe we deze ideeën kunnen omzetten tot een activiteit die daadwerkelijk uitgevoerd zal worden tijdens de sessies.

De ergotherapeut traint daarnaast belangrijke hard en soft skills om na je gevangenschap werk te kunnen vinden in de groensector. Het trainen van hard skills gaat over het aanleren van tuinbouwtechnieken. Het trainen van soft skills gaat over het aanleren van vaardigheden die nodig zijn om een positieve werksfeer te creëren, bijvoorbeeld : verantwoordelijkheid nemen, komen tot samenwerking, oog hebben voor detail, discipline tonen, ...

Tuinproject bezoekerstuin

'In de tuin kan ik mijn gedachten verzetten'

'Ik krijg er meer zelfvertrouwen van'

'Ik kan tot rust komen, gewoon genieten'

'Ik voel me opgelucht na het werken in de tuin'

'Na zo lang niet meer gewerkt te hebben voelt het goed om terug bezig te zijn'

'Ik werk er met plezier'

'Het geeft me een positieve en creatieve ingesteldheid'

'De samenwerking verloopt vlot'

'Ik voel mij gelukkig, ik kan mijn hobby uitvoeren'

Bijlage J. Inschrijfbrief tuinproject

Aanleg bezoekerstuin

Beste, ik ben Jenthe Vincken, een student ergotherapie te hogeschool PXL. Ik ga de komende weken instaan voor het project in de bezoekerstuin. Dit volledig nieuw project houdt in dat er bij bezoekershal A een groene omgeving wordt gecreëerd om bezoekers te ontmoeten en ontvangen. Er is ook gedacht aan de kinderen: er zal meer interactie- en spelmogelijkheid zijn in de tuin. Bezoek ontvangen zal dus voor alle gedetineerden een nog aangenamere ervaring zijn!

Voor dit project zoeken we 5 vrijwilligers die mee willen helpen met de aanleg van de tuin en in een verder stadium het beplanten van de tuin en het onderhoud dat daarmee gepaard gaat. We schatten dat dit vanaf midden oktober meerdere weken in beslag zal nemen, op wisselende tijdstippen. Er zal samen met de vrijwilligers een planning worden uitgewerkt.

De voorwaarde om hier aan deel te nemen is het voorleggen van een negatieve drugstest, gemotiveerd zijn en zich engageren om actief mee te werken.

Het voordeel voor jou is dat je in een aangename omgeving kan samenwerken met deskundigen en tegelijk kennis kan opdoen over tuinaanleg, beplanten en verzorgden van planten. Op lange termijn levert dit mogelijkheden op tewerkstelling en/of een zinvolle ontspannende invulling van uw vrije tijd.

Onderaan deze flyer kan je je inschrijven als je geïnteresseerd bent in dit zowel toffe als vernieuwende project binnen de gevangenis. Ik kom dinsdag 12/10/2021 langs om inschrijvingen op te halen en om je vragen te beantwoorden.

Na het ontvangen van alle inschrijvingen zal er een interview volgen om uw motivatie te kennen. Als je geselecteerd wordt, starten we met een workshop waarin je meer uitleg krijgt.

Groetjes,

Jenthe & Eline

Naam:.....

Cel nr°:.....

Bijlage K. Verslag coachingsstijlen tuinsessie

Coachingsstijl voor sessie 2 : ompspitten van de grond (donderdag 03/03/2022)

Vorbereiding

Net zoals de vorige keer lijkt me de "democratische leiderschapsstijl geschikt. Weer wil ik de controle vooral in de handen van de cliënten geven, al zal ik wel sturen wanneer dit nodig is. Ik zal uitleggen wat de bedoeling is van vandaag en ik zal ook een verantwoordelijke aanduiden voor het opruimen van de materialen en voor het controleren van de materialen in de materialenkar. Dit laat ik M. doen, aangezien hij op die manier de benamingen van het materiaal leert kennen en zo ook verantwoordelijkheid kan tonen. M. heeft namelijk geen ervaring in het aanleggen van de tuin en laat zich dus vooral leiden door personen die er meer verstand van hebben. Op dat moment zal ik dus meer gaan leiden, dit kan gezien worden als de autocratische leiderschapsstijl. Als er problemen tijdens de activiteit ontstaan zal ik ook democratisch begeleiden door de persoon zelf te laten nadenken over mogelijke oplossingen.

Uitvoering

Op het begin van de activiteit heb ik deze keer ook eerder een democratische leiderschapsstijl gehanteerd. Bij het binnenkomen van de gedetineerden heb ik bv. niet meteen gezegd dat ze de rode boxen mochten nemen of zich mochten omkleeden. Dit moesten ze doen op eigen initiatief. Dat deden ze ook. Ik gaf hen wel de keuze om hun box mee naar buiten te nemen zodat ze op die manier hun vuile schoenen buiten konden aandoen. Op die manier maakte ze zich niet vies. Ik vroeg dit suggestief. Wanneer iedereen was omgekleed heb ik M. aangeduid als verantwoordelijke, zoals ik eerder had gepland. Ik legde hem uit hoe hij het materialenfiche moest gebruiken en hielp hem met tellen. Op dat moment nam ik de autocratische leiderschapsstijl in. Bij het ompspitten zelf heb ik met hen meegedaan. N. kon zeer zelfstandig aan de slag, dus ik heb hem vooral geobserveerd. Hij hanteerde de juiste techniek voor het ompspitten, zoals de groendienst had voorgedaan. Ik hielp vooral bij het perk dat M. aan het ompspitten was. Hij volgde eerst niet de techniek van de groendienst, ik vroeg aan hem hoe hij het dan wou aanpakken en liet hem dit ook doen. Na een tijd had hij door dat dit toch niet zo goed ging, hij vroeg om mijn hulp en ik legde hem de bedoeling/techniek nog eens uit. Ook N. gaf nog wat raad over hoe hij tot nu toe heeft gewerkt. M. botste dus tegen een probleem aan en leerde dit zelf oplossen. Dit kan weer gezien worden als de democratische leiderschapsstijl. M. vroeg ook voor extra materiaal, dat hij in principe nog niet nodig had voor het ompspitten. Toch heb ik hem dit gegeven en liet ik het hem gebruiken. Ook dit is de democratische leiderschapsstijl, dit omdat ik de autonomie gaf aan de gedetineerde.

Reflectiejournaal

Opdeling categorieën en aantallen

Vraag	Cat. 1	Cat. 2	Cat. 3	Cat. 4	Cat. 5	Totaal
1	20	0	0	4	0	24
2	17	0	0	7	0	24
2.1.	17	1	5	1	0	24
3	17	2	1	3	1	24
4	16	1	3	1	3	24
5	20	4	0	0	0	24
6	16	3	1	4	0	24
7	22	0	2	0	0	24
8	23	0	0	1	0	24
9	24	0	0	0	0	24
10	10	3	1	10	0	24

Vraag 9

<u>Antwoorden</u>	<u>Aantal keer</u>
Heel goed	5
Rustig	3
Goed	10
Goed om buiten te zijn	1
Opgelucht	1
Benieuwd naar meer	1
Super	1
Gelukkig	2

Vraag 10

<u>Rollen</u>	<u>aantal</u>
Voorzitter	7
Bedrijfsman	2
Groepswerker	20
<u>Waarschuwer</u>	1
Plant	3
Onderzoeker	3
Vormer	2
zorgdrager	2

Werkwaardenlijst

1. Persoonlijke gewoonten	TO	V	G	ZG	NVT	Totaal
1.1. Stiptheid	0	3	13	10	0	26
1.2. Aangepaste kledij	0	0	17	5	4	26
1.3. Nauwkeurigheid	0	4	11	11	0	26
1.4. Taakuitvoering	0	1	13	12	0	26
1.5. Doelen voorop stellen/ realiseren	0	5	4	11	5	26
1.6. Omgang met materialen	0	4	14	8	0	26
1.7. Leergierigheid	0	5	17	4	0	26
1.8. discipline	1	4	13	8	0	26
2. werkgewoontes						
2.1. betrouwbaarheid	0	2	19	5	0	26
2.2. verantwoordelijkheid	0	3	14	9	0	26
2.3. probleemoplossend gedrag	0	5	14	7	0	26
2.4. standvastigheid	0	5	13	8	0	26
3. werkrelaties						
3.1. omgang met autoriteit	0	1	12	13	0	26
3.2. samenwerking	0	1	11	14	0	26
3.3. omgaan met feedback	0	4	18	2	2	26
3.4. geven van feedback	3	4	15	4	0	26
3.5. hulp vragen	0	7	11	6	2	26
3.6. problemen bespreekbaar maken	0	3	14	9	0	26
3.7. duidelijk informatie doorgeven	1	1	18	3	3	26
4. stabiliteit						
4.1. omgaan met stress	0	0	18	0	8	26
4.2. omgaan met frustraties	0	0	18	0	8	26
4.3. omgaan met emoties	0	0	18	0	8	26
4.4. uitstellen van behoeften	0	4	13	1	8	26
4.5. omgaan met promotie	0	0	18	0	8	26
4.6. omgaan met degradatie	0	0	18	0	8	26
4.7. Act-as-if	0	0	18	0	8	26
5. Werkwaarden						
5.1. Voorbeeldsfunctie	0	5	13	8	0	26
5.2. Zelfstandigheid	0	1	13	12	0	26
5.3. Fierheid <u>ta</u> v prestaties	0	6	12	8	0	26
5.4. Afwerking	0	6	10	10	0	26
5.5. Vertrouwen op zichzelf	0	3	14	9	0	26
5.6. Toewijding	1	7	13	5	0	26
5.7. Hier en nu	0	3	18	2	3	26